

SOCIALSTYRELSEN

Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge

– en metode- og implementeringsguide

**Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge
– en metode og implementeringsguide**

1. udgave, marts 2014

Udarbejdet af: Morten Greve, CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling

Udgivet af:
Socialstyrelsen
Edisonsvej, 18, 1
5000 Odense C
Tlf.: +45 72 42 37 00
www.socialstyrelsen.dk

Layout: mouret.dk
Foto: Shutterstock
Oplag: 1.000

ISBN trykt udgave: 978-87-93052-81-9
ISBN elektronisk udgave: 978-87-93052-80-2

Håndbogen kan downloades og bestilles på www.socialstyrelsen.dk/udgivelser

© Socialstyrelsen
Teksten kan frit citeres med tydelig angivelse af kilde.

Indholds- fortegnelse

Forord.....	5
Indledning.....	6
Familie med Hjerte.....	25
> Logisk model.....	36
Mægling mellem unge.....	43
> Logisk model.....	54
Socialrådgivere på skoler.....	61
> Logisk model.....	72
Forældrerådslagning.....	79
> Logisk model.....	90
Frivillige mentorer.....	97
> Logisk model.....	108
Spydspidsen.....	115
> Logisk model.....	126

Forord og læsevejledning

Indledning og
introduktion

Denne metode- og implementeringsguide er blevet til ud fra et ønske om at synliggøre det kvalificerede metodebaserede arbejde med forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge, som udføres rundt omkring i kommunerne. Publikationen baserer sig på en national kortlægningsundersøgelse gennemført af CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling i Region Midtjylland (CFK) i løbet af 2013.

Metode- og implementeringsguidens primære målgruppe er de politiske og administrative beslutningstagere samt faglige nøglemedarbejdere, som er ansvarlige for at koordinere og udvikle kommunernes forebyggelse af ungdomskriminalitet. Forhåbningen er dog, at rapporten også kan have værdi for en bredere kreds af videns- og fagpersoner med interesse for metodisk socialt arbejde med mistrivsel og problemadfærd blandt børn og unge.

Rapporten kan læses med to forskellige udgangspunkter. Den kan læses i sin helhed som en bred, opdateret introduktion til udvalgte kommuners metodebårne forebyggelsesarbejde. De enkelte metodekapitler egner sig dog også til at blive læst hver for sig med afsæt i et bestemt behov eller en bestemt interesse. En læser med sidstnævnte udgangspunkt kan med fordel starte

med at læse indledningskapitlet, herunder især de to sidste underafsnit med titlerne ”Overblik over de seks kortlagte metoder” og ”Introduktion til metodebeskrivelserne”.

En lang række ledere og medarbejdere i Holstebro, København, Køge, Roskilde og Vejen kommuner samt hos kommunernes samarbejdspartnere fra politi, region, civilsamfund m.m. har ydet et uundværligt bidrag til kortlægningsarbejdet. Vores kontaktpersoner og informanter har beredvilligt forsynet os med skriftligt materiale; de har indgået i workshops og interview med indsigt og stort engagement; og mange af dem har kommenteret og kvalificeret teksten samt løbende besvaret spørgsmål, i den rækkefølge disse er opstået. Uden denne hjælp ville guiden ikke være blevet til noget, og der skal lyde en stor tak til alle, der har bidraget til projektet.

Vi skylder også en tak for den kvalificerede vejledning, CFK har kunnet trække på fra en styre- og følgegruppe med repræsentation fra JYFE, Socialstyrelsen og Det Kriminalpræventive Råd. Den har haft uvurderlig betydning for det endelige produkt. Det skal dog understreges, at de fejl og mangler, der fortsat måtte være i rapporten, er CFK's ansvar alene.

Baggrund, kriterier og rækkevidde

Siden juli 2010 har Den Nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation (VISO) i Socialstyrelsen tilbudt landets kommuner specialistrådgivning med sigte på forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge. VISO har i den forbindelse opbygget et nationalt specialistanetværk, hvor forskellige medlemmer af netværket indtræder som rådgivere på VISO's vegne, når en kommune henvender sig med et rådgivningsbehov.

Et tilbagevendende tema i forbindelse med VISO-forløbene er spørgsmålet om, hvorvidt der kan henvises til forebyggelsesmetoder, som er indholdsmæssigt veldokumenterede, og hvor der findes et belæg for metodens virkning for målgruppen. De senere år er der taget skridt til at sikre et bedre overblik over den danske og især internationale forskningsviden om forebyggelsesmetoder.¹ Der er dog fortsat behov for bedre viden om danske kommuners positive erfaringer med udvikling og implementering af konkrete metoder – netop med tanke på andre kommuners ønske om at afprøve perspektivrige nye metoder i egen kontekst.

Sigtet med nærværende metode- og implementeringsguide er at bidrage til at løfte denne opgave. Guiden har to formål. For det første er det hensigten at give en forholdsvis detaljeret præsentation af en håndfuld konkrete forebyggelsesmetoder – seks i alt – udvalgt på grundlag af tydelige kriterier. Metodebeskrivelserne sigter på at give interesserede kommuner et grundlag for at vurdere, om den enkelte metode vil være relevant at gå videre med i lyset af kommunens forudsætninger og aktuelle udfordringer på området. Det er dog også forventningen, at guiden efterfølgende kan bidrage til at kvalificere implementeringsarbejdet.

Tanken er for det andet, at guiden skal indgå som et element i et kommende nationalt implementerings- og afprøvningsprojekt. Parterne bag metodekortlægningen ønsker således at indgå aftale med yderligere samarbejdspartner – herunder et antal projektkommuner – om at planlægge og gennemføre en afprøvning og evaluering af konkrete metoder i en ny kontekst. De metoder, som beskrives i denne rapport, skal således indgå i det samlede katalog af veldokumenterede metoder, der kan udvælges til afprøvning af projektkommunerne i det nævnte implementerings- og afprøvningsprojekt. Arbejdet med dette projekt forventes igangsat i løbet af 2014.

KORTLÆGNINGSGRUNDLAG OG -KRITERIER

Rapporten baserer sig på en kortlægning af veldokumenterede kommunale forebyggelsesmetoder. Undersøgelsen blev igangsat i begyndelsen af 2013 og er finansieret med midler fra Jysk Socialforsknings- og Evalueringssamarbejde (JYFE) samt Socialstyrelsen. Selve undersøgelses- og afrapporteringsarbejdet er udført af CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling (CFK), et forsknings- og udviklingscenter i Region Midtjylland (se www.cfk.rm.dk). CFK har i en årrække gennemført et stort antal projekter med fokus på kriminalitetstruede børn og unge – bl.a. som medlemmer af VISO's specialistanetværk siden 2010. Undersøgelsens metode- og datagrundlag beskrives nærmere i det følgende afsnit.

Kortlægningen er gennemført med afsæt i en

¹ Manuel, C. og Jørgensen, A. (2013). "Systematic Review of Youth Crime Prevention Interventions", 13:11, København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd; Ungdomskommissionen (2009). Indsatsen mod ungdomskriminalitet, Betænkning nr. 1508. København: Justitsministeriet.

bred forståelse af kriminalitetsforebyggelse, hvor fokus er på det langsigtede resultat – reduceret kriminalitetsomfang blandt børn og unge – snarere end den angivne intention, aldersafgrænsninger osv.² Kortlægningen har således både omfattet metoder, der eksplicit sigter på forebyggelse af kriminalitetsadfærd, og metoder der er møntet på kendte kriminogene risikofaktorer som problematiske relationer mellem forældre og børn, lav impuls kontrol, skolefravær og -mistrivsel m.m., herunder også metoder i den helt tidlige indsats.

De identificerede kommunale metoder er blevet bedømt på grundlag af tre vurderingskriterier:

1. Der skal være tale om en velbeskrevet socialfaglig metode
2. Der skal foreligge viden om virkningerne for målgruppen
3. Metoden skal være veldefineret og velafgrænset

Kortlægningen har baseret sig på en forståelse af metodebegrebet, som er fremlagt af en forskergruppe fra SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.³ I denne optik er kravene til en socialfaglig metode, at den er verbaliseret (herunder beskrevet skriftligt); den er formålstjenlig (der foreligger en underbygget mål-middel-kobling); den er planlagt (dvs. kalkuleret og institutionaliseret); og den er systematisk (baseret på tydelige faglige retningslinjer og sikring af metodeloyalitet). Der er desuden lagt vægt på, at der skal foreligge dokumentation for metodens effekter fra troværdige danske og/eller internationale evalueringstudier. Det skal med andre ord være belæg for en yderligere implementering, afprøvning og evaluering af metoderne i danske kommuner. Sluttelig er der i udvælgelsen lagt vægt på, at der skal kunne trækkes en forholdsvis tydelig grænse mellem metoden og dens organisatoriske kontekst – og at metoden dermed er velegnet til spredning til andre kommuner.

I forbindelse med metodeudvælgelsen har hovedvægten været på bedst mulig opfyldelse af ovenstående kriterier. Som et sekundært kriterium er der dog også taget hensyn til metodeudvalgets samlede spredning på forebyggelsestyper – herunder især fordelingen på forebyggelse med primært, sekundært og tertiært sigte (se uddybning nedenfor).

RÆKKEVIDDEN AF GUIDENS ANBEFALINGER

Der skal gøres to præciseringer vedrørende rækkevidden af det materiale, som fremlægges i rapporten. For det første må det understreges, at der endnu er brug for bedre viden om effekterne af de enkelte metoder. Nogle af metoderne er effekt-mæssigt forholdsvis velunderbyggede, især i en international sammenhæng, mens der i andre tilfælde er et stort behov for mere sikker evalueringssviden. Det ville dog generelt være ukorrekt at beskrive metodernes virkninger i en dansk kontekst som sikkert dokumenterede. Guiden må med andre ord ikke ses som en anbefaling af en ukritisk udbredelse af de enkelte forebyggelsesmetoder. Snarere er der tale om en udpegnings af metoder, der er belæg for at afprøve og evaluere nærmere i kommunerne i de kommende år.

For det andet skal det pointeres, at guidens metodebeskrivelser ikke kan stå alene i forbindelse med en implementerings- og afprøvningsproces. Frem for alt vil en implementerende kommune skulle udvikle en lokal implementeringsplan under inddragelse af interne og/eller eksterne fagpersoner med ekspertise i forhold til planlægning af implementerings- og evalueringsforløb. Ligeledes kan det være relevant at trække på vejledning fra nøglepersoner i den kommune, som først udviklede og/eller implementerede metoden i en dansk sammenhæng. Hensigten med guiden er ganske vist at beskrive de enkelte metoder mere indgående og mere implementeringsorienteret, end det ofte er tilfældet i denne type publikationer, men teksten kan ikke fungere som en udtømmende implementeringsopskrift.

² Jf. Det Kriminalpræventive Råd (2009): Forebyggelse af kriminalitet – fire grundbegreber. Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd; Socialstyrelsen (2012): "Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge – en videns- og erfaringsopsamling", Odense: Socialstyrelsen og CFK.

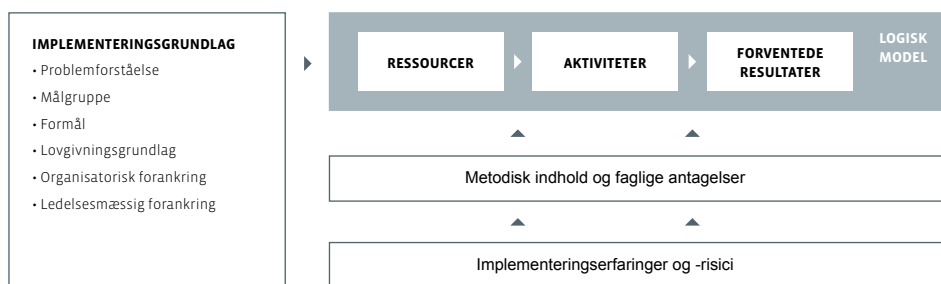
³ Thorsager, L., Børjesson, E., Christensen, I. og Pihl, V. (2007): "Metoder i socialt arbejde. Begreber og problematikker", København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd 07:11.

KORTLÆGNINGSMETODE OG DATAGRUNDLAG

Metodebeskrivelserne er udarbejdet med udgangspunkt i en ramme for systematisk analyse og præsentation af sociale indsatser – i form af en såkaldt indsats teori.⁴ Kortlægningen har ganske vist taget afsæt i metodebegrebet i forbindelse med identifikation og udvælgelse, men Social-faglige metoder anvendes aldrig i et fagligt og

organisatorisk vakuum, og det er derfor valgt at beskrive hver enkelt metode i form af en indsats teori, der også dækker implementeringskonteksten. En indsats teoribaseret tilgang indebærer, at de enkelte metoder beskrives ud fra en fast skabelon, som giver en bred dækning af det faglige indhold såvel som af metodens implementeringsgrundlag og -elementer. Rammen er illustreret i figuren nedenfor.

INDSATSTEORI

Udgangspunktet for indsats teorien er en tydeliggørelse af implementeringsgrundlaget. Denne del af indsats teorien indebærer en afklaring af indsatsens problemforståelse, målgrupper, formål, lovgivningsgrundlag og forankring. Implementeringsgrundlaget beskrives i tekstform i denne rapport.

Beskrivelsen af de forventede mekanismer i det fagligt-metodiske "maskinrum" gives derimod i visuel form, hvor de forventede kausale sammenhænge illustreres som pileforbundne kasser med et logisk og tidsligt flow fra venstre mod højre – en såkaldt logisk model. Den logiske model viser, hvordan ressourcer omsættes til faglige aktivite-

ter, som på sin side forventes at give anledning til bestemte resultater for indsatsens målgrupper på kort sigt såvel som på langt sigt.

De to sidste led i indsats teorien er en tydeliggørelse af indsatsens metodiske indhold og underliggende faglige antagelser samt en af-dækning af implementeringserfaringer og -risici. Populært kan man sige, at formålet med at udfolde metodeindholdet og de faglige antagelser er at beskrive, hvad der er "inden i" pilene – hvori består den virksomme kerne i indsatsen? Hvad er de virksomme mekanismer? Beskrivelsen af implementeringserfaringer og -risici sigter på at op-samle og formidle viden og anbefalinger fra de

⁴ Begrebet "programteori" bruges ofte til at betegne den samme beskrivelsesramme, men vi opfatter "indsats teori" som den mest dækkende og meningsfulde betegnelse i en dansk kontekst.

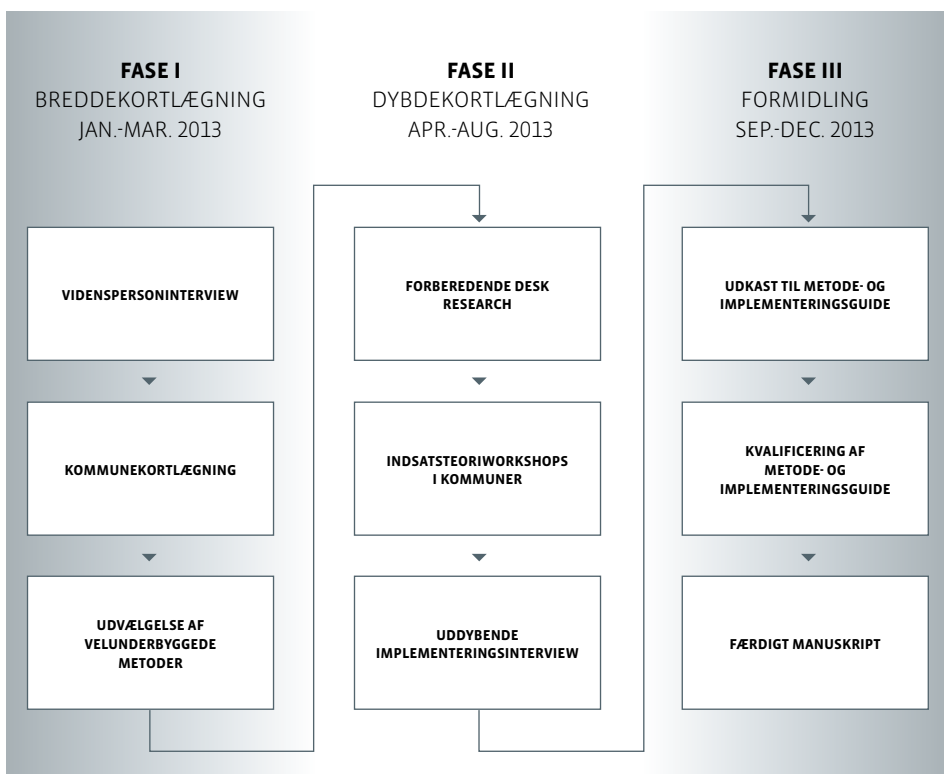
konkrete implementeringsforløb i kommunerne. Begge disse led i indsats teorien beskrives overvejende i tekstform i rapporten, men der anvendes også grafiske figurer i beskrivelsen af hovedparten af indsatserne.

KORTLÆGNING OG METODEUDVÆLGELSE

Denne rapport er blevet til gennem et projekt opdelt i tre faser. En breddekortlægningsfase, som

mundede ud i en udvælgelse af seks metoder til uddybende kortlægning. En dybdekortlægningsfase, hvor de udvalgte metoder blev belyst efter en ensartet metodik og fremgangsmåde. Til slut fulgte en formidlingsfase, hvor udkast til metode- og implementeringsguidens afsnit blev kvalificeret på forskellig vis. Projektforløbet er illustreret i figuren nedenfor.

FASER

KORTLÆGNINGSFASE 1: BREDEKORTLÆGNING

Breddekortlægningen blev gennemført i to tempi: Første skridt var en kontakt til forskere og øvrige videnspersoner på området. De uafhængige sagkyndige vurderinger, som blev indhentet gennem interview med videnspersonerne, dannede dernæst grundlag for en systematisk kortlægning rettet mod kommunale nøglepersoner.

Videnspersonkortlægningen blev gennemført ud fra en bruttoliste på i alt 46 personer med særlig indsigt i forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge. Listen blev opbygget i samråd med projektets styregruppe samt på basis af henvisninger fra personer på den første version af listen. Den endelige bruttoliste omfattede 21 forskere fra en række universiteter og sektorforskningsinstitutioner; 9 konsulenter fra den private sektor samt fra centre og styrelser i centraladministrationen; samt 16 nøglepersoner fra de 12 politikredse og justitsvæsenet i øvrigt (herunder Det Kriminalpræventive Råd og Justitsministeriets Forskningskontor). Hver enkelt vidensperson blev bedt om, på baggrund af egen erfaring og viden, at udpege kommunale eksempler på metodisk forebyggelsesarbejde, som kan berettige en nærmere undersøgelse i lyset af kortlægningskriterierne. Det lykkedes at gennemføre interview med 39 af de 46 videnspersoner. I alt henviste videnspersonerne til 41 metoder fra en stor del af kommunerne, dog med hovedvægt på de største kommuner.

Næste skridt var rettet mod kommunerne, hvor der i hver kommune blev rettet kontakt til en leder eller koordinator i forhold til SSP-samarbejdet (eller tilsvarende) henholdsvis en leder eller koordinator i forhold til myndighedssagsbehandlingen på familieområdet. Kortlægningen blev disponeret således, at de kommuner, som arbejder med metoder, der var blevet udpeget af videnspersonerne, blev kontakttet først. Der blev dog forsøgt kontakt til kvalificerede fagpersoner i alle landets kommuner. Med afsæt i en inter-

viewguide blev informanterne bedt om at vurdere, om den pågældende kommune arbejder med én eller flere forebyggelsesmetoder, som kan leve op til kortlægningens kriterier. Hvis svaret var ja, blev vedkommende bedt om at sende alt relevant skriftligt materiale om metoden til CFK. Det lykkedes at få kontakt til SSP-ledere eller koordinatorer i 96 af de 98 kommuner, og med fagpersoner fra myndighedsafdelingerne i 78 kommuner. Kortlægningen har således dækket alle landets kommuner.

På baggrund af en vurdering af det indsamlede skriftlige materiale opbyggede CFK en foreløbig bruttoliste på 22 metoder implementeret i 14 forskellige kommuner. For hver af disse metoder gennemførtes et eller flere telefoninterview med henblik på uddybning og supplerung af oplysningerne i det skriftlige materiale. Nøgleoplysninger om hver enkelt metode blev opsamlet i en kortlægningsskabelon, som dannede grundlag for CFK's udvælgelse af 14 metoder fra 9 forskellige kommuner, der samlet set bedst levede op til de ovenfor beskrevne udvælgelseskriterier. Beskrivelser af de 14 metoder blev samlet i et samlet katalog.

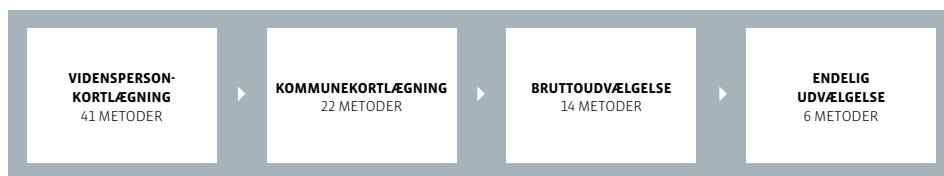
Som det fremgår af oversigten nedenfor fordeler metoderne i kataloget sig på primær, sekundær og tertiær forebyggelse samt en tværgående kategori.

KOMMUNENAVN/METODENS TITEL	Primær forebyggelse	Sekundær forebyggelse	Tertiær forebyggelse	Tværgående
Holstebro Kommune: Familie med Hjerte	•			
Holstebro Kommune: Trygt Natteliv	•			
Køge Kommune: Mægling mellem unge	(•)	•	•	
Faxe Kommune: Forældrenetværk		•		
Københavns Kommune: Socialrådgivere på skoler		•		
Vejen Kommune: Forælderådslagning		•	(•)	
Fredericia Kommune: SSP-handlingsaftaler		•	•	
Roskilde Kommune: Frivillige mentorer		•	•	
Aarhus Kommune: Unge-4-unge-netværk		•	•	
Københavns Kommune: Den Korte Snor		(•)	•	
Københavns Kommune: Spydspidsen		(•)	•	
Københavns Kommune: Dommervagtsprojektet			•	
Ishøj Kommune: Styrket organisering af kriminalitetsforebyggelsen				•
Aarhus Kommune: Det Boligsociale Monitoreringssystem (BoSoc)				•

Kataloget dannede udgangspunkt for et styre-gruppemøde, hvor deltagerne udvalgte de seks metoder, der efterfølgende indgik i dybdekort-lægningen. De udvalgte metoder er fremhævet

med fed i oversigten. Den samlede udvælgelses-proces forløb således som beskrevet i figuren nedenfor.

UDVÆLGELSESFORLØB

KORTLÆGNINGSFASE 2: DYBDEKORTLÆGNING

For hver af de 6 udvalgte metoder var fremgangs-måden i anden projektfase den samme. Omdrej-ningspunktet i kortlægningen var en halvdags indsats-teori-workshop med deltagelse af 3-6 kommunale leder- og medarbejderrepræsentan-ter samt i en del tilfælde repræsentanter for cen-trale samarbejdspartnere. I alt deltog 28 perso-ner i workshop-arbejdet, heraf var 6 af deltagerne repræsentanter for kommunernes forskellige eksterne samarbejdspartnere.

Workshoparbejdet blev forudgående forberedt gennem desk research, herunder en uddybende videns- og litteratursøgning med fokus på hver af metoderne. I forlængelse af de 6 workshops gen-nemførtes 2 telefoninterview af 45-75 minutters varighed for hver metode med udvalgte svarper-soner, hvor formålet især var at uddybe videns-grundlaget i forhold til den konkrete implemen-teringsproces i kommunerne.

KORTLÆGNINGSFASE 3: FORMIDLING

På basis af indsats-teoriene udarbejdede CFK ud-kast til metode- og implementeringsguidens af-snit med udgangspunkt i en gennemgående ska-belon. Udkastene blev efterfølgende kvalificeret og revideret via detaljerede kommentarer og ændringsforslag fra projektets styregruppe samt fra en eller flere nøglepersoner i forhold til hver enkelt metode

OVERBLIK OVER DE SEKS KORTLAGTE METODER

Formålet med dette afsnit er at give et overord-net overblik over de seks udvalgte metoder med hensyn til indhold, målgruppe, forebyggelses-mæssigt fokus samt viden om virkninger for mål-gruppen. Således kan afsnittet fx fungere som læserens indgang til at identificere det eller de metodeafsnit, som er mest relevante i lyset af de lokale forebyggelsesmæssige behov og udfor-dringer.

De seks metoder er beskrevet i kortfattet form i oversigten nedenfor. Beskrivelserne har særligt fokus på metodens formålsbeskrivelse.

Metode	Kort formåls- og indholdsbeskrivelse
Familie med Hjerter	Familie med Hjerter sigter på at give kommende førstegangsforældre adgang til støtte, råd og vejledning samt uformel netværksdannelse gennem almen familieforberedelse, herunder at fremme godt forældreskab gennem en selvhjælpsvirkning. Metoden sigter på at styrke familiernes evne til konfliktløsning; på at afhjælpe indbyrdes fordomme og skabe tillid i forældregrupperne; og på at etablere en god relation mellem fagpersoner og forældre. Formålet er grundlæggende at sikre alle børn en opvækst i størst mulig trivsel og tryghed via tidlig og bred forebyggelse samt at understøtte opsporing og indsats i forhold til forældrepar med særlige behov.
Mægling mellem unge	Formålet med mægling mellem unge er at hjælpe parterne i en tilspidset konflikt til at finde en konstruktiv og retfærdig løsning via upartisk tredjepartsmægling. Konfliktmægling foregår ud fra en tydelig, struktureret metode og sætter ind med en hér-og-nu-intervention, hurtigt og lokalt, med det formål at undgå, at destruktive konflikter udvikler sig yderligere. Mæglingen skal understøtte, at de implicerede unge selv kommer videre i et konstruktivt ungdomsliv via en tilfredsstillende løsning af den aktuelle konflikt og via en varigt styrket evne til konfliktløsning hos parterne.
Socialrådgivere på skoler	Skolesocialrådgiverordningen tjener til at yde tidlig støtte til elever, som er genstand for en socialfagligt betinget bekymring samt deres familier. Metoden skal fremme dialogen mellem udsatte familier og skolerne; mellem udsatte familier og det sociale system; og mellem skolerne og det sociale system. Indsatsen medvirker i første omgang til at sikre, at elevens vanskeligheder afhjælpes lokalt. I de situationer hvor bekymringen ikke kan håndteres gennem de støttefunktioner, skolen selv tilbyder, skal indsatsen understøtte skolerne i udarbejdelsen af kvalificerede udtalelser og underretninger til socialforvaltningen. Skolesocialrådgiverne yder rådgivning, vejledning, sparring m.m. og understøtter samarbejde og koordination på tværs af forvaltningerne.

Skema fortsat fra forrige side.

Metode	Kort formåls- og indholdsbeskrivelse
Forældre-rådslagning	Forældrerådslagning sætter ind, hvor der er en uigennemsigtig gruppedynamik i en ungegruppe i forbindelse med en bekymring for de unges trivsel og adfærd, og hvor det derfor er vanskeligt eller ligefrem uhensigtsmæssigt at følge op på bekymringen på individniveau. Metoden etablerer en ramme omkring myndiggørelse af forældregrupper i beslutninger vedrørende forebyggende indsats. Hensigten med forældrerådslagning er på struktureret vis at involvere forældregruppen i arbejdet med de unge, og i den forbindelse at styrke de enkelte forældre i deres forældrerolle. Forældrene opnår indflydelse på de planer, der lægges, og de beslutninger der træffes på baggrund af bekymringen.
Frivillige mentorer	Tilbuddet om en frivillig mentor sigter på at støtte den unge gennem en længerevarende relation til en engageret voksen person. Mentorrelationen skal styrke den unges trivsel og selvværd, udvikle den unges sociale kompetencer, understøtte den unges deltagelse i arbejds- og uddannelsesliv samt forebygge kriminalitet og anden problemadfærd. Mentorrollen består i at støtte og vejlede den unge; at deltage i fælles aktiviteter; og at fungere som en rollemodel for den unge i forhold til at deltage konstruktivt i det almindelige samfundsliv.
Spydspidsen	Spydspidsen indebærer støtte og behandling til socialt marginaliserede unge, der ikke er skoleparate, og som ofte også har kriminalitets- og misbrugsadfærd. Det sker primært via formidling af og støtte til arbejdspraktik i almindelige virksomheder. Derudover tilbyder Spydspidsen individuelt tilpasset undervisning på 9. og 10. klasseniveau samt mulighed for at tage folkeskolens afgangsprøve. Arbejdspraktik og skoletilbud hos Spydspidsen sigter på at give den unge en ny, mere meningsfuld dagligdag, nye sociale kontakter, bedre inklusion i samfundslivet og i sidste ende afklaring i forhold til beskæftigelse og uddannelse.

METODERNES MÅLGRUPPER

I oversigten nedenfor gives korte målgruppebeskrivelser for hver af de seks metoder. Som det ses dækker metoderne tilsammen hele aldersspektret i børne- og ungegruppen. Hovedvægten er dog på de 12-17-årige.

Metode	Primær målgruppe
Familie med Hjerte	Alle kommende forældrepar hvor begge eller den ene af forældrene er førstegangsfar/forælder.
Mægling mellem unge	12-17-årige som har alvorlige konflikter med andre unge og med voksne.
Socialrådgivere på skoler	Alle elever på kommunens grundskoler (dvs. 0-10. kl.) som har begyndende eller mere alvorlige trivselsmæssige, sociale eller adfærdsmæssige vanskeligheder samt deres familier.
Forælderrådslagning	Forældre til tydelige grupperinger af unge, hvor de unge er omfattet af en væsentlig bekymring vedrørende kriminalitet eller lignende problemadfærd.
Frivillige mentorer	Unge mellem 13 og 17 år som mangler en god voksenrelation, og som har begået kriminalitet eller er kriminalitetstruede.
Spydspidsen	15-17-årige unge der ikke har et skoletilbud, de kan eller vil modtage, og som har sociale problemer i et omfang, der berettiger at visitere dem til en kontaktperson i henhold til serviceloven.

METODERNES FOREBYGGELSESMÆSSIGE FOKUS

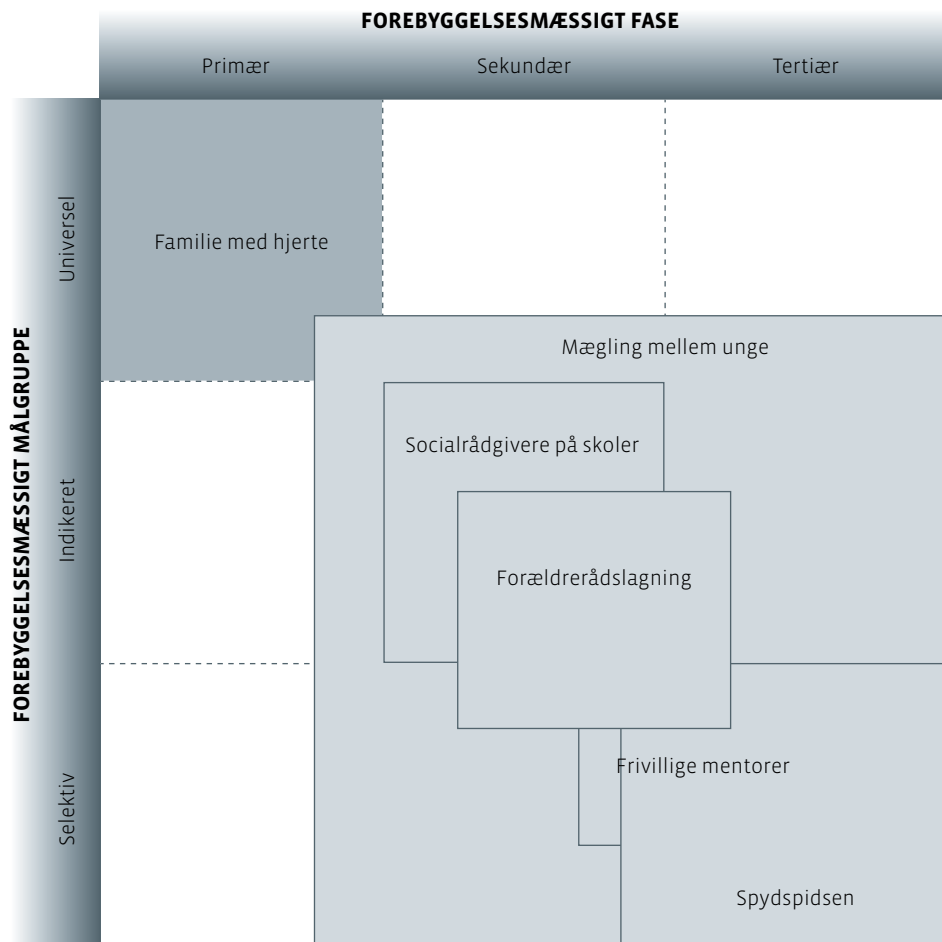
De seks kortlagte metoder adskiller sig fra hinanden, hvad angår det forebyggelsesmæssige sigte. Dette kan tydeliggøres med afsæt i to sæt af sondringer. På den ene side sondringen mellem primær, sekundær og tertiær forebyggelse, som er betinget af, hvilken fase i udviklingen af en kriminalitetsproblematik metoden retter sig imod. Primær forebyggelse sigter på at forhindre op-

ståen af kriminalitet; sekundær forebyggelse handler om at opspore eller begrænse forekomst af kriminalitet; mens tertiær forebyggelse skal forhindre tilbagefald til samt udvikling eller forværring af kriminalitet.

Over for dette begrebssæt står på den anden side sondringen mellem universel, indikeret og selektiv forebyggelsesindsats, som henviser til metodens målgruppeafgrænsning. Universel forebyg-

gelse retter sig mod hele eller dele af en befolkningsgruppe (fx ud fra en aldersafgrænsning); indikeret forebyggelse sigter på nærmere udvalgte grupper med risikofaktorer eller -adfærd; mens selektiv forebyggelse er møntet på

udvalgte individer med risikofaktorer eller -adfærd. Sættes de to sondringer op mod hinanden, opstår en forebyggelsesmatrix, som vist i figuren nedenfor.⁵

5 Figuren er baseret på opslaget vedrørende forebyggelsesbegrebet på Socialstyrelsens hjemmeside "Sociale Begreber" (www.socialebegreber.dk). Se dog også Sundhedsstyrelsen (2005): "Terminologi - forebyggelse, sundhedsfremme og folkesundhed"; København: Sundhedsstyrelsen.

De seks metoders omtrentlige forebyggelsesmæssige sigte er afsat i figuren med rektangulære markeringer. I den ene ende af spektret ses "Familie med Hjerte", som er en universel, primær forebyggelsesmetode. I den anden ende finder man "Spydspidsen", som er en selektiv og overvejende tertiær metode. Og i midten af matrix finder man "Socialrådgivere på skoler", som har et sekundært, indikeret forebyggelsessigte. De tre øvrige metoder udgør i højere grad mellemformer. I kraft af metodens potentiale i forhold til den generelle konfliktløsningskultur på skolerne har "Mægling mellem unge" relevans på alle forebyggelsesmæssige niveauer – dog med hovedvægt på sekundær/tertiær og indikeret/selektiv forebyggelse. "Forældrerådslagning" sigter primært på sekundær og indikeret forebyggelse, men kan

også i konkrete tilfælde have et selektivt og tertiært forebyggelsespotentiale. "Frivillige mentorer" har et selektivt forebyggelsessigte, men kan både fungere sekundært og tertiært forebyggende.

VIDEN OM METODERNES VIRKNINGER FOR MÅLGRUPPEN

Som nævnt ovenfor kan de seks metoders forebyggelsesmæssige virkninger ikke betragtes som sikkert underbyggede i en dansk kontekst. Omvendt kan der henvises til relevant evalueringssiden i forhold til hver enkelt metode – om end af forskelligartet karakter og tyngde. I oversigten nedenfor gives en kort præsentation af den eksisterende viden om metodernes virkninger.

Metode	Viden om virkninger
Familie med Hjerte	Der findes endnu ikke egentlige effektstudier med fokus på virkningen af Familie med Hjerte. I den danske og internationale forskningslitteratur kan der til gengæld hentes betydeligt belæg for effekten af helt tidlige indsatser med sigte på forældreskab og familiefunktion – fortrinsvis i forhold til udsatte familier, men i et vist omfang også i et mere universelt forebyggelsesperspektiv. Forskningen peger på positive langsigteffekter for børnene i forhold til adfærd, tilknytning og bl.a. kriminalitet.
Mægling mellem unge	Metoden er i en dansk sammenhæng evalueret af DKR i en undersøgelse med fokus på 12-14-årige. Der findes generelt gode resultater i den forstand, at de konflikter, der har været genstand for mægling, typisk ikke genopstår. Effekten af mæglingsmetoden som sådan finder betydelig støtte i den internationale forskningslitteratur. Eksempelvis har et svensk kontrolleret lodtrækningsforsøg fra 2009 vist, at risikoen for tilbagefald til kriminalitet var dobbelt så høj hos de unge i kontrolgruppen sammenlignet med de unge, som havde medvirket i mægling.
Socialrådgivere på skoler	<p>Københavns Kommune har selv evalueret skolesocialrådgiverordningen. Interview med og spørgeskemabesvarelser fra et stort antal områdechefer, afdelingsledere, skoleledere, medarbejdere fra skolerne, skolesocialrådgivere samt elever og deres forældre dokumenterer generelt en særdeles positiv vurdering af ordningen. 80 % af de adspurgte skoleledere, afdelingsledere og skolesocialrådgivere vurderer således, at ordningen “i høj grad” er med til at forebygge, at eventuelle bekymringer i forhold til eleverne udvikler sig. Som et andet resultat kan det nævnes, at alle afdelingslederne i børnefamilieenhedernes undersøgelsesgrupper angiver, at der er sket en forbedring i kvaliteten af underretningerne fra skolerne. Kommunen har ikke gennemført en egentlig effektevaluering.</p> <p>Internationalt er der de senere år publiceret flere forskningsoversigter, hvor virkningen af at implementere socialfaglig rådgivning og behandling i en skolekontekst underbygges. Det skal dog understreges, at den forebyggende socialfaglige indsats, som evalueres i de omtalte studier, typisk er leveret som afgrænsede interventioner i højere grad, end det er tilfældet i fx Københavns Kommune, hvor der snarere er tale om en kontinuerlig rådgivnings- og samarbejdsmodel. De ovennævnte forskningsoversigter kan bl.a. derfor ikke fungere som direkte belæg for effekten af den københavnske metode.</p>

Metode	Viden om virkninger
Forældre-rådslagning	<p>Der er udarbejdet en evaluering af forælderrådslagning på basis af register- og interviewdata vedrørende seks forælderrådslagningsforløb fra Botkyrka i Sverige, som giver en positiv samlet bedømmelse af resultaterne af arbejdet med forældregrupperne såvel som de unges problemadfærd. Ingen af de unge, der forelå registerdata for, havde fx haft nye familiesager i opfølgingsperioden efter rådslagningerne. Også Vejen Kommunes kvalitative evaluering af arbejdet med metoden bedømmer virkningerne for familierne og de unge positivt. Disse undersøgelses design og datagrundlag giver dog ikke mulighed for at drage sikre konklusioner med hensyn til metodens effekter.</p>
Frivillige mentorer	<p>Roskilde Kommune har ikke selv foretaget en systematisk opfølgning på effekten af mentortilbuddet. Der eksisterer til gengæld en omfattende international forskning med fokus på effekterne af mentor- og fritidstilbud på forskellige typer sociale og adfærdsmæssige problemer. Bl.a. har Det Kriminalpræventive Råd foretaget en kortlægning af eksisterende internationale undersøgelser med dette sigte. Konklusionen er, at der samlet set er belæg for at betegne de kriminalitetsforebyggende virkninger af mentorindsatser som velunderbyggede. De mest veldokumenterede positive effekter af mentorindsatser omhandler ikke kriminalitetsadfærd i sig selv, men medierende faktorer for kriminalitet – fx brug af rusmidler, relationer til venner og familie mv.</p>
Spydspidsen	<p>Der findes ikke egentlige effektstudier med fokus på metoden. Spydspidsen har til gengæld foretaget løbende resultatmålinger i en årrække. Der kan henvises til følgende resultater vedrørende gennemførte forløb i årene 2011-2012: Ca. halvdelen af de unge fortsatte i ordinær beskæftigelse eller uddannelse; langt hovedparten begik ikke kriminalitet undervejs i Spydspids-forløbet; og en stor del af de unge ophørte med/reducerede deres problematiske rusmiddelforbrug.</p> <p>Der er desuden gennemført en forskningsmæssig evaluering publiceret i 2003 på basis af bl.a. interview- og før-/efter-data vedrørende 61 udskrevne unge. Undersøgelsen viste resultater ca. på niveau med Spydspidsens egen resultatdokumentation, ligesom der bl.a. henvises til positive virkninger i forhold til de unges psykiske befindende.</p>

Introduktion til metodebeskrivelserne

De seks udvalgte metoder beskrives med afsæt i en gennemgående skabelon. Dette afsnit giver en kort introduktion til de enkelte emner under hver af skabelonens hovedoverskrifter.

KORT INTRODUKTION

Problemforståelse: I hvert enkelt tilfælde er metoderne udviklet og implementeret på baggrund af en identificeret socialfaglig problemstilling, som kalder på en målrettet indsats. Afsnittene præsenterer denne problemforståelse i kortfattet form.

Målgrupper: I forlængelse af problemforståelsen gives en nærmere afgrænsning af den eller de målgrupper, som er i fokus i forbindelse med brugen af hver enkelt metode.

Formål: Afsnittene præsenterer formålsbeskrivelserne for de seks forebyggelsesmetoder i få ord.

Metodens indhold og virkninger: Et overordnet overblik over den faglige kerne i metoderne samt deres forventede virkninger på kort og langt sigt.

UDDYBENDE METODEBESKRIVELSE

Metodisk indhold: For hver metode gives en overordnet beskrivelse af de metodiske elementer og forventede sammenhænge, som udgør den faglige kerne i metoderne. Beskrivelserne henviser til og understøttes af de logiske modeller for hver af de seks metoder (se nedenfor).

Centrale faglige antagelser: Som en uddybning af beskrivelserne af det metodiske indhold tydeliggøres de faglige antagelser, der er indbygget i de beskrevne sammenhænge mellem ressourcer, aktiviteter og forventede resultater. Hensigten er

at tydeliggøre de underliggende antagelser vedrørende de virksomme mekanismer i metoderne.

IMPLEMENTERING

Lovgivningsgrundlag: Afsnittene redegør for det formelle lovgivningsgrundlag for implementeringen af de seks metoder.

Organisatorisk og ledelsesmæssig forankring:

For hver af de seks metoder præsenteres den organisatoriske og ledelsesmæssige indplacering af arbejdet efter metoden i de respektive kommuner, både i et vertikalt og horisontalt perspektiv. Det er ikke givet, at den model, som er valgt i de enkelte kommuner, vil være den mest oplagte i andre kontekster. Afsnittene skal derfor primært ses som et bidrag til forståelsen af implementeringen i de pågældende kommuner.

Implementeringshistorie: Beskrivelserne af de seks metoder er udarbejdet med afsæt i de specifikke erfaringer fra fem forskellige kommuner. I hvert enkelt tilfælde redegøres der for hovedtrækkene i det konkrete implementeringsforløb i kommunerne, herunder de forskellige faser i implementeringen.

Kvalitetssikring: Et centralt element i metodisk forebyggelsesarbejde er, at metoden anvendes systematisk, loyalt og med høj faglig kvalitet. Afsnittene redegør i hovedtræk for, hvordan man konkret arbejder med kvalitetssikring i de respektive kommuner. Også her er der en tæt kobling til den logiske model for de enkelte metoder.

Ressourceforbrug: Der er for mange variable og ubekendte faktorer til, at der kan gives et eksakt estimat af de forventede etablerings- og drifts-omkostninger i forbindelse med en implementering i en ny kontekst. I hvert enkelt tilfælde gives dog nogle konkrete strømpile for ressourceforbruget med afsæt i erfaringerne fra de respektive kommuner.

Implementeringsmæssige anbefalinger: Hovedafsnittet om implementering afrundes med de konkrete anbefalinger, som stod mest centralt i forbindelse med workshops og implementeringsinterview med nøglepersonerne i og omkring kommunerne. De enkelte anbefalinger er rubriceret under tre hovedkategorier, som står centralt i en forskningsbaseret forståelse af "implementation drivers" (implementeringsmæssige drivkræfter): Ledelse, organisation og kompetencer.⁶ En række af anbefalingerne er desuden afspejlet i de logiske modeller.

EVALUERING OG DOKUMENTATION

Evalueringsindikatorer og -data: For hver metode gives nogle konkrete forslag til, hvordan man kan tilrettelægge evaluering og/eller monitoring i forbindelse med en afprøvning af metoden, dette både med fokus på proces samt kort- og langsigtede resultater. De skitserede forslag omfatter både indikatorvalg og overordnet udformning af dataindsamlingen. Mens de ovenstående afsnit trækker på den skriftlige og mundtlige information indhentet i forbindelse med selve kortlægningen, baserer disse afsnit sig primært på CFK's mangeårige evalueringsfaglige erfaring på området. Udgangspunktet for udarbejdelsen af afsnittene har været at pege på evalueringstiltag, som kan realiseres uden et stort ressourceforbrug og uden at belaste hverken borgere eller fagpersoner u hensigtsmæssigt.

Viden om virkninger for målgruppen: Disse afsnit giver et kortfattet overblik over den aktuelle danske og internationale forsknings- og evalu-

eringsviden om de enkelte metoders virkninger for målgruppen.

YDERLIGERE INFORMATION

Links: Der henvises til de enkelte kommuners egne hjemmesider med uddybende information om metoderne såvel som til eksterne ressourcer – herunder bl.a. Det Kriminalpræventive Råd og Socialstyrelsens hjemmesider.

Litteraturhenvisninger: CFK har foretaget en fokuseret litteratursøgning med sigte på baggrundsviden om de seks metoder. Der henvises til de mest relevante dele af den identificerede litteratur.

Kontaktpersoner: For hver metode er der henviset til en eller flere kontaktpersoner, som kan være behjælpelige med uddybende information om erfaringerne med implementeringen af metoden i den pågældende kommune.

LOGISK MODEL

Bagest i de seks metodekapitler er der indsat en logisk model for hver af metoderne. Hensigten er, at tekst og visualisering skal understøtte hinanden gensidigt, således at man kan følge det logiske flow i implementering og indsats i figuren, sideløbende med at man læser den uddybende beskrivelse i kapitelteksten.

Figurene er udformet ud fra en hensigt om at inkludere alle de vigtigste elementer i en implementering af metoden. Det betyder, at læseren vil skulle investere lidt mere tid i at afkode modellerne sammenlignet med en mere enkel illustration. Håbet er, at dette vil være investeringen værd i form af en mere indgående og integreret forståelse af implementeringsforudsætningerne og metodens faglige kerne

⁶ For en uddybende beskrivelse, se bl.a. Fixsen, D., Albers B. og Månsson, H. (2012): "Bæredygtighed via effektiv implementering", Kognition & pædagogik, nr. 86, s. 74-86.

Familie med hjerte

Holstebro
Kommune

KORT INTRODUKTION – PROBLEMFORSTÅELSE

Samfundets individualiseringsproces har udviklet sig til en udfordring for forældreskabet, i den forstand at forældre før i tiden i højere grad havde adgang til støtte, råd og vejledning i deres uformelle netværk. Dertil kommer, at visse børn oplever en opvækst med mistrivsel og problemadfærd som følge af problematiske relationer mellem forældre og børn i den tidlige barndom. Imidlertid udgør tidlig identifikation af forældre med et særligt støttebehov en faglig udfordring inden for de eksisterende kommunale rammer for vejledning og støtte til nybagte forældre.

MÅLGRUPPER

Familie med Hjerte er møntet på alle kommende førstegangsforældre. Det gælder, hvor både moderen og faderen er førstegangsforældre, men også hvor den ene forælder har fået et barn før. Det forventes, at begge forældre deltager i det samlede forløb. Familie med Hjerte har en sekundær målgruppe i form af politisk-strategiske beslutningstagere og faglige praktikere og ledere; de drivende aktører bag udvikling og innovation af familierettede forebyggelsestiltag bredt betragtet.

FORMÅL

Familie med Hjerte har som sit primære formål at understøtte godt forældreskab. Metoden sigter på at styrke familiernes evne til konfliktløsning; på at afhjælpe indbyrdes fordomme og skabe til-

lid i forældregrupperne; og på at etablere en god relation mellem fagpersoner (kommunale og andre) og forældregrupperne. Fundamentalt er formålet at sikre alle børn en opvækst i størst mulig trivsel og tryghed via tidlig og bred forebyggelse samt at sikre opsporing og indsats i forhold til forældrepar med særlige behov.

METODENS INDHOLD OG VIRKNINGER

Familie med Hjerte er et forældrekursus fordelt på 16 mødegange med en række forskellige temaer, som gennemføres i samarbejde mellem kommune, region og repræsentanter for det omgivende samfund. Forløbet starter i 26. graviditetsuge og fortsætter til barnet er blevet 15 måneder gammelt. Metodens centrale aktiviteter og forventede resultater er illustreret i figuren nedenfor.

Familie med hjerte I forbindelse med en udbredelse af metoden med støtte fra Center for Socialt Ansvar benyttes betegnelsen "Familie-iværksætterne".

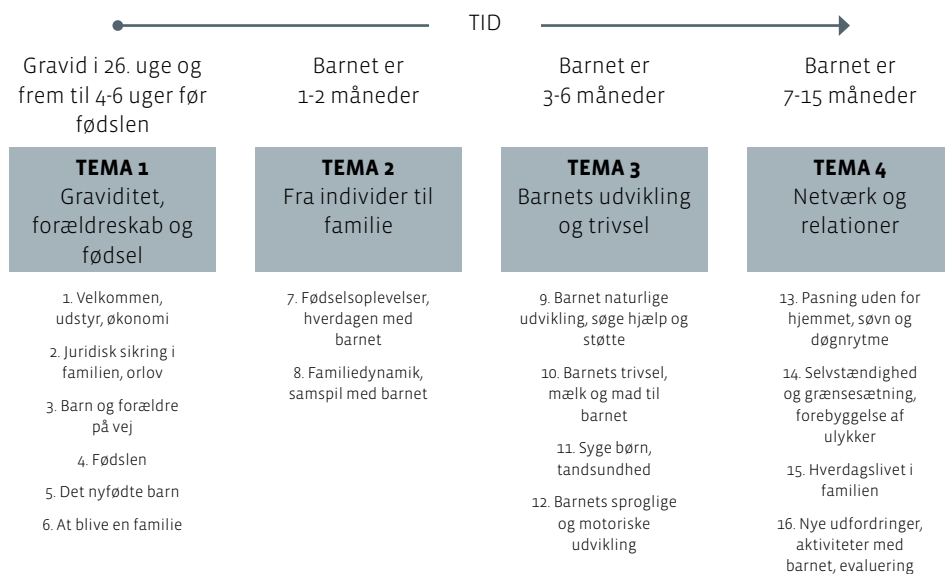
Familie med Hjerte er en universel, tidlig forebyggelsesindsats, som forventes at have et markant potentiale på både kort og langt sigt. Metoden virker gennem styrket forældreskab og netværksdannelse mellem forældrene. For børnenes vedkommende sigter metoden på at styrke tilknytningen mellem forældre og børn samt at styrke sundhed og social inklusion i opvæksten. Det antages, at den tværfaglige og tværsektorielle tilrettelæggelse af kursusforløbet bidrager til, at de forebyggelsesmæssige målsætninger indfris.

UDDYBENDE METODEBESKRIVELSE METODISK INDHOLD

Den metodiske inspiration til Familie med Hjerte er hentet i den svenske Leksand Kommune, hvor man har udviklet en sammenhængende model

for forældre støtte siden 1996. I Holstebro Kommune har man dog foretaget en tilpasning af Leksand-modellen i lyset af danske forhold og kommunens specifikke dagsorden på området (Kovsted og Jacobsen 2012; Nilsson og Wadeskog 2008). Omdrejningspunktet i Familie med Hjerte er et forældrekursus fordelt på 16 tematiske mødegange à 2 timer pr. gang. Forløbet starter i 26. graviditetsuge og fortsætter, til barnet er blevet 15 måneder gammelt. Der gennemgås en række forskellige emner inden for fire hovedtemaer. Holstebro Kommune og CFSA har udviklet en mødeguide, som dækker hver enkelt mødegang. Der er dog lagt vægt på, at den enkelte gruppeleder har et råderum i forhold til den nærmere tilrettelæggelse af mødegangene; der arbejdes ikke stramt manualstyret. Figuren nedenfor giver et overblik over forløbet.

KURSUSFORLØB

Der berøres emner som familiens økonomi, juridiske forhold, fødsel og smertelindring, familiedynamik og barnets trivsel. Der indgår oplæg fra en række forskellige fagpersoner ud over sundhedsplejersken: Bl.a. bankrådgiver, jurist, jordemoder, ergoterapeut, tandplejer, familiekonsulent, tale-/hørepedagog og socialrådgiver. Sammenlignet med andre typer forældreforberedelse arbejdes der meget tydeligt med de respektive forældreroller, hvor der er stort fokus på at skabe rammer, som også fædrene kan relatere til.

CENTRALE FAGLIGE ANTAGELSER

De centrale antagelser bag udviklingen af Familie med Hjerte er for det første, at et støttende, vejledende og netværksdannende tilbud til alle kommende og nybagte forældre som en bred og tidlig indsats har et markant forebyggelsesmæssigt potentiale på både kort og langt sigt. Metoden virker gennem styrket sundhed og social tilknytning; udslagsgivende parametre i forhold til barnets videre livsforløb. For det andet antages det, at en tværfaglig og tværsektoriel tilrettelæggelse af tilbuddet – og derigennem skabelse af en mere åben og dialogisk faglig kultur i både region og kommune – bidrager til, at de forebyggelsesmæssige målsætninger indfris i højere grad. Sluttelig antages det, at en grundværdi om ligeværdighed og lydhørhed mellem professionelle og deltagere såvel som mellem mødre og fædre er en forudsætning for metodens virkningsfulde implementering.

IMPLEMENTERING LOVGIVNINGSGRUNDLAG

Familie med Hjerte er implementeret på grundlag af servicelovens § 11 (generel rådgivningsforpligtelse i forhold til børn, unge og familier) og sundhedslovens § 119-126 (kommuner og regioners forebyggelses- og sundhedsfremmeforpligtelser). De nærmere retningslinjer for tilrettelæggelsen af kommunernes forebyggende sundhedsplejeindsats er beskrevet i ”Vejledning om forebyggende sundhedsydelser til børn og unge” fra Sundhedsstyrelsen (bekendtgørelse nr. 1344 af 3. december 2010).

ORGANISATORISK OG LEDELSESMÆSSIG FORANKRING

Driften af kursusforløbene er forankret i Sundhedsplejen i Holstebro Kommune, og det daglige ledelsesansvar ligger dermed hos lederen af Sundhedsplejen. Driftsopgaven er dog samtidig forankret i en tværfaglig projektgruppe på leder- og medarbejderniveau, som løbende drøfter, tilpasser og udvikler tilbuddet i lyset af erfaringer, forældreevalueringer m.m. Endvidere har der løbende været nedsat ad hoc-arbejdsgrupper på medarbejderniveau, som har arbejdet med specifikke udviklingsopgaver. Der er udpeget en Familie med Hjerte-koordinator i Sundhedsplejen, som understøtter og koordinerer gruppeledernes arbejde.

Direktøren for Børn og Unge-forvaltningen har det overordnede ledelsesansvar for kommunens arbejde med metoden. Udviklingen og driften af kurserne har dog samtidig fra første færd taget afsæt i en ledelsesmæssigt forankret samarbejdsaftale mellem kommunen og Region Midtjylland. Etableringen af en fælles styregruppe på direktør- og chefniveau med en overordnet, strategisk rolle har været omdrejningspunkt for medejerskab, indflydelse og fælles ansvar gennem repræsentation af regionen, erhvervslivet samt Center for Socialt Ansvar.

IMPLEMENTERINGS Historie

Den første idé til Familie med Hjerte udsprang af den dialog, medarbejdere fra kommunen løbende har haft med Center for Social Ansvar (CFSAs). CFSAs henledte i den forbindelse bl.a. kommunens opmærksomhed på Leksand-modellen – et koncept som hurtigt vakte stor interesse hos både politiske og administrative beslutningstagere i Holstebro Kommune. Bl.a. på baggrund af et studiebesøg i 2011 konstaterede man et tæt match mellem denne model og de værdier og mål, man ønsker at arbejde ud fra i kommunen. Dialogen mandede således ud i et partnerskab mellem Holstebro Kommune, Region Midtjylland og CFSAs om at tilpasse og afprøve modellen i en dansk kontekst.

”Det er godt, når vi drøfter emner i kønsopdelte grupper. Der kommer noget fra mændene, som jeg ikke lige havde tænkt på før.”

Forældredeltager i Familie med Hjerte²

I Holstebro er metoden implementeret på baggrund af et stort commitment hos centrale politiske og administrative beslutningstagere, hvor man fra starten udstrakte tilbuddet til alle kommende forældre i kommunen. Kommunen startede det første forældrehold i april 2012, og man har pr. december 2013 startet i alt 47 hold. 92 % af alle de kommende forældre siger ja til tilbuddet; en andel som nogenlunde svarer til den gruppe, der tidligere tog imod kommunens fødselsforberedelsestilbud. 9 % af deltagerne stopper undervejs i et påbegyndt kursusforløb (især på baggrund af fraflytning, familiens særlige behov eller manglende tid).

Hver af kommunens sundhedsplejersker har som gruppeleder ansvar for et hold på ti forældrepar hver. Møderne afholdes i Holstebro i kommunens lokaler med puslepladser kl. 16.30-18.30 på en hverdag. Der serveres en sandwich i forbindelse med møderne. Kommunen tilbyder pasning af ældre søskende, men dette beredskab har ikke været i brug, da forældrene har kunnet finde alternative pasningsmuligheder i dialog med gruppelederen.

Noglepersonerne giver udtryk for, at det har været til gavn for de hidtidige resultater af Familie med Hjerte, at man har tilrettelagt implementeringsprocessen inden for rammerne af en ”forretningsplan” med en tilhørende forholdsvis detaljeret forberedelses- og implementeringsplan, og med en høj grad af medejerskab hos parterne. Endvidere er det faglige omstillingsarbejde blevet tilrettelagt med inspiration fra Otto Scharmers Teori U (se henvisning bagest i kapitlet).

KVALITETSSIKRING

I det daglige er det vigtigste kvalitetssikringstiltag de makkerskaber, der etableres mellem gruppelederne, tre-og-tre. I Holstebro startes der normalt tre forældregrupper ad gangen, og de tre medlemmer af sparringsgrupperne følges således ad igennem forløbet. Hver gruppe afgør selv, hvornår og hvor ofte man mødes. Dette kvalitetssikringstiltag suppleres dog på en række punkter. Der er udpeget en sundhedsplejerske med en tværgående kvalitetssikrings- og koordinatrorolle i forhold til Familie med Hjerte. Vedkommende tilrettelægger best practice-dage for sundhedsplejerskerne sammen med Sundhedsplejens faglige koordinator, hvor man løbende drøfter og øver mulige nye metoder med henblik på den løbende udvikling af kursusforløb og metodeguide. Gruppelederne har desuden adgang til løbende supervision. I den første del af implementeringsforløbet ydede psykologer ansat i kommunens rådgivningsafdeling supervision til gruppelederne, men aktuelt ligger vægten på kollegial supervision i reflekterende team. Disse team sammensættes for en periode på 1-2 år på tværs af makkerskaber, distrikter m.m. Der er afsat midler til at genoptage psykologsupervision i en periode fra januar 2014, og på den måde forventes det, at der vil være en vekselvirkning. Et væsentligt element i kvalitetsudviklingen af arbejdet med Familie med Hjerte er desuden de årlige temadage for gruppeledere, ledere og samarbejdsparter. Temadagene sigter både på vidensdeling og evaluering. Et sidste element i kvalitetssikringen er den skriftlige og mundtlige evaluering, som gruppelederne foretager i forlængelse af hver enkelt mødegang.

² Citeret i Center for Socialt Ansvar (2013): ”Familieiværksætterne. En god start som familie”, København: CFSA.

RESSOURCEFORBRUG

I Holstebro Kommune regnes der med en samlet driftsudgift på ca. 5.000 kr. pr. par inklusive al medarbejdertid. Man vurderer, at en drift af Familie med Hjerte-modellen de fleste steder i vidt omfang kan finansieres via omprioritering inden for eksisterende økonomiske rammer (som det er sket i Holstebro) – især via identifikation af paralleltydelser. Holstebro Kommune har bl.a. reduceret antallet af hjemmebesøg fra sundhedsplejersken hos førstegangsførelse fra seks til fire. De centrale vejledningstemaer for disse to hjemmebesøg dækkes i stedet via Familie med Hjerte, hvor man bemander med to sundhedsplejersker i forbindelse med de pågældende mødegange. Den ene af disse mødegange – omkring barnets fjerde måned – er desuden udvidet med en time, for at give mulighed for, at sundhedsplejersken kan foretage en individuel undersøgelse af hvert af de to børn.

En vigtig del af årsagen til de meget beskedne driftsudgifter er den tilgang og de konkrete løsninger, man har valgt på en række punkter. I Holstebro har man i vidt omfang haft held til at træffe aftale med uhonorerede eksterne bidragsydere (bankrådgivere, advokater m.m.), hvilket har billiggjort implementeringen. Ligeledes bliver mødeserveringen til kursusgangene tilberedt af kontanthjælpsmodtagere i aktiveringsforløb, hvorfor udgiften bliver reduceret betydeligt. Forældrene tilbydes godtgørelse af transportomkostninger, men gruppelederne tager initiativ til, at der etableres samkørselsordninger m.m., og erfaringen er, at man i praksis kun i beskedent omfang godtgør transportomkostninger. Sundhedsplejen kan tilbyde tolkning efter behov, men gruppelederne arbejder aktivt på at involvere deltagernes uformelle netværk herunder de såkaldte Bydelsmødre (se link bagest i kapitlet), hvorfor også denne udgiftspost i praksis har været meget beskedne. Møderne afholdes i kommunens egne lokaler.

Den aktive inddragelse af erhvervsliv og civilsamfund giver en markant økonomisk fordel, men

nøglepersonerne lægger vægt på, at dette skal ses som en sidegevinst sammenlignet med den fordel, der ligger i at opbygge en større grad af åbenhed i forhold til det omgivende samfund, som kommune og som fagperson.

Driftsomkostningerne er beskedne, men der skal til gengæld, som beskrevet ovenfor, regnes med et ressourceforbrug til især kompetenceudvikling og fagligt forberedelsesarbejde i etableringsfasen. Den omstilling, som skal ske hos især sundhedsplejersker og jordemødre, forudsætter, at parterne er villige til at investere i denne proces. I Region Midtjylland har implementeringen dog ikke givet anledning til ekstraordinære udgifter, idet man har kunnet omprioritere eksisterende kompetenceudviklingsmidler til formålet.

IMPLEMENTERINGSMÆSSIGE ANBEFALINGER

LEDELSE, ORGANISATION, KOMPETENCER: Samarbejdet med Center for Socialt Arbejde har stået centralt i hele implementeringsprocessen. Dette partnerskab har givet Holstebro Kommune værdifulde erfaringer med en ny måde at udvikle forebyggende tilbud på. Partnerskabet har bragt en innovativ tilgang og et nyt knowhow ind i kommunens arbejde med at understøtte nye børnefamilier. I særdeleshed har CFSA's omfattende erfaring med involvering af erhvervsliv og civilsamfund i et implementeringsprojekt været en værdifuld ressource. Generelt oplever kommunen, at det har været en gevinst med en tredjepart, som kan pege på alternativer til den mere stive og bureaukratiske tilgang til udviklings- og samarbejdsforløb, som kommuner og regioner ind imellem kan forfalde til.

De meget forskellige indgange til samarbejdet har udfordret parterne undervejs i processen. CFSA har været optaget af at holde fremdrift i arbejdet med at udbrede metoden til andre kommuner. Det har ind imellem givet visse udfordringer i forhold til de vekslere, der er blevet trukket på fagpersoner i Holstebro. Andre interesserede

kommuner har således haft behov for at få en førstehåndsviden om det daglige arbejde med at omstille en sundhedsplejefaglig indsats. Det er dog en udfordring, der vil være mindre væsentlig i forbindelse med en implementering i nye kommuner, idet disse bl.a. vil kunne drage direkte nytte af den viden, der er opnået, og de redskaber, der er skabt i forbindelse med projektet i Holstebro.

Den lære, kommunen frem for alt har draget af ovenstående, er, at man bør lægge stor vægt på at formulere et meget tydeligt aftalegrundlag for denne form for samarbejde – herunder også af hvordan forskellige typer beslutninger i forbindelse med projektet kan træffes og i hvilket forum. Der skete faktisk en juridisk afklaring af samarbejdsgrundlaget ved projektets begyndelse i Holstebro, men nøglepersonerne oplever, at denne i praksis ikke har været helt tilstrækkelig. Det understreges dog, at man på ingen måde vil fraråde andre kommuner at indgå i denne form for partnerskab omkring implementeringen.

LEDELSE, ORGANISATION: Det tætte samarbejde med regionen har vist sig at være af afgørende betydning, både i forhold til rekrutteringen af forældredeltagere og i forhold til at udvikle et afstemt og sammenhængende kursusforløb. Det anbefales derfor at etablere et tæt og aktivt samarbejde om implementeringen med regionen. I Holstebro har man fx fra starten haft regional deltagelse i styre-, projekt- og arbejdsgrupper.

ORGANISATION: Det er undersøgt, hvilke typer borgere der takker nej til at deltage. Konklusionen er, at det typisk ikke lykkes at få en lille gruppe af særligt udsatte familier til at deltage i kursusforløbet. Man skal med andre ord være forberedt på at støtte disse familier på anden vis. Konkret støttes kommunens forældre med misbrugsproblemer således i regi af regionens Familieambulatorium. Erfaringen er derudover, at forældre med krævende arbejde er mere tilbøjelige til at udeblive fra enkelte møder.

ORGANISATION: Formidling og accept af metode- og værdigrundlaget ud i hjørnerne af de forskellige faglige miljøer har taget tid i Holstebro, og vil formentlig også gøre det i andre kommuner. I Holstebro har man i forbindelse med implementeringsprocessen arbejdet ud fra en fælles togmetafor, hvor det er blevet understreget, at man som fagperson kan "stå på toget" på forskellige stadier i processen. Der har været en vis skepsis over for tankegangen bag Familie med Hjerte, især hos visse sundhedsplejersker. Denne skepsis er reduceret markant undervejs, men nøglepersonerne vurderer, at man i andre kommuner formentlig også vil opleve et forløb med en gradvis øget accept, i takt med at der gøres konkrete erfaringer med metoden.

KOMPETENCER: For visse sundhedsplejersker har det vist sig at være en stor udfordring at skulle stå over for en stor fædre- og mødregruppe i en underviser- og gruppelederrolle. Man skal derfor især i en etableringsfase afsætte midler til kompetenceudvikling med dette for øje. Det er i denne forbindelse, der skal anlægges et investeringsperspektiv. I Holstebro vurderes det, at man har draget fordel af, at en række sundhedsplejersker har arbejdet med forældreprogrammet "De Utrolige År" igennem flere år. I særdeleshed i kommuner, hvor man ikke er vant til denne type forældre støtte i grupper, skal man således regne med, at der kan være et behov for at tilbyde sundhedsplejerskerne opkvalificering og støtte med fokus på rollen som mødeleder.

ORGANISATION: Andre kommuner bør modstå en fristelse til at implementere en reduceret udgave af Familie med Hjerte ud fra et sparehensyn. Vurderingen er, at en model med fx 6-8 mødegange ikke vil have den ønskede virkning – både fordi netværksdannelsen bliver for svag, og fordi man vil blive tvunget til at tage nogle væsentlige indholdsmæssige komponenter ud af forløbet.

ORGANISATION, KOMPETENCER: Nøglepersonerne peger på vigtigheden af at have særlig opmærk-

”Det handler om, at vi har villet det her, både region og kommune. Vi har sat os ned og sagt, nu må vi kigge fremad og holde os fra fagkampe. ... Vi har formået at slå en streg i sandet og hele tiden have familierne i fokus: Hvad er det bedste for vores familier?”

Pernille Almdal, leder af Sundhedsplejen

somhed på, at man i sprogbrugen i forbindelse med lanceringen af metoden arbejder bevidst med at gøre op med den meget kvindeorienterede tilgang, som typisk kendetegnede fødselsforberedelse og sundhedspleje i kommunerne. En procesevaluering af forløbet i Holstebro fra efteråret 2012 viste således, at dette var et udviklingsområde for parterne bag Familie med Hjerte (Thomsen 2012).

ORGANISATION, KOMPETENCER: En af gruppeledernes vigtigste opgaver er at arbejde aktivt med at fastholde en inkluderende gruppedynamik på de enkelte hold. Især er det vigtigt, at gruppelederne aktivt italesætter den medborgerskabstanke, som er et styrende motiv i Familie med Hjerte. Uden denne indsats kan der til tider ske en vis klikedannelse efter især socioøkonomiske markører.

ORGANISATION, KOMPETENCER: Holstebro Kommune har erfaret, at metoden har et potentiale i forhold til at understøtte bedre integration af familier med anden kulturbaggrund, hvis det lykkes at opnå en høj deltagelsesgrad også hos denne gruppe. Netop derfor er det væsentligt at tage højde for kulturforskelle i den praktiske planlægning af kursusforløbene (med hensyn til kost, tolkning m.m.).

EVALUERING OG DOKUMENTATION

EVALUERINGSINDIKATORER OG -DATA

I betragtning af at Familie med Hjerte er en primær forebyggelsesindsats rettet mod alle kommende førstegangsførelser, bør en procesevaluering have særligt fokus på løbende at monitorere forældrenes deltagelsesgrad: Hvor stor en andel af målgruppen deltager? I hvor høj grad deltager begge forældre? I hvor høj grad deltager forældrene i alle kursugange? Er der grupper med en bestemt baggrund, som deltager mindre end andre? Dette forudsætter løbende fremmøderejstrering ved gruppelederne samt kobling af disse data med en statistik over den samlede målgruppe med relevante baggrundsplysninger.

På kort sigt peger parterne bag Familie med Hjerte på to resultatindikatorer som både relevante og håndterlige at belyse: Udviklingen i andelen af mødre, som kommer godt i gang med amning (og evt. også af ammeforløbet i øvrigt), og udviklingen i andelen af genindlæggelser efter fødslen eller evt. andre efterfødselskomplikationer. En kortsigtet resultatevaluering kan desuden basere sig på forældrenes besvarelser af korte skriftlige skemaer udfyldt anonymt efter afslutningen af selve kursusforløbet eller evt. efter afslutningen af hvert af de fire temaer (fx indsamlet som en stikprøve af den samlede forældregruppes besvarelser). Der kan være tale om spørgsmål

vedrørende forældrenes oplevelse af udviklingen i egen handlekompetence og overblik i forhold til forælderrollen; vedrørende udviklingen i parrets indbyrdes forståelse og kommunikation; og vedrørende udbyttet i form af social netværksdannelse.

En evaluering af de langsigtede virkninger af kurstillbuddet kan med fordel følge to spor: For det første bør man søge at operationalisere omfanget af støttebehov og social udsathed blandt kommunens børnefamilier. Det kunne fx ske på basis af udviklingen over tid i antallet af bekymringssager (fx antal sager drøftet i tværfagligt forum), af underretninger og af egentlige familiesager. En yderligere mulighed er at indhente overordnede vurderinger af deltagelsens langsigtede betydning for de nye børnefamilier. Det kan være i form af faglige vurderinger af udviklingen i forældrenes handlekompetence og evne til tidligt og relevant at opsøge vejledning eller støtte fra kommunale tilbud og fagpersoner (fra sundhedsplejersker, dagtilbudsmedarbejdere, myndighedssagsbehandlere m.m.). Det kan også overvejes at indhente forældrenes vurderinger af disse spørgsmål i en opfølgning et eller flere år efter afslutningen af kurset. En evaluering af den helt langsigtede målopfyldelse kan med fordel omfatte en registerbaseret opfølgning efter fx 20 år på basis af et tidsserieudtræk fra Danmarks Statistik vedrørende udviklingen over tid i fx kriminalitet, misbrug, arbejdsmarkedsstatus m.m. Især en sammenligning mellem årgangene umiddelbart før og efter indførelsen af Familie med Hjerte vil være interessant i denne sammenhæng.

VIDEN OM VIRKNINGER FOR MÅLGRUPPEN

I Holstebro Kommune afdækkede en interviewbaseret evaluering gennemført på vegne af CFSA en meget positiv vurdering af udbyttet af kurstillbuddet hos alle de interviewede forældre (Thomsen 2012), men det skal understreges, at der er tale om en implementerings- og procesevaluering, ikke en effektundersøgelse. Der findes

i det hele taget endnu ikke egentlige effektstudier med særligt fokus på virkningen af Leksand-modellen, men registerdata m.m. sandsynliggør, at man i Leksand har opnået en forebyggelsesmæssig effekt, som over tid giver en samfundsøkonomisk nettogevinst gennem indførelsen af metoden (Nilsson og Wadeskog 2008). Center for Economic and Business Research ved CBS har for nylig foretaget en tilsvarende beregning med udgangspunkt i danske forhold og estimerer en nettogevinst på mellem 36.000 og 203.000 kr. pr. mor, der gennemfører Familie med Hjerte eller et tilsvarende tilbud med afsæt i Leksand-modellen (Kovsted og Jacobsen 2012). Det skal dog understreges, at denne type beregninger hviler på et usikkert grundlag, så længe der ikke foreligger solide effektestimater. Der arbejdes i øjeblikket på at tilrettelægge en dansk effektevaluering med et kontrolgruppedesign i et samarbejde mellem Trygfonden, Aarhus Universitet og Aarhus Kommune, som i de kommende år vil afprøve metoden i et udsnit af kommunens distrikter.

I den danske og internationale forskningslitteratur kan der til gengæld hentes betydeligt belæg for relevansen af helt tidlige indsatser med sigte på at støtte op om forældreskab og familiefunktion – fortrinsvis i forhold til udsatte familier, men i et vist omfang også i et mere universelt forebyggelsesperspektiv (Oldrup og Vitus 2011; Piquero m.fl. 2009; Vincent 2006). Forskningen peger på positive effekter for børnene både i forhold til adfærd og tilknytning (på forholdsvis kort sigt) og i forhold til bl.a. kriminalitet (på langt sigt).

YDERLIGERE INFORMATION

LINKS

Center for Socialt Ansvar hjemmeside om Familieiværksætterne:
www.familieivaerksaetterne.dk

Center for Socialt Ansvar hjemmeside med et omfattende implementeringsmateriale (bl.a. mødeguiden): www.familieivaerksaetterne.dk/fagprofessionel

Bydelsmødrenes hjemmeside:
www.bydelsmor.dk

LITTERATURHENVISNINGER

Kovsted, J. og Jacobsen, R. (2012): "Samfundsøkonomisk potentiale ved indførelse af Leksand-modellen i Danmark", København: CEBR/CBS.

Manuel, C. og Jørgensen, A. (2013): "Systematic Review of Youth Crime Prevention Interventions", København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 13:11.

Nilsson, I. og Wadeskog, A. (2008): "Det är bättre att stämma i bäcken än i ån. Att värdera de ekonomiska effekterna av tidiga och samordnade insatser kring barn och unga", Stockholm: Ideer för Livet, Skandia.

Oldrup, H. og Vitus, K. (2011): "Indsatser over for udsatte 0-3-årige og deres forældre. En systematisk forskningsoversigt", København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:32.

Piquero, A., Farrington, D., Welsh, B., Tremblay, R. og Jennings, W. (2009): "Effects of early family/parent training programs on antisocial behaviour and delinquency", *Journal of Experimental Criminology*, vol. 5, s. 83-120.

Scharmer, O. (2008): "Teori U. Lederskab der åbner fremtiden", Hinnerup: Ankerhus.

Thomsen, M. (2012): "Når forældre bliver familier med hjerte. Procesevaluering af Familie med Hjerte i Holstebro Kommune", Helsingør: MHT Consult og Center for Socialt Ansvar.

Vincent, C. (2006): "Virkingen af en tidlig indsats", s. 67-82 i Kyvsgaard, B. (red.): "Hvad virker – hvad virker ikke? Kundskabsbaseret kriminalpolitik og praksis", København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

KONTAKTPERSONER

Leder af sundhedsplejen Pernille Almdal,
Pernille.Almdal@holstebro.dk, tlf. 24 66 23 17.
Desuden chefkonsulent Leif Christiansen, Center for Socialt Ansvar, lc@cfsa.eu, tlf. 30 17 78 02.

LOGISK MODEL

Se næste side

Logisk model

Familie med hjerte

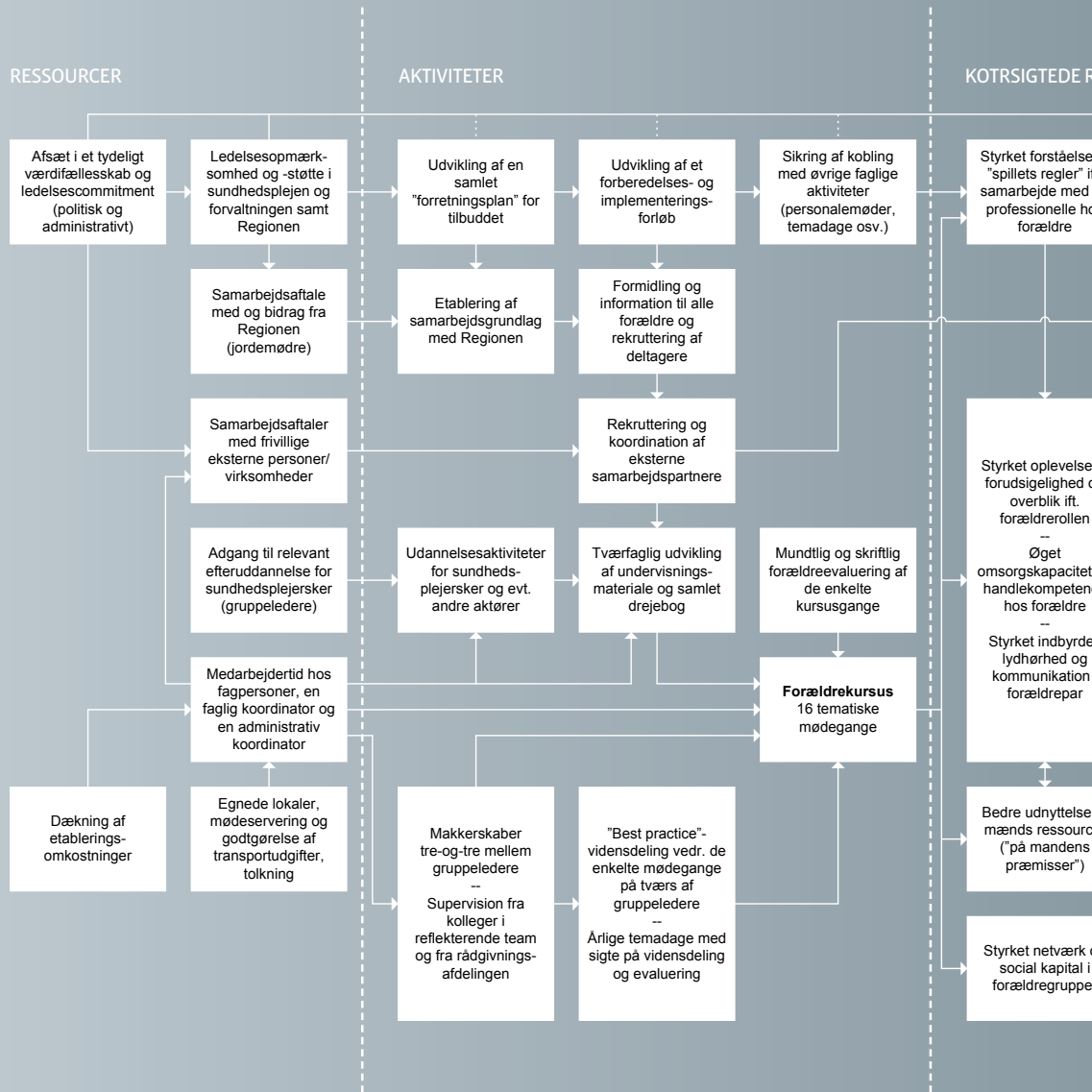

Holstebro
Kommune

”Vi skal se sådan et arbejde her [som] en investering. Hvor mange jo ser det som en omkostning, en udgift; vi skal simpelthen over i at tænke: Vi skal investere i de her forældre.”

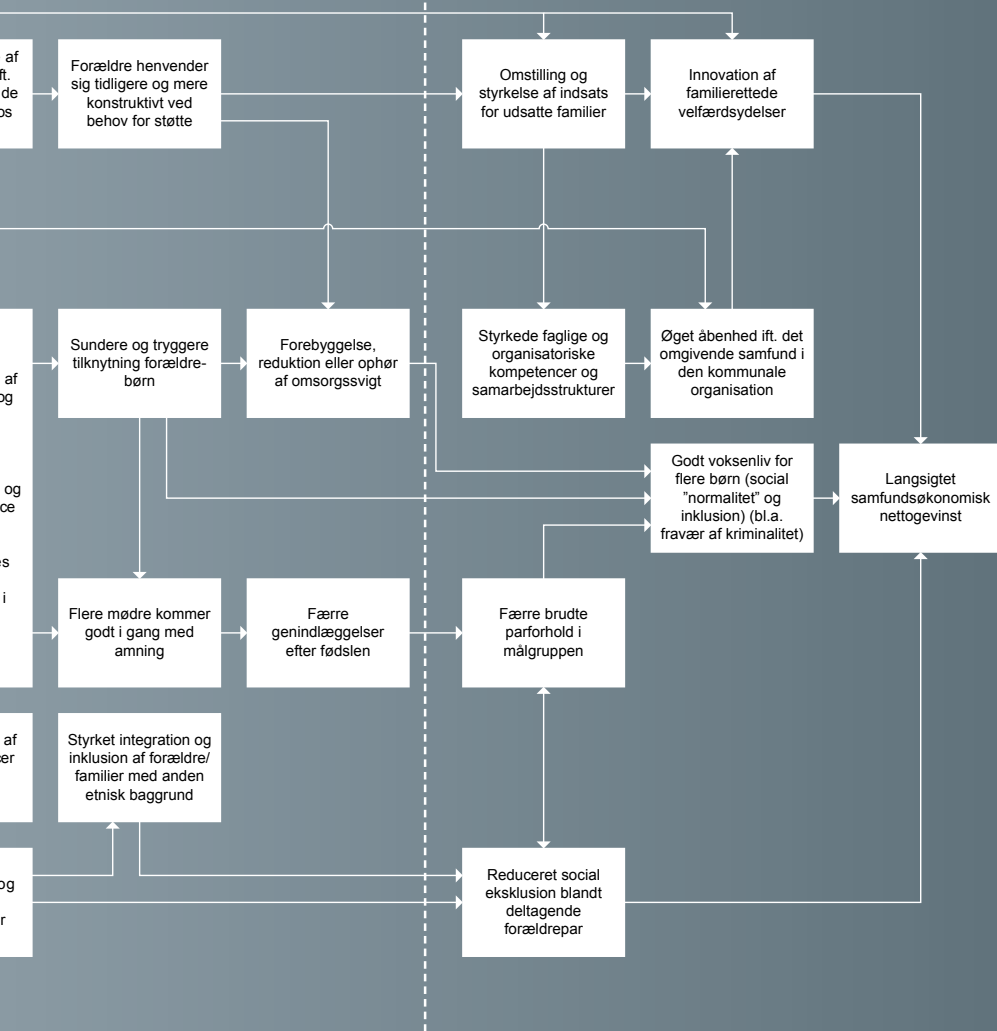
*Leif Christiansen,
chefkonsulent, Center for Socialt Ansvar*

Logisk model – Familie med hjerte i Holstebro Kommune

RESULTATER (1-2 ÅR)

LANGSIGTEDE RESULTATER (2-18 ÅR)

Mægling mellem unge

Køge
Kommune

KORT INTRODUKTION – PROBLEMFORSTÅELSE

Konflikter mellem børn og unge kan køre fast og vise sig uløselige for parterne med varige negative konsekvenser for parternes skoleforløb, oplevelse af tryk og m.m.

MÅLGRUPPER

Mæglingstilbuddet tager sigte på 12-17-åriges alvorlige konflikter med andre unge og med voksne. Målgruppen for Køge Kommunes ”eksterne mæglingsregi” i SSP-regi er primært unge op til og med 17 år, som er blevet drøftet på mandagsmøderne med politiet i forbindelse med en kriminalitetsbekymring eller konkret kriminalitet. Mæglingerne internt på de enkelte skoler, ”skolemæglinger”, er møntet på alle øvrige væsentlige konflikter mellem elever og, i sjældne tilfælde, mellem elever og skolens medarbejdere. Hvis en konflikt på en skole er kørt fast, kan der dog også ske ekstern mægling, selv om der ikke er tale om en sag, som er sat på dagsordenen på mandagsmøderne. Metodens sekundære målgruppe er alle børn, unge og medarbejdere på kommunens folkeskoler.

FORMÅL

Konfliktmægling i Køge Kommune sigter på at hjælpe parterne i en tilspidset konflikt til at finde en konstruktiv og retfærdig løsning på konflikten. Konfliktmægling sætter ind med en hér-og-nu-intervention med det formål at undgå, at destruktive

konflikter udvikler sig yderligere. Der er med andre ord ikke tale om en egentlig foranstaltning i forhold til dybereliggende sociale problemer. Mæglingen har derimod til formål, at de implicerede unge selv kan komme videre i et konstruktivt ungdomsliv; både via en tilfredsstillende løsning af den aktuelle konflikt og via en varigt styrket evne til konfliktløsning hos parterne. Et sekundært formål med konfliktmæglingstilbuddet er at opnå en generel styrkelse af den lokale konfliktbehandlingskultur på skolerne – blandt elever såvel som hos ledelse og medarbejdere.

METODENS INDHOLD OG VIRKNINGER

Konfliktmægling er et tilbud til parterne i en konflikt om frivillig og fortrolig støtte fra en neutral, uddannet tredjepart til at finde en konstruktiv, gensidigt tilfredsstillende løsning og genskabe parternes trykoplevelse. Konflikter og vold antages at spille sammen i en negativ spiral, hvor konflikter ofte avler egentlig kriminalitet. Konfliktmægling sigter derfor på at bearbejde de underliggende mekanismer bag konflikten. Metodens centrale aktiviteter og forventede resultater er illustreret i figuren nedenfor.

Udover at støtte parterne i selv at finde en konfliktløsning sigter den strukturerede mæglingsproces på at skærpe empati og selvindsigt hos parterne. Mæglinger virker gennem anerkendelse af parternes oplevelse af konflikten, gennem dialog, gennem øget tillid, og, i sidste instans, gennem øget handlekompetence hos parterne. På længere sigt forventes mæglingsindsatsen at give anledning til ophør eller reduktion af antisocial adfærd hos parterne.

UDDYBENDE METODEBESKRIVELSE METODISK INDHOLD

Konfliktmægling er en globalt udbredt metode, som findes i mange forskellige varianter og anvendes i vidt forskellige sammenhænge. Der er dog fællestræk på tværs af de forskellige mæglingsmodeller: Konfliktmægling er *frivillig*; den er *fortrolig*; og den indebærer, at en *upartisk tredjeperson* hjælper parterne med selv at finde en for dem tilfredsstillende indbyrdes forståelse og konfliktløsning. Tredjepersonen træffer hverken afgørelse i sagen eller fremsætter egne løsningsforslag eller vurderinger (se Vindeløv 2008).

Vibeke Vindeløv (2008) betegner den fremherskende mæglingstilgang i Danmark og Skandinavien som en "refleksiv" model. Hun har været en nøglefigur i udviklingen af konfliktmæglingspraksis i Danmark som forsker og underviser, men også via en central rolle i forbindelse med etableringen af den medlemsdrevne videns- og kursusvirksomhed Center for Konfliktløsning (CfK) i 1994 (se link bagest i kapitlet). Køge Kommunes mæglerer er blevet uddannet ved CfK.

Kendetegnende for den refleksive model er, at mæglingspraksis antages at hvile på nogle grundværdier, en slags metateori. Den enkelte mægler forpligter sig dermed til løbende at forholde sig til, reflektere over, hvorvidt vedkommendes mæglingspraksis er overensstemmende med modellens grundværdier. Samtidig indebærer modellen, at mæglingen – udover at støtte parterne i selv at finde en tilfredsstillende kon-

fliktløsning – skal skærpe parternes opmærksomhed på og gensidige forståelse af hinandens bevæggrunde og synspunkter; og på den måde gerne skærpe parternes evne til refleksion mere generelt.

Vibeke Vindeløv beskriver den refleksive models værdigrundlag og metateori med disse hovedpunkter:

- Forekomst af konflikter antages at være et livsvilkår
- Parterne i en konflikt ved bedst; sidder selv med nøglen til en løsning
- I en konflikt findes der ikke én objektivt rigtig virkelighedsbeskrivelse; der er altid flere oplevede virkeligheder
- Dialog er altid ønskelig som middel til at nå mæglingens mål
- Hvis parterne har viljen til det, kan der nås en gensidigt tilfredsstillende løsning
- Mæglingen skal afveje mellem individualitet og relation (og dermed fællesskab)

I modellen ligger således en balance mellem proces (dialog, refleksion) og produkt (konfliktløsning); mellem relation og sagsforhold; mellem fællesskab og individ; og mellem følelser og forståelse. Mægleren anerkender fuldt ud parternes umiddelbare forståelse af konfliktens indhold, men arbejder på at udvide og supplere den.

Mæglingen efter den refleksive model, som den bl.a. praktiseres i Køge Kommune, er konkret struktureret i de seks faser illustreret i nedenstående figur. Det betones, at selve mæglingen så vidt muligt altid skal forberedes af mægleren gennem et tillidsskabende formøde og anden kontakt med parterne og disses forældre.

Mæglerens rolle er fleksibel undervejs i denne proces. Indledningsvist vil vedkommende som udgangspunkt indtage en tilbagetrukket rolle, som giver rum til parternes fremstilling af deres oplevelse af konflikten. Den refleksive model indebærer dog, at mægleren skal fungere som et aktivt filter i de situationer, hvor parternes emotioner underminerer en konstruktiv dialog. Senere kan mægleren forholde sig mere aktivt i bestræbelsen på at støtte parterne i at nå en gensidigt tilfredsstillende løsning; vel at mærke fortsat uden at fremsætte egne løsningsforslag eller vurderinger.

FORBEREDELSE AF MÆGLING

Formøde og telefonkontakt mellem mægler og deltagere
Tillidsskabelse mellem parter og parter forældre

MÆGLINGSMØDE

1. Åbning:

Velkomst, præsentation af proces, rolleafklaring

2. Redegørelse og dialog:

Hver part fortæller sin version

3. Præcisering:

Fælles problemformulering der kan favne både et individuelt og et fælles perspektiv

4. Løsningsmuligheder:

Flere løsningsforslag formuleres uden stillingtagen

5. Forhandling af aftale:

Parterne forhandler med afsæt i de frembragte løsningsforslag

6. Aftale tjekkes og godkendes:

Aftalen gennemgås, godkendes og skrives ned.

Som det fremgår af det ovenstående, kan konfliktmægling i bl.a. Køge Kommune tage afsæt i en tydeligt beskrevet metodik. Imidlertid forudsætter rollen som konfliktmægler ikke blot beherskelse af en metode i en formel, teknisk forstand, men også et håndværk funderet i individuel dømmekraft og praktisk mæglingserfaring (Vindeløv 2008). Denne vurdering flugter med de erfaringer, der er gjort i Køge Kommune gennem mere end et årti.

SSP-mæglerens forarbejde med at møde gerningsmand og offer hver for sig kan i Køge Kommune bl.a. have karakter af en såkaldt offersamtale. Denne metode vælges, hvor det er nødvendigt, at mægler først giver offeret et grundlag for at tage stilling til mægling. Hvis både offer og gerningsperson ønsker det, kan processen dernæst fortsætte med en konfliktmægling. Der tilbydes desuden offersamtaler med en uddannet mægler i de tilfælde, hvor gerningsmanden i første omgang er ukendt (fx ved indbrud eller trusler over nettet).

CENTRALE FAGLIGE ANTAGELSER

Konfliktmægling er et centralt eksempel på den tilgang til håndtering af konflikter og kriminalitet, som i den internationale litteratur benævnes "restorative justice". Dette begreb kan oversættes som genoprettende eller genopbyggende retfærdighed. Det er en grundlæggende antagelse, at en genoprettende tilgang i konkrete sammenhænge kan give et bedre udfald af konflikter, end når der udelukkende sker en formelt-retlig behandling af konflikten, hvor vægten er på at nå en afgørelse, placere ansvar og skyld og evt. fastsætte sanktioner. I visse tilfælde fungerer mægling som et egentligt alternativ til en retlig behandling; i andre tilfælde som et supplement. De to former for retfærdighed er med andre ord ikke gensidigt udelukkende.

Det antages mere konkret, at konflikter og vold spiller sammen i en gensidigt forstærkende, negativ spiral, og at konflikter ofte avler egentlig kriminalitet. Genoprettende retfærdighed i form

af konfliktmægling sigter på at bearbejde de underliggende mekanismer i et konkret konfliktforløb gennem myndiggørelse og bevidstgørelse af parterne; ikke blot på at finde en løsning på den konkrete konflikt. Det ligger i tankegangen, at mæglinger skaber denne virkning gennem anerkendelse af parternes oplevede virkelighed, etablering af konstruktiv dialog, opbygning af tillid og empati, udvikling af social accept og reintegration, og, i sidste instans, øget selvindsigt og handlekompetence hos parterne. Nøglepersonerne i Køge Kommune nævner samtidig, at mægling erfaringsmæssigt kan virke gennem nedbrydelse af problematisk gruppeloyalitet.

IMPLEMENTERING LOVGIVNINGSGRUNDLAG

Køge Kommunes mæglingstilbud henviser til servicelovens § 11 vedrørende kommunernes rådgivnings- og støtteforpligtelse i forhold til familier, børn og unge. Mæglingstilbuddet underbygger generelt Køge Kommunes sammenhængende børne- og ungepolitik (jf. serviceloven § 19, stk. 2), hvor inklusion og hjælp til at navigere i eget liv er fremtrædende temaer.

ORGANISATORISK OG LEDELSESMÆSSIG FORANKRING

Ansvar for at drive, vedligeholde og udvikle Køge Kommunes mæglingstilbud ligger i SSP-regi. Kommunens bidrag til SSP-samarbejdet er på sin side forankret i kommunens børne- og ungeforvaltning. Det betyder, at det daglige tværgående ansvar for mæglingerne ligger hos kommunens SSP-leder, der fungerer som visiterende led i forhold til SSP-mæglingerne, mens det lokale ansvar for skolemægling ligger hos de uddannede ungemæglere på de enkelte skoler. Det betones dog, at en solid forankring – og herunder et kendskab til og brug af mæglingstilbuddet – forudsætter et bredt organisatorisk og ledelsesmæssigt engagement i og ansvar for mæglingsarbejdet. Det drejer sig i særdeleshed om social- eller familieforvaltningen og ledelserne på de enkelte skoler. Afstemningen med lokalpolitiet har fra starten

stået centralt i Køge Kommune. Man har således implementeret mæglingstilbuddet inden for rammen af et allerede eksisterende mandagsmødeforum for vidensdeling om kriminelle og kriminalitetstruede unge med lederdeltagelse og -bevågenhed fra både kommune og politi. Politiet er repræsenteret i SSP-styregruppen med lederen af lokalpolitiet og en forebyggelsesmedarbejder.

IMPLEMENTERINGS Historie

Konfliktmægling blev sat på dagsordenen i Køge Kommune omkring år 2000 foranlediget af nogle alvorlige konflikter i den sydlige del af kommunen. Der blev i den forbindelse bl.a. etableret en tværgående mandagsgruppe og flere SSP-medarbejdere deltog i et kursus i konfliktløsning. I forlængelse af dette udviklede man bl.a. konceptet for skolemægling i samarbejde med Center for Konfliktløsning. I 2003 indgik Køge Kommune som en af otte projektkommuner i en afprøvning af konfliktmægling blandt 12-14-årige unge igangsat af Det Kriminalpræventive Råd og Socialministeriet, som afsluttedes med afrapportering i 2006 (se Christy 2006; Servicestyrelsen 2010; Vincent 2006).

I forbindelse med udviklingsprojektet blev der uddannet et antal mæglere i bl.a. Køge Kommune; primært blandt lærere, pædagoger, socialrådgivere, gadeplansmedarbejdere og politibetjente. Køge Kommune har siden videreført og udviklet mæglerkorpsen, og der indgår aktuelt ca. 30 uddannede mæglere i kommunens mæglernetværk. Der er uddannede mæglere på alle kommunens folkeskoler, og SSP vurderer, at der aktuelt er ca. 150 elevmæglere. I september 2013 afholdt kommunen en elevmæglerkonference, som havde deltagelse af 85 elevmæglere (flere skoler havde sat begrænsning på deltagerantallet). Mægling på flere niveauer og i flere regi er således i dag en fast del af kommunens tilbudsvifte. I 2012 gennemførtes elleve eksterne mæglinger samt ni ofersamtaler. Der findes ikke eksakte opgørelser over omfanget af unge- og elevmæglinger, men

SSP skønner, at der på månedsbasis i gennemsnit er ca. tre ungemæglinger og fem ca. elevmæglinger på de aktive skoler.

Alle konfliktmæglere i Køge Kommune (både de lokale ungemæglere på skolerne og SSP's egne mæglere) har fået ungemægleruddannelsen i regi af Center for Konfliktløsning. Uddannelsen er aktuelt modulopbygget som tre tredagesinterner med ca. en måned imellem hvert modul. Uddannelsen har fokus på mægling som konfliktløsning og genoprettende proces og betoner konkret mæglingstræning i form af øvelser, rollespil m.m. Det er til gengæld SSP-mæglerne, som i samarbejde med ungemæglerne på skolerne tilrettelægger og står for undervisningen af elevmæglere på de enkelte skoler. Elevmæglerkurset gennemføres over to dage.

KVALITETSSIKRING

Kvalitetssikringen af mæglingstilbuddet har primært to søjler. For det første har man lagt vægt på kravet om uddannelse, uagtet den ambitiøse og dermed forholdsvis bekostelige karakter af ungemægleruddannelsen ved Center for Konfliktløsning (se nedenfor). Uddannelseskravet gælder også i den forstand, at der kun uddannes elevmæglere og gennemføres elevmæglinger på skoler, hvor der også er en uddannet ungemægler. Den anden søjle i kvalitetssikringen er støttefunktioner til SSP- og ungemæglerne i form af sidemandsoplæring af nyuddannede mæglere som "følelse" hos en erfaren mægler; tilbud om supervision fra SSP Køge; samt udbud af træningsdage og netværksmøder for mæglernetværket.

RESSOURCEFORBRUG

De eksterne mæglinger gennemføres af korpset af SSP-mæglere. Tidsforbruget honoreres på timebasis ud fra timesedler, og opgaverne varetages ved siden af mæglerens faste arbejde som fx lærere og pædagoger. Skolemæglingerne og det øvrige tidsforbrug til drift og udvikling af mæglernetværket er derimod afsat i lærere og pædagogers årsnormer. Bagest i kapitlet findes et link

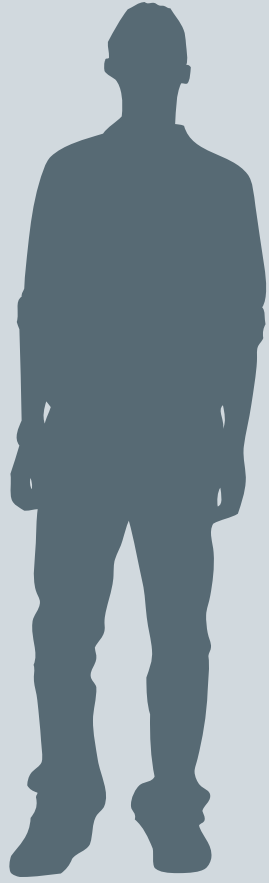
til Køge Kommunes hjemmeside om ungemægling, hvor der bl.a. gives et forslag til, hvor meget tid der skal afsættes til mæglingsaktiviteterne i en årsnorm.

I 2012 er der som nævnt ovenfor inviteret til elleve eksterne mæglinger og ni offersamtaler i SSP-regi, enten på baggrund af hændelser fra politirapporten eller henvendelser fra skoler, der anmoder om støtte til deres ungemæglere. Der er brugt ca. 95 timer på dette i 2012. Kommunen afsætter 100.000 kr. årligt til at finansiere mæglingerne samt til honorering ved sidemandsoplæring, undervisning af nye elevmæglere, undervisningsmaterialer og opkvalificering i form af konferencer og netværksmøder. Man udnytter typisk ikke den afsatte budgetramme fuldt ud.

Man skal regne med en etableringsomkostning til en bred implementering af mæglingsmetoden i form af udgifterne til uddannelse af nye mæglere. Ungemægleruddannelsen koster aktuelt 19.100 kr. Der ydes dog en rabat på 3.000 kr. for hver yderligere medarbejder fra samme arbejdsplads på det enkelte uddannelsesforløb. Se uddybende information om uddannelsen på Center for Konfliktløsning's hjemmeside via linket bagest i kapitlet.

IMPLEMENTERINGSMÆSSIGE ANBEFALINGER

LEDELSE, ORGANISATION: Det er vigtigt at afklare, hvordan afstemningen skal ske mellem skoler, SSP og politi i forbindelse med alvorlige konflikter. I Køge Kommune har den tætte kobling mellem mæglingsarbejdet i disse sager og velfungerende mandagsmøder muliggjort en sikker rollefordeling og koordination. I praksis "cleares" nye sager via drøftelse i mandagsgruppen og efter behov via direkte kontakt til de pågældende skoler. Der er derudover en forståelse mellem lokalpolitiet og SSP-lederen om, at SSP aldrig igangsætter mægling, før politiet har givet grønt lys til det på baggrund af efterforskningens stilling.

LEDELSE, ORGANISATION: Man bør forholde sig til snitfladen til politiets konfliktrådsordning i forbindelse med en implementering. Tilbuddet om konfliktråd organiseret af Sekretariat for Konfliktråd under Rigspolitiet blev gjort permanent og landsdækkende i 2010 – herunder også i forbindelse med vold m.m., hvor parterne er under 18 år (Hansen 2012). Der er i den forbindelse udpeget konfliktrådscoordinatorer og ansat konfliktråds-mæglere i alle tolv politikredse. Det er desuden en del af resultatkontrakter m.m. for politikred-sene, at der skal gennemføres konfliktråd i et nærmere defineret omfang. Som udgangspunkt vil forventningen fra politiets side derfor være, at også ungemægling er et anliggende for politiets konfliktråds-mæglere i de enkelte politikredse. Lokalpolitiet i Køge har imidlertid løbende vurderet, at sagerne og de unge er bedst tjent med, at Køge Kommunes mæglingstilbud anvendes i stedet. Begrundelsen er, at SSP-mæglere generelt har vist sig i stand til at handle meget hurtigt, men også at mæglere i Køge er yngre og typisk har bedre forudsætninger for at arbejde med en ung målgruppe. Samtidig er SSP-mæglere erfarne og tæt på de unges dagligdag. I SSP-styregruppen er der truffet beslutning om, at mægling i sager vedrørende unge under 18 år håndteres af kommunen selv, men i andre kommuner vil man skulle være opmærksom på at afklare en eventuel snit-fladeproblematik. Politikredsledelsen i Midt- og Vestsjællands Politi har accepteret den praksis, der er aftalt mellem Køge Kommune og lokalpoli-tiet.

LEDELSE, ORGANISATION: Erfaringen er, at der er vid forskel på, hvor stort et engagement og medejerskab de enkelte skoler og skoleledere investerer i konfliktmæglingen. Dette giver sig udtryk på flere måder. Først og fremmest nævnes det, at der ikke altid sker synlig ledelsesmæssig priorite-ring af konfliktmægling som virkemiddel, herunder at tilbuddet synliggøres og profileres på egen skole, og at metoden faktisk anvendes i de tilfæl-de, hvor det er relevant.¹ Vigtigt er det også, at ledelserne på enkelte skoler afsætter tilstrække-

lig tid i årsnormerne til, at ungemæglere reelt kan udfylde deres funktion på tilfredsstillende vis. Alt dette forudsætter et vedholdende foran-dringsarbejde på den enkelte skole, og den opgave løftes kun, hvis den lokale skoleledelse tager ejerskab til den. Nøgelpersonerne vurderer, at ca. ¾ af skolerne reelt er aktive på mæglingsområdet.

LEDELSE, KOMPETENCER: En relateret problematik er, at skolelederne ikke altid udpeger medarbejdere med den rette personprofil til at deltage i ungemægleruddannelsen – og dermed til frem-over at indgå i mæglernetværket. Et udtryk for dette forhold er, at det på visse skoler kan være et problem at mobilisere opbakning til net-værksmøder blandt de uddannede. Nøgelperso-nerne opregner i den forbindelse en god mæg-lers karakteristika: Vedkommende er ikke konfliktsky, men derimod menneskeligt og relati-onelt robust og ”modig”. Samtidig skal vedkom-mende ønske at arbejde aktivt opsøgende – og helt grundlæggende være motiveret for opga-ven. Vurderingen er, at løsningen primært skal findes i større omhyggelighed med rekrutterin-gen, bl.a. via grundig personlighedsvurdering og en velforberedt samtale med kandidaten.

KOMPETENCER: Det er hensigtsmæssigt, at der fra centralt hold afsættes midler til uddannelse af ungemæglere på skolerne. Dermed kommer disse efteruddannelsesaktiviteter ikke til at belaste skolerne egne kompetenceudviklingsbudget-ter, som skal tilgodese mange andre formål, der af skolerne ledelser typisk anses som tættere koblet til en skoles kerneopgaver. Erfaringerne fra Køge viser ganske vist, at denne finansie-ringsmodel skærper behovet for, at man aktivt sikrer, at skoleledelserne udviser omhyggelighed i udvælgelsen af mæglerkandidaterne. Samlet set vurderes en central finansiering dog at være den bedste løsning.

LEDELSE, ORGANISATION: Nøgelpersonerne vur-derer generelt, at den ’ujævne’ implementering på tværs af skolerne kan have en sammenhæng-med beslutningen om at forankre det daglige

1 Dvs. også i situationer, hvor man som skoleleder kunne være tilbøjelig til selv at håndtere en konflikt.

”Mægling går ikke i dybden med komplekse livsstilsproblemer [...] Den tager udelukkende afsæt i en konkret episode, og den tager udelukkende afsæt i [...] at give de unge nogle værktøjer i konfliktsituationer.”

Pia Borg, SSP-leder

ansvar for mæglingsordningen hos SSP-lederen (og ikke fx som en del af AKT-funktionen på skolerne). De ser dog samtidig nogle fordele i den valgte forankring i forbindelse med de mere alvorlige sager, hvor der ofte også er en politimæssig side, i kraft af SSP-netværkets særlige kompetencer på dette område. Der er med andre ord både fordele og ulemper ved de forskellige bud på en forankring af det daglige ansvar for mæglingerne.

Konklusionen er, at en implementeringsplan under alle omstændigheder bør forholde sig tydeligt til, hvordan skoleledelserne forpligtes på deres del af ansvaret for en samlet implementering af mæglingsmetoden.

EVALUERING OG DOKUMENTATION EVALUERINGSINDIKATORER OG -DATA

Erfaringen i Køge Kommune er som sagt, at engagementet i mæglingsarbejdet – og dermed brugen af metoden – har været varierende på tværs af skolerne. Det er derfor oplagt at pege på løbende monitorering af omfanget af de lokale mæglingsaktiviteter – især skolemæglinger og evt. elevmæglinger – som en operationel og enkel, men vigtig procesindikator. Registreringsopgaven kan placeres hos de uddannede ungemæglere på de enkelte skoler (skolemæglinger) samt hos den centrale tovholder (SSP-mæglinger). Derudover er det nærliggende at opstille konkrete indikatorer til belysning af, hvorvidt de metodiske og proces-

suelle retningslinjer i den reflektive mæglingsmodel efterleves i konkret mæglingspraksis. Særlig relevant ville det være at spørge til forberedelsesfasen (især hvorvidt der inden selve mæglingen var skabt en fælles forståelse af, tryk og tillid til processen); til hvorvidt mægleren formåede at følge opdelingen i seks adskilte mæglingstrin; og til mæglerens rolle, herunder især hvorvidt vedkommende formåede at fastholde en konstruktiv dialogform og afholde sig fra at fremsætte egne forslag og vurderinger. Spørgsmålene kan fx belyses via et kort spørgeskema udleveret til parterne efter afslutningen af et mæglingsforløb. Det ideelle vil være, hvis besvarelsene kan afgives anonymt enten på stedet ved udfyldelse af et spørgeskema med tilhørende konvolut til forsegling af besvarelsen. Alternativt kan man indsamle besvarelsene efterfølgende via et webspørgeskema udsendt pr. mail, men denne metode vil formentlig have omkostninger i form af en lavere svarprocent.

I forhold til en kortsigtet resultatevaluering vil det være oplagt at forsyne ovennævnte spørgeskema til parterne ved afslutningen af konfliktmæglingen med nogle spørgsmål til vurdering af de kortsigtede resultater. Centrale indikatorer i den forbindelse kunne være en vurdering af, i hvor høj grad den konkrete konflikt var blevet tilfredsstillende løst fra svarpersonens synspunkt; af hvordan forløbet havde influeret på parternes

oplevelse af tryghed; og af hvilken indbyrdes relation parterne havde dannet i løbet af processen (dvs. venskab, accept eller måske fortsat uvenskab).

En langsigtet resultatopfølgning (fx ½-1 år efter afslutningen af mæglingen) kan rette sig mod flere forskellige informanter: Parterne selv, deres forældre og evt. fagpersoner med kendskab til parterne. Oplagte indikatorer vil især være en tilbagevendende vurdering af bæredygtigheden af den løsning, parterne nåede frem til ved mæglingen samt en vurdering af udviklingen i parternes evne til konflikthåndtering og udviklingen i deres sociale kompetencer mere bredt. Endvidere kan der også spørges mere specifikt til udviklingen i parternes adfærd (især omfanget af problemadfærd, rusmiddelforbrug m.m.). Sluttelig kunne et relevant bidrag til en langsigtet opfølgning være forskellige typer dataudtræk vedrørende parternes skolegang, i første række udviklingen over tid i skolefravær og skolefastholdelse.

Det skal bemærkes, at dataindsamlingen til den ovenfor beskrevne form for langsigtet opfølgning bør forberedes gennem indhentning af et informeret samtykke fra parterne og deres forældre i forbindelse med selve mæglingsprocessen.

VIDEN OM VIRKNINGER FOR MÅLGRUPPEN

Metoden er i en dansk sammenhæng evalueret af Det Kriminalpræventive Råd i en undersøgelse

med fokus på 12-14-årige med deltagelse af bl.a. Køge Kommune som en af otte projektkommuner (i undersøgelsen fremstår kommunerne anonymiseret). Der findes generelt gode resultater i den forstand, at de konflikter, der har været genstand for mægling, typisk ikke genopstår. Desuden konkluderes det, at mægling har medvirket til at afholde de implicerede unge fra destruktiv adfærd og til at styrke dem i følelsen af at kunne handle i eget liv. Der er derudover ikke foretaget en særskilt effekt- eller resultatevaluering af mæglingsarbejdet i Køge Kommune.

Mæglingsmetoden som sådan finder til gengæld betydelig støtte i den internationale forskningslitteratur. Et svensk studie har således undersøgt effekten af mægling på tilbagefald til kriminalitet blandt unge lovovertrædere (Sehlin 2009). Via et kontrolgruppeforsøg konkluderes det, at risikoen for tilbagefald til kriminalitet var dobbelt så høj hos de unge, som ikke havde medvirket i mægling, sammenlignet med de unge, som havde medvirket i mægling. Ligeledes kan det nævnes, at SFI's forskningsoversigt fra 2013 bedømmer mægling som en velunderbygget kriminalpræventiv metode, ligesom det fremgår, at mægling også indgår som komponent i virksomme, sammensatte programindsatser (Manuel og Jørgensen 2013). Ungdomskommissionens betænkning (2009) fremhæver ligeledes mæglingsmetoden som virkningsmæssigt velunderbygget.

YDERLIGERE INFORMATION

LINKS

SSP Køges hjemmeside om Mægling mellem unge: www.sspkoege.dk/inline/index.php/component/content/article/1-latest-news/71-maegling-unge

Det Kriminalpræventive Råds hjemmeside om konfliktmægling: www.dkr.dk/konfliktm%C3%A6gling-1

Opslag på Socialstyrelsens Vidensportal om effekten af ungemægling: vidensportal.servicestyrelsen.dk/temaer/Kriminalitet/forskning/har-maegling-en-kriminalitetsforebyggende-effekt

Center for Konfliktløsnings hjemmeside: www.konfliktloesning.dk/

Dansk Center for Undervisningsmiljø's hjemmeside om elevmægling: www.dcum.dk/brug-konflikten/elevmaegling-o

Rigspolitiets hjemmeside om konfliktråd: www.konfliktraad.dk/

LITTERATURHENVISNINGER

Christy, L. (2006): "Hva' har du gang i? Konfliktmægling for 12-15-årige. Projektrapport", Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

Hansen, F. (2012): "Evaluering af konfliktråd – den landsdækkende ordning", København: Center for Alternativ Samfundsanalyse.

Manuel, C. og Jørgensen, A. (2013): "Systematic Review of Youth Crime Prevention Interventions", 13:11, København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Sehlin, S. (2009): "Förebygger medling återfall i brott bland unga gärningsmän? En återfallsstudie av medlingsverksamheterna i Hudiksvall & Örnköldsvik", Umeå: Sociologiska institutionen, Umeå Universitet.

Servicestyrelsen (2010): "Kriminalitetsforebyggelse over for børn og unge under 15 år med anden etnisk baggrund end dansk", Odense: Servicestyrelsen og Rambøll Management.

Ungdomskommissionen (2009): "Indsatsen mod ungdomskriminalitet", Betænkning nr. 1508, København: Justitsministeriet.

Vincent, C. (2006): "Hva' har du gang i? Evalueringsrapport fra projektet Konfliktmægling for 12-15-årige", Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

Vindeløv, V. (2008): "Konfliktmægling. En refleksiv model", København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

KONTAKTPERSONER

SSP-leder Pia Borg, pia.borg@koege.dk, tlf. 28 79 23 64.

LOGISK MODEL

Se næste side

Logisk model

Mægling mellem unge

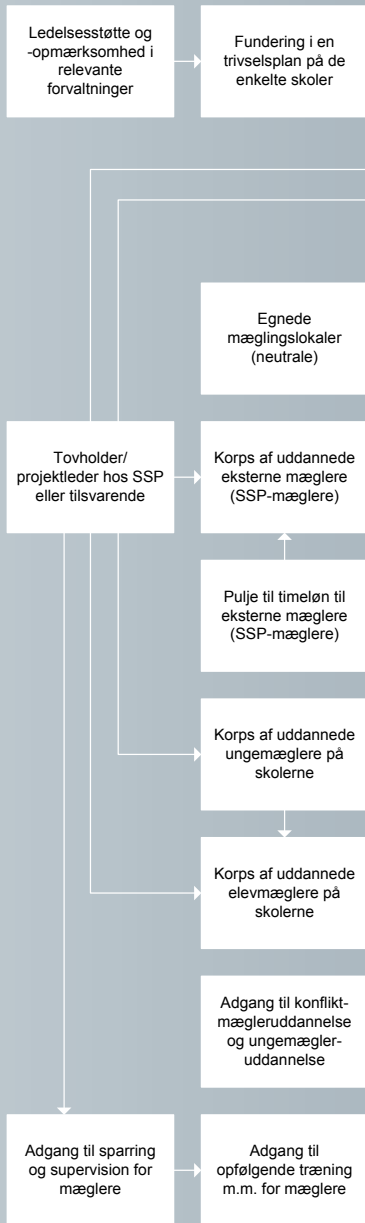
Køge
Kommune

”Når vi har to unge, ofte skolebørn, der har en konflikt, så handler det, set med mine øjne, om, at de unge kan komme i skole dagen efter uden at gå og kigge sig over skulderen og være bange for de andre.”

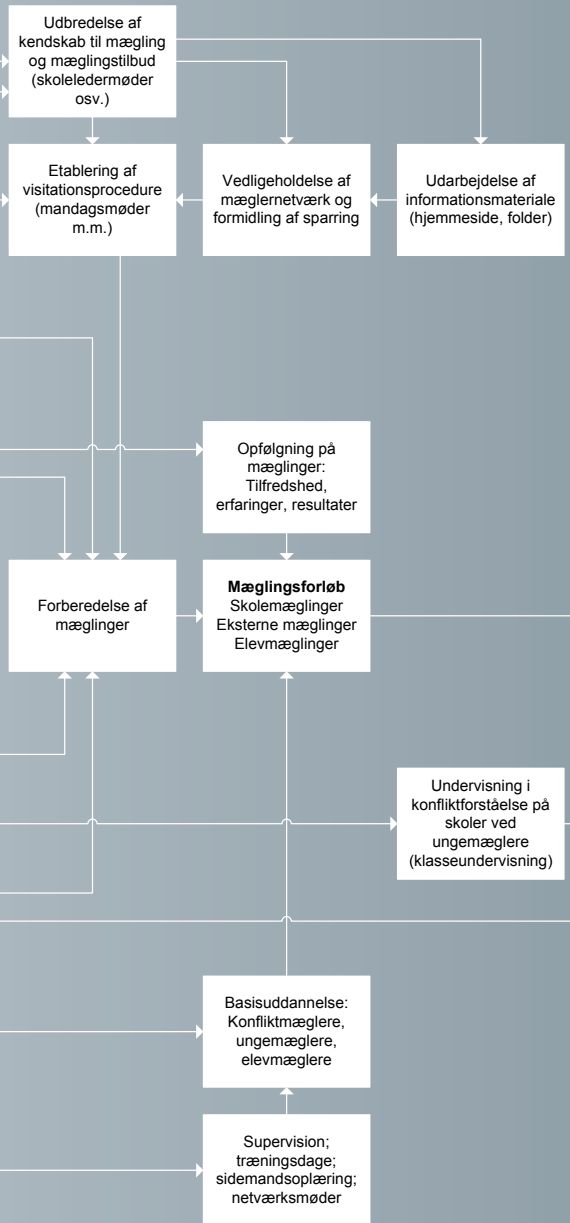
*Claus Darling Hansen,
Forebyggelseskoordinator, Køge Politi*

Logisk model – Mægling mellem unge i Køge Kommune

RESSOURCER

AKTIVITETER

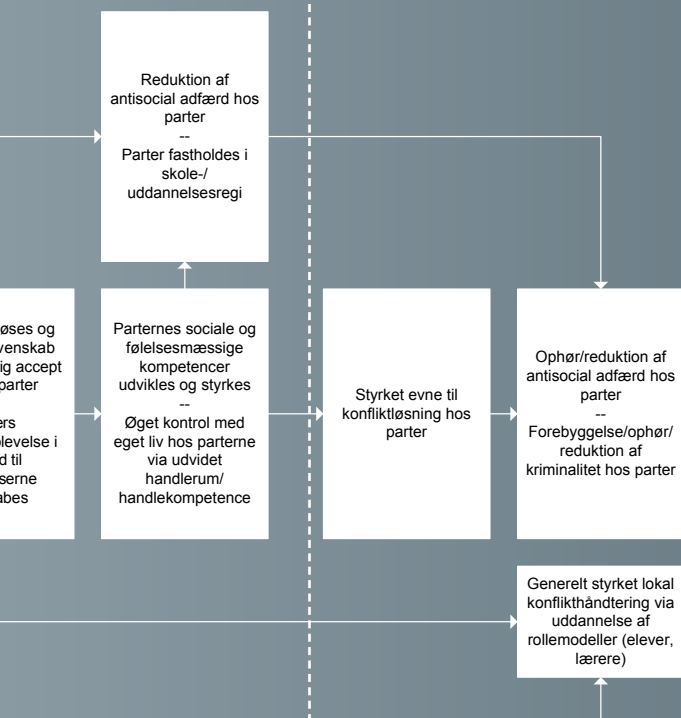

KOTRSIGTE

DE RESULTATER (0-3 MDR.)

LANGSIGTEDE RESULTATER (3-12 MDR.)

Socialrådgivere på skoler

Københavns
Kommune

KORT INTRODUKTION – PROBLEMFORSTÅELSE

Der opstår bekymringer om mistrivsel og problemadfærd hos visse børn og unge i skolealderen i løbet af opvæksten. I den forbindelse kan der være vanskeligheder i dialogen mellem skolen og familierne; i dialogen mellem familierne og det sociale system; og i dialog og samarbejde mellem skolen og det sociale system.

MÅLGRUPPER

Den primære målgruppe for ordningen er alle elever på københavnske grundskoler (dvs. 0.-10. kl.), som har begyndende eller mere alvorlige trivselsmæssige, sociale eller adfærdsmæssige vanskeligheder samt deres familier. Eleverne i målgruppen identificeres ud fra en helhedsvurdering foretaget af skolesocialrådgiverne i samråd med skolerne. Den sekundære målgruppe for metoden er de ledere og fagpersoner på skolerne, i skoleforvaltningen og i socialforvaltningen, som samarbejder om at støtte og rådgive forældre og børn i forbindelse med en bekymring.

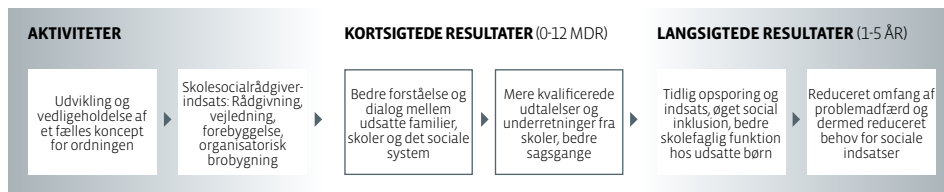
FORMÅL

Formålet med arbejdet efter metoden er at sikre tidlig, relevant og virksom støtte til elever, som er genstand for en socialfagligt betinget bekymring, samt deres familier. Specifikt sigter ordningen på at fremme en god dialog mellem udsatte familier og skolerne; at fremme en god dialog mellem udsatte familier og det sociale system; og at understøtte dialog og samarbejde mellem skolerne

og det sociale system. Indsatsen skal i første omgang medvirke til at sikre, at elevens vanskeligheder afhjælpes lokalt. I de situationer hvor bekymringen ikke kan håndteres gennem de støttefunktioner, skolen selv tilbyder, skal indsatsen understøtte skolerne i udarbejdelsen af kvalificerede udtalelser og underretninger til socialforvaltningen.

METODENS INDHOLD OG VIRKNINGER

Skolesocialrådgiverordningen virker gennem placering af socialrådgivere som en socialfaglig forpost på kommunens skoler på baggrund af et fælles koncept aftalt mellem skole- og socialforvaltningerne. Skolesocialrådgiverne er ansat i socialforvaltningen, men har en stor del af deres arbejdstid på skolerne. De rådgiver og vejleder ledelser og medarbejdere såvel som børn og familier på skolerne samt bygger bro mellem forvaltningerne. Metodens centrale aktiviteter og forventede resultater er illustreret i figuren nedenfor.

Metoden understøtter en tidlig sekundær forebyggelsesindsats. Den forventes at have en gunstig kort- og langsiget virkning for familierne og det enkelte barn i form af øget social inklusion, forbedret skolefunktion, reduktion/ophør af problemadfærd hos barnet og dermed reduktion/ophør af socialfagligt indsatsbehov.

UDDYBENDE METODEBESKRIVELSE METODISK INDHOLD

I Københavns Kommune ser man skolesocialrådgiverne som børnefamilieenhedernes forpost på skolerne, og dermed som et væsentligt bidrag til brobygning og koordination mellem skole- og socialforvaltning. Grundtanken er, at skolesocialrådgiveren skal indgå som en naturlig del af skolens liv og organisering, men samtidig betones tilknytningen til den lokale børnefamilieenhed. Det betyder, at skolesocialrådgiveren både skal opholde sig på skolen og i børnefamilieenheden. Skolesocialrådgiverfunktionen er udelukkende forebyggende, og skolesocialrådgiverne har således ikke myndigheds- eller sagsbehandlingsansvar.

Konkret arbejder skolesocialrådgiverne med disse kerneopgaver:

1. Sparring og rådgivning til skoleledelser, lærere og pædagoger bl.a. med henblik på kvalificering af arbejdet med bekymrende fravær, udtalelser og underretninger m.m.
2. Koordinering af skolens og børnefamilieenhedens indsats, hvor elevens behov ikke kan imødekommes udelukkende gennem lokale tiltag.
3. Deltagelse i ressourcecentermøder, tværs møder, netværksmøder m.m. i skoleregiet samt møder i børnefamilieenhederne, herunder især møderne i undersøgelsesgruppen.
4. Rådgivning til elever og forældre i bekymrings-sager (bl.a. i form af samtaleforløb, hjemmebesøg m.m.).
5. Støtte til tidlig opsporing (herunder fx systematiske tværfaglige klasse gennemgange med fokus på tidlig opsporing af bekymringsbørn – se link bagest i kapitlet).

6. Arbejde med generel trivsel på skolen efter nærmere aftale i fx bestemte klasser eller i forhold til mindre grupper.

Der skelnes i denne forbindelse mellem en ”stor model” (pkt. 1-6) og en ”lille model” (primært pkt. 1-4). Se uddybning nedenfor.

Skolesocialrådgiverne i Københavns Kommune arbejder i de konkrete bekymrings-sager ud fra ”Signs of Safety” (SoS), en ressource- og løsningsfokuseret tilgang til bekymringsafklaring og forældreinddragelse. SoS anvendes i alle børnefamilieenhederne (se link til uddybende information bagest i kapitlet). Tilgangen tager udgangspunkt i et afklaringskema, som strukturerer fagpersoners drøftelse af en bekymring med familien og sikrer, at opmærksomheden fastholdes på at synliggøre og aktivere ressourcer og positive potentialer i familie og netværk omkring eleven.

Skolesocialrådgivernes opgaver minder på visse punkter om rollebeskrivelsen for de ”skolkuratorer”, som findes på alle svenske grundskoler (se link bagest i kapitlet). Der er dog den væsentlige forskel, at skolekuratorerne i Sverige ansættes af skolerne og indgår i det personale og beredskab, som lovgivningen stiller krav om, at skolerne skal have – evt. i form af tilknytning af en ekstern konsulent (jf. ”Nya Skollagen”, SFS 2010:800). I Sverige omfatter funktionsbeskrivelsen således nogle udrednings- og behandlingsmæssige elementer, som ikke indgår i de københavnske skolesocialrådgiveres kerneopgaver (se Sveriges Skolkuratorers Förening 2011).

CENTRALE FAGLIGE ANTAGELSER

De grundlæggende antagelser bag skolesocialrådgiverordningen kan beskrives på flere niveauer. Metoden antages generelt at muliggøre en bedre brobygning mellem social- og skoleforvaltning både via mere præcis kommunikation i specifikke sammenhænge, men også i form af generelt forbedret indbyrdes dialog, forståelse, koordination og samarbejde. Den dermed forbundne styrkede

afstemning mellem forvaltninger og fagligheder understøtter inklusion og socialt arbejde som tidlig indsats. Af dette forventes at følge forbedret tidligt opsporingsarbejde samt styrket indsats og opfølgning ved bekymringer.

I forhold til den tidlige forebyggende indsats i konkrete bekymrings-sager er det antagelsen, at socialrådgivernes tydelige tilstedeværelse på skolerne muliggør, at både ledelser og medarbejdere samt elever og forældre får lettere adgang til rådgivningsydelser; ydelser som samtidig er mere målrettede og relevante i lyset af den konkrete bekymring. Rådgivningen antages på sin side at muliggøre, at flere problemer fanges i opløbet, hvorfor færre elever over tid vil udvikle varige, alvorlige problemer. I de tilfælde hvor skolen ikke kan afhjælpe bekymringen alene på basis af egne ressourcer, antages skolesocialrådgivernes rådgivning og tilstedeværelse at understøtte bedre, mere rettidige skoleudtalelser og -underretninger.

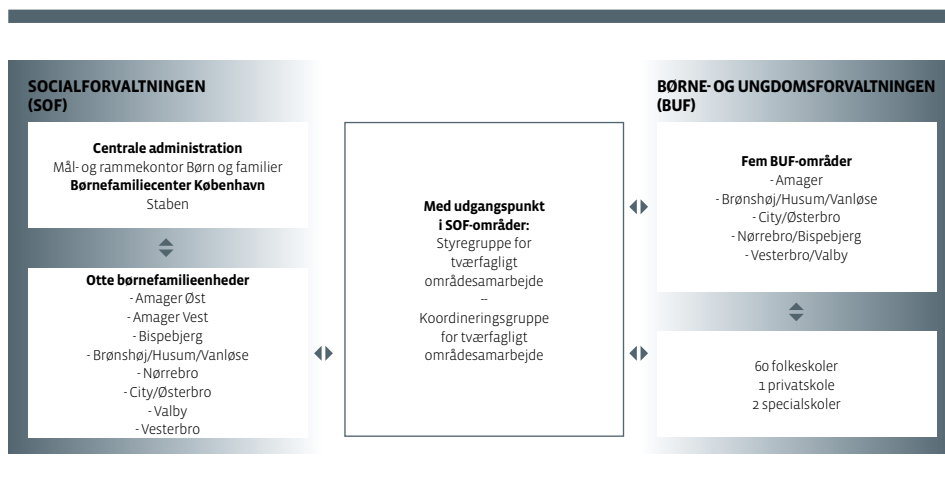
IMPLEMENTERING LOVGIVNINGSGRUNDLAG

Lovgivningsgrundlaget for skolesocialrådgiverordningen i København findes i serviceloven § 11,

stk. 3 vedrørende kommunernes udvidede rådgivnings- og støtteforpligtelse i forhold til udsatte børn og unge.

ORGANISATORISK OG LEDELSESMÆSSIG FORANKRING

Skolesocialrådgiverordningen er udviklet og implementeret i et samarbejde mellem socialforvaltningen og børne- og ungeforvaltningen med forankring i en fælles samarbejdsstruktur. Modellen indebærer et delt ledelsesansvar og en fælles forståelse mellem områdecheferne i de to forvaltninger samt skolelederne. I projektfasen 2007-2010 blev der oprettet styre- og koordinationsgrupper for det tværgående samarbejde med udgangspunkt i socialforvaltningens områdeinddeling, men kun i fem af de otte socialforvaltningsområder har man i dag sådanne grupper. I andre områder er grupperne enten på standby eller afløst af alternative mødestrukturer. Den projektledelsesmæssige og administrative funktion er forankret i Børnefamiliecenter Københavns stab, som også har stået for konceptbeskrivelse. De interne evalueringer er foretaget af mål- og rammekontoret for børn og familier i socialforvaltningens centrale administration.

”Skolesocialrådgiveren har højnet kvaliteten af det arbejde, vi laver i ressourcecentret. [...] Nu følger vi underretningen og får tilbage-meldinger – det har kvalificeret arbejdet vældig meget.”

Skoleleder på en københavnsk folkeskole¹

Den model, som dannede udgangspunkt for implementeringen er illustreret i figuren nedenfor. Skolesocialrådgiverne er personaleledelsesmæssigt ansat og forankret i socialforvaltningens børnefamilieenheder. Deres primære daglige arbejdsplads har de dog ude på skolerne, hvor skolesocialrådgivere på fuld tid normalt tilbringer fire ud af fem arbejdsdage på deres to skoler. Med virkning fra 2012 har Københavns Kommune etableret såkaldte ressourcecentre på alle kommunens folkeskoler med fokus på den tværfaglige støtte til elever med særlige behov (AKT-lærere, integrationsmedarbejdere m.m.). Skolesocialrådgiverne indgår således i denne tværfaglige sammenhæng med bl.a. deltagelse i møder.

IMPLEMENTERINGS Historie

Før 2007 var der gjort en række lokale forsøg med brobygning mellem skole- og socialforvaltning i form af mødedeltagelse, socialrådgivertilstedeværelse på skolerne m.m., men der var ikke fundet en tilfredsstillende løsning. Den nuværende ordning kom derfor ikke mindst på dagsorden efter pres ”nedefra” og efter inspiration fra disse erfaringer. Kommunen har kun i beskedent omfang hentet konkret metodisk inspiration udefra.

Metodeudvikling og projektafprøvning fandt sted på i alt 29 københavnske skoler med en socialt udsat profil i perioden fra august 2007 til

december 2010. Projektet mundede ud i en slut-evaluering, som anbefalede en videreførelse af arbejdet med metoden.

I perioden 2011-2014 er ordningen således gjort kommunedækkende og overgået til en driftsmæssig status. Tilbuddet omfatter nu 61 almene skoler, som er inddelt i grupper, der disponerer over en skolesocialrådgiver henholdsvis to dage om ugen (”stor model” – 34 skoler), én dag om ugen (”lille model I” – 22 skoler) og en halv dag om ugen (”lille model II” – 4 skoler + 1 privatskole og 2 specialskoler). Der er fastsat en norm for fysisk minimumstilstedeværelse på skolerne (10 timer/uge på stor model og 5 timer/uge på lille model I). Ressourcefordelingen på tværs af skolerne er fastsat ud fra elevantal, herunder antal elever hvis forældre modtager førtidspension eller kontanthjælp. Som et forsøg er tilbuddet udstrakt til én privatskole og to skoler med specialklasserækker. Aktuelt er der ca. 30 skolesocialrådgivere ansat i Københavns Kommune. Skolesocialrådgiverne på stor model var i skoleårene 2010-2011 og 2011-2012 i kontakt med henholdsvis 509 og 578 familier.

Kommunen har formuleret et fælles skriftligt koncept for ordningen i forbindelse med overgangen til en mere driftsmæssig, kommunedækkende status (se Københavns Kommune 2011), men konceptet har muliggjort en betydelig flek-

1. Citeret i Københavns Kommune (2013): ”Evaluering af udvidelsen af skolesocialrådgiverordningen”, Københavns Kommune: Socialforvaltningen, Mål- og Rammekontoret for Børn og Familier.

sibilitet i udmøntningen af ordningen i de enkelte områder. Konkret har der bl.a. været indbygget spillerum for lokale aftaler om fleksibel tilpasning i normeringer på tværs af skolerne i det enkelte område med afsæt i en løbende vurdering af de enkelte skolers behov og udfordringer. Der har med andre ord været visse ”skal-opgaver”, men også en vis forskel på hvad ydelserne har været på de enkelte skoler. Ligeledes er områdelederne givet spillerum for nærmere at aftale styringen og koordineringen af skolesocialrådgivernes arbejde i de enkelte områder.

Skolesocialrådgiverne indgår i børnefamilieenhedernes undersøgelsesgrupper, som bl.a. arbejder med modtagelse af underretninger og børnefagligt undersøgelsesarbejde. Denne forankring er valgt for at sikre, at skolesocialrådgiverne har opdateret viden om, hvordan forskellige typer bekymringer vurderes og behandles i socialforvaltningen. Skolesocialrådgiveren har en fast kontaktperson (afdelingsleder eller områdeleder), som vedkommende holder statusmøder med mindst to gange årligt. Enheden skal desuden stille arbejdsplads, mobiltelefon, computer m.m. til rådighed for skolesocialrådgiveren. Sluttelig skal det nævnes, at konceptet indebærer, at socialforvaltningen skal sikre skolesocialrådgiverne adgang til supervision, som arrangeres hen over områdegrænserne med henblik på både kvalitetssikring og vidensdeling.

På skolerne refererer skolesocialrådgiverne til skoleledelsen, og de har desuden en fast kontaktperson på de enkelte skoler (skoleleder eller pædagogisk leder), som de holder faste statusmøder med mindst én gang i kvartalet. Skolerne skal stille en arbejdsplads, internetadgang, lokaleadgang m.m. til rådighed for skolesocialrådgiveren. Børne- og ungdomsforvaltningens (BUF) områdechefer har ansvar for at udbrede kendskabet til skolesocialrådgiverne bl.a. via præsentation og drøftelse på skoleledermøder i de fem BUF-områder.

En række andre danske kommuner har de senere år indført ordninger med skolesocialrådgivere eller skole-/dagtilbudssocialrådgivere – bl.a. med inspiration fra Københavns Kommune. Det gælder Gladsaxe, Herlev, Kolding, Køge, Skanderborg, Stevns, Svendborg, Varde, Vejle, og Aalborg kommuner. Seks kommuner deltager desuden i Socialstyrelsens projekt vedrørende afprøvning af modeller for tidlig indsats (herunder skolesocialrådgiverindsats): Albertslund, Hedensted, Morsø, Silkeborg, Slagelse og Thisted (se link bagest i kapitlet).

KVALITETSSIKRING

Hjørnesteinen i kvalitetssikringen er kompetenceudvikling i form af interne kurser i konkrete metoder (SoS m.m.) for skolesocialrådgivere og andre fagpersoner i socialforvaltningen. Derudover gennemføres særlig modulbaseret undervisning i forhold til de ca. 20 skolesocialrådgivere på den store model. Denne undervisning varetages af eksterne undervisere. Skolesocialrådgiverne har adgang til sparring og supervision i børnefamilieenhederne. Supervisionen er fleksibelt tilrettelagt i de forskellige enheder (individuel eller i grupper). Sluttelig indebærer konceptet for ordningen, at staben i Børnefamiliecenter København skal være tovholder for fire årlige erfaringsudvekslingsmøder på tværs af alle børnefamilieenhederne med sigte på vidensdeling og kvalificering af ordningen.

”Noget af det der har fungeret, det er egentlig, at rammerne, altså beskrivelsen af ordningen, har været så fleksibel. Især i starten, for nu er det jo blevet passet til undervejs. [...] [Det] muliggjorde, at man kunne tilpasse til den enkelte skoles behov.”

*Afdelingsleder Jette Brøns, Børnefamiliecenter
København, socialforvaltningen*

RESSOURCEFORBRUG

I forbindelse med afprøvningsprojektet på først 25 og siden 29 skoler var der en bemanning på 14½ skolesocialrådgivere (frem til januar 2009 dog kun 10½ rådgivere). Det samlede budget for afprøvnningen var på knapt tyve mio. kr. I den aktuelle bevillingsperiode er der afsat 12 mio. kr. årligt. Ca. 80 % af midlerne anvendes til løn (herunder bl.a. supervision for skolesocialrådgiverne) og administrativt overhead, men der er også afsat midler til kompetenceudvikling, projektledelse, informationsmateriale, arrangementer og evaluering. Se uddybning af ressourceforbrugets fordeling på poster i Københavns Kommunes konceptbeskrivelse, som kan hentes på kommunens hjemmeside om ordningen (se link bagest i kapitlet).

IMPLEMENTERINGSMÆSSIGE ANBEFALINGER

LEDELSE, ORGANISATION: Det er vigtigt at have tålmodighed med implementeringsfasen på den enkelte skole. Nøglepersonerne er således enige om, at projektfasens løbetid på tre år ikke var for lang. Socialrådgivere på den ene side og skolelærere og -pædagoger på den anden side er bærere af meget forskellige forvaltningsmæssige og faglige kulturer, og det tager generelt tid at opnå den indbyrdes forståelse, som er en del af sigtet med metoden. Samtidig understreges vigtigheden af – undervejs i denne proces – at sikre og afbalancere skolesocialrådgiverens forankring i to faglige miljøer. I Københavns Kommune er dette opnået ved at opstille eksplicite krav til skolesocialrådgivernes tilstedeværelse på skolerne. Samtidig har man også formuleret en tydelig forventning til forankringen i socialforvaltningen, herunder en relevant kobling til myndighedssagsbehandlingen i undersøgelsesgrupperne.

KOMPETENCER: Man har over tid sat en forholdsvis tydelig profil på en god skolesocialrådgiver, som kan beskrives med disse nøgleord: Nysgerig, opsøgende og vedholdende, selvledende, motiveret af frie rammer, samarbejdende samt

socialfagligt såvel som menneskeligt erfaren. Samtidig har det også vist sig, at det er hensigtsmæssigt at tilstræbe et match mellem den enkelte skole/skoleledelse og skolesocialrådgiveren. Det følger af ovenstående, at rekrutteringen er særdeles vigtig, og selv om skolesocialrådgiverne ansættes i og primært finansieres af socialforvaltningen, har man prioriteret at involvere skoleledelserne i ansættelsesprocesserne.

ORGANISATION: Kommunen oplever grundlæggende at have gjort positive erfaringer med de forskellige varianter i implementeringen – dvs. stor/lille model og skolesocialrådgivere på fuld tid/deltid. En del af svarpersonerne i 2013-evalueringen gav ganske vist udtryk for forbehold over for deltidsstillingerne, men en opdelt opgørelse viser, at det primært var svarpersoner, som selv var ansat på fuld tid, der gav udtryk for denne skepsis. Nøglepersonerne understregede dog, at man skal være opmærksom på at sammensætte en deltidsskolesocialrådgivers jobbeskrivelse således, at der er en tydelig grænsesætning i forhold til spidsbelastninger i den anden halvdel af ansættelsen to dele.

ORGANISATION: De meget enkle og pragmatiske kriterier for fastsættelsen af normeringen på de enkelte skoler har fungeret godt, og nøglepersonerne vurderer umiddelbart ikke, at det er nødvendigt at bruge ressourcer på mere avancerede fordelingsmodeller. Forudsætningen er dog, at man – som ovenfor beskrevet – sikrer fleksibilitet i udformningen af ordningen, både formelt og uformelt.

KOMPETENCER: Nøglepersonerne vurderer ikke, at en fundering i en tydelig, fælles model for bekymringsafklaring som fx Signs of Safety er en forudsætning for en vellykket implementering af metoden andre steder. Samarbejdsparterne vurderer dog, at SoS på positiv vis har understøttet tilnærmelsen mellem faglighederne og bidraget til at introducere en mere ressourceorienteret tilgang til arbejdet med bekymringer på skolerne.

Børne- og ungeforvaltningen i Københavns Kommune arbejder ud fra et princip om metodefrihed (på en række skoler anvendes bl.a. den såkaldte LP-model), og SoS er ikke som sådan implementeret i skoleregi.

EVALUERING OG DOKUMENTATION EVALUERINGSINDIKATORER OG -DATA

Der kan hentes god og konkret inspiration i forhold til både proces- og effektevaluering i Københavns Kommunes evalueringer (se links bagest i kapitlet). I dette afsnit udpeges dog nogle konkrete indikatorer og tilgange, som det kan være relevant at have særligt fokus på.

En procesmonitorering og -evaluering af en implementering af metoden bør især have opmærksomhed på oplysninger og vurderinger fra de to primære parter i det daglige samarbejde mellem de to forvaltninger, dvs. skolesocialrådgiverne samt lærere og pædagoger på skolerne. Et bud i denne forbindelse er (som det er tilfældet i Københavns Kommune på kvartalsbasis) at etablere en regelmæssig registrering blandt skolesocialrådgiverne med fokus på fx den overordnede fordeling af tidsforbruget på tværs af de ovennævnte opgavekategorier; på tilstedeværelses-tiden på skolerne; på antallet af kontakter til elever og deres forældre og evt. på ledelsesopmærksomheden fra forvaltningerne ud fra konkrete mål (afholdelse af statusmøder m.m.). Disse data kan med fordel suppleres af lærer- og pædagogbesvarelser (fx i form af en årligt tilbagevendende survey) med fokus på disse fagpersoners kendskab til og brug af ordningen. Ligesom der kan spørges til oplevelsen af skolesocialrådgivernes fysiske tilstedeværelse på egen skole og svarpersonens oplevede udbytte af skolesocialrådgiverens rådgivning på konkrete områder. Ovenstående spørgsmål bør kobles med svarpersonens angivelser af, hvordan vedkommendes faktiske brug af skolesocialrådgiveren har været. Surveyen kan rettes mod en repræsentativ stikprøve af alle lærere og pædagoger eller mod lærere og pædagoger med særlige støttefunktio-

ner (jf. funktionerne i Københavns Kommunes ressourcecentre på skolerne) eller evt. en kombination.

En resultatevaluering af arbejdet med metoden kan opstille mange forskellige hver for sig relevante indikatorer. To muligheder skal dog fremhæves i denne sammenhæng: For det første er det oplagt at pege på monitoreringsdata vedrørende udviklingen i omfanget af bekymrende skolefravær – kommunerne har som udgangspunkt i forvejen en registrering på dette område. Da netop skolefravær er en af de mest centrale bekymringsparametre, er dette et nærliggende udgangspunkt for resultatevaluering med særligt fokus på perioderne før og efter, at en skolesocialrådgiver tiltræder på den enkelte skole. For det andet er det et centralt sigte med metoden at understøtte bedre rettidighed og faglig kvalitet i skoleunderretninger m.m. Med dette for øje kan der opstilles konkrete indikatorer med fokus på udviklingen på dette punkt med henblik på fx en survey-undersøgelse blandt 1. linjeledere og/eller myndighedssagsbehandlere, som fra en position i familie-/socialforvaltningen har erfaring med og forudsætninger for at vurdere udviklingen over tid.

VIDEN OM VIRKNINGER FOR MÅLGRUPPEN

Københavns Kommune (2010; 2013) har gennemført flere interne evalueringer af skolesocialrådgiverordningen. Evalueringsgrundlaget er interview med og et stort antal spørgeskema-besvarelser fra bl.a. områdechefer, afdelingsledere, skoleledere, medarbejdere fra skolerne samt skolesocialrådgivere. Desuden indgår registreringer af rådgivernes aktiviteter; data vedrørende udviklingen i bekymrende fravær og omfanget af underretninger; samt interview med børn fra skolerne og deres forældre. Se links til bl.a. disse rapporter bagest i kapitlet.

Den seneste evaluering fra 2013 med særligt fokus på udvidelsen af ordningen til en række nye skoler viser en samlet tilfredshedsgrad med

udvidelsen af ordningen på tværs af alle respondenter på 98 % (heraf svarer 70 % "i høj grad"), mens 99 % af skolelederne samt afdelingsledere og skolesocialrådgivere fra socialforvaltningen vurderer, at ordningen er med til at forebygge mistrivsel og problemadfærd hos eleverne (80 % svarer "i høj grad"). Data indikerer også på andre punkter en høj målopfyldelsesgrad: 92 % af respondenterne vurderer samlet, at ordningen fremmer kommunikationen mellem familie og børnefamilieenhed; 88 % ser en forbedring i dialogen mellem skoler og familier; og 95 % af skolelederne samt afdelingsledere og skolesocialrådgivere fra socialforvaltningen vurderer, at ordningen fremmer forståelse og dialog mellem skole og socialforvaltning. Disse andele udgør forbedringer af resultaterne sammenlignet med 2010-evalueringen på mellem 19 og 31 procentpoint. I de sager, hvor skolesocialrådgiveren får direkte kontakt med en elev og/eller elevens forældre på baggrund af en bekymring om fravær, falder andelen af elever i bekymringsgruppen fra 34 % til 24 % efter endt rådgivning (skolesocialrådgivernes egen vurdering). Evalueringen indikerer desuden, at ordningen har haft en positiv indvirkning på underretningsområdet, idet alle adspurgte afdelingsledere i børnefamilieenhedernes undersøgelsesgrupper angiver, at der er sket en forbedring i kvaliteten af underretningerne fra de skoler, som blev inkluderet i ordningen med virkning fra 2011, sammenlignet med tidligere.

Internationalt er der de senere år publiceret flere forskningsoversigter med fokus på effekterne af skolebaseret socialfaglig rådgivning og behandling, hvor virkningen af at implementere social-

faglig indsats i en skolekontekst underbygges generelt betragtet. Franklin m.fl. (2009) konkluderer eksempelvis, at der er belæg for effekten af denne type indsatser på bl.a. aggression og andre udadreagerede adfærdsproblemer hos eleverne på basis af 21 eksperimentelle eller kvasi-eksperimentelle studier fra især USA. Den samme konklusion når Allen-Mearns m.fl. (2013) frem til i en nylig oversigt på basis af 18 studier, hvoraf hovedparten har et eksperimentelt eller kvasi-eksperimentelt design. Også denne forskningsoversigt er primært, men ikke udelukkende baseret på amerikanske studier. Ingen af disse forskningsoversigter opgiver særskilte resultater for effekten på kriminalitetsadfærd, men studierne belyser til gengæld effekterne på veldokumenterede medierende faktorer i forhold til kriminalitet som fx aggressiv og impulsiv adfærd.

Det skal understreges, at den forebyggende socialfaglige indsats, som evalueres i de ovennævnte internationale studier, typisk er leveret som afgrænsede interventioner i højere grad, end det er tilfældet i fx Københavns Kommune, hvor der snarere er tale om en kontinuerlig rådgivnings- og samarbejdsmodel. De ovennævnte amerikanske forskningsoversigter kan derfor ikke fungere som direkte belæg for effekten af den københavnske model. I den forbindelse er det dog interessant at bemærke, at en national survey gennemført i 2008 blandt knapt 1.700 skolebaserede socialarbejdere i 36 amerikanske stater tyder på, at der er væsentlige lighedstræk mellem disse socialarbejders faktiske opgaveindhold og skolesocialrådgiverfunktionen i fx Københavns Kommune (Kelly m.fl. 2010).

YDERLIGERE INFORMATION

LINKS

Om skolesocialrådgiverordningen: www.kk.dk/da/om-kommunen/forvaltninger/socialforvaltningen/organisation/myndighedscentre/boernefamiliecenter-koebenhavn/aaben-raadgivning/socialraadgivere-paa-skolerne

Om seneste evaluering af ordningen fra 2013: www.kk.dk/da/om-kommunen/nyhedsliste/2013/2-kvartal/sof-socialraadgiver-skoler

Om tværfaglig klassegenngang: www.kk.dk/da/om-kommunen/indsatsomraader-og-politikker/boern-unge-og-familier/socialfaglige-metoder-og-redskaber/tvaerfaglig-klassegenngang

Om den løsningsfokuserede tilgang til bekymringsafklaring "Signs of Safety": www.kk.dk/da/om-kommunen/indsatsomraader-og-politikker/boern-unge-og-familier/socialfaglige-metoder-og-redskaber/signs-of-safety

Socialstyrelsens guide til implementering af skolesocialrådgiverordninger: www.socialstyrelsen.dk/boern-og-unge/overgreb/forebyggende-arbejde/socialraadgivere-i-skoler-og-dagtilbud

Den svenske skolesocialrådgiverforenings hjemmeside: <http://www.skolkurator.nu/>

LITTERATURHENVISNINGER

Allen-Meares, P. Montgomery, K. og Kim, J. (2013): "School-based Social Work Interventions: A Cross-National Systematic Review", *Social Work*, årg. 58, nr. 3, s. 253-262.

Franklin, C., Kim, J. og Tripodi, S. (2009): "A Meta-Analysis of Published School Social Work

Practice Studies", *Research on Social Work Practice*, årg. 19, nr. 6, s. 667-677.

Kelly, M., Berzin, S., Frey, A., Alvarez, M., Shaffer, G. og O'Brien, K. (2010): "The State of School Social Work: Findings from the National School Social Work Survey", *School Mental Health*, årg. 2, nr. 3, s. 132-141.

Københavns Kommune (2010): "Slutevaluering af Projekt Socialrådgivere på Skolerne", Københavns Kommune: Socialforvaltningen, Mål- og Rammekontoret for Børn og Familier.

Københavns Kommune (2013): "Evaluering af udvidelsen af skolesocialrådgiverordningen", Københavns Kommune: Socialforvaltningen, Mål- og Rammekontoret for Børn og Familier.

Københavns Kommune (2011): "Skolesocialrådgiverordningen 2011-2014", Københavns Kommune.

Sveriges Skolkuratorers Förening (2011): "Yrkesbeskrivning. En vägledning för skolkurator", Kalmar: Sveriges Skolkuratorers Förening.

KONTAKTPERSONER

Specialkonsulent Dorte Søndergaard, socialforvaltningen i Københavns Kommune, y72f@sof.kk.dk, tlf. 30 46 56 61.

LOGISK MODEL

Se næste side

Logisk model

Socialrådgivere på skoler

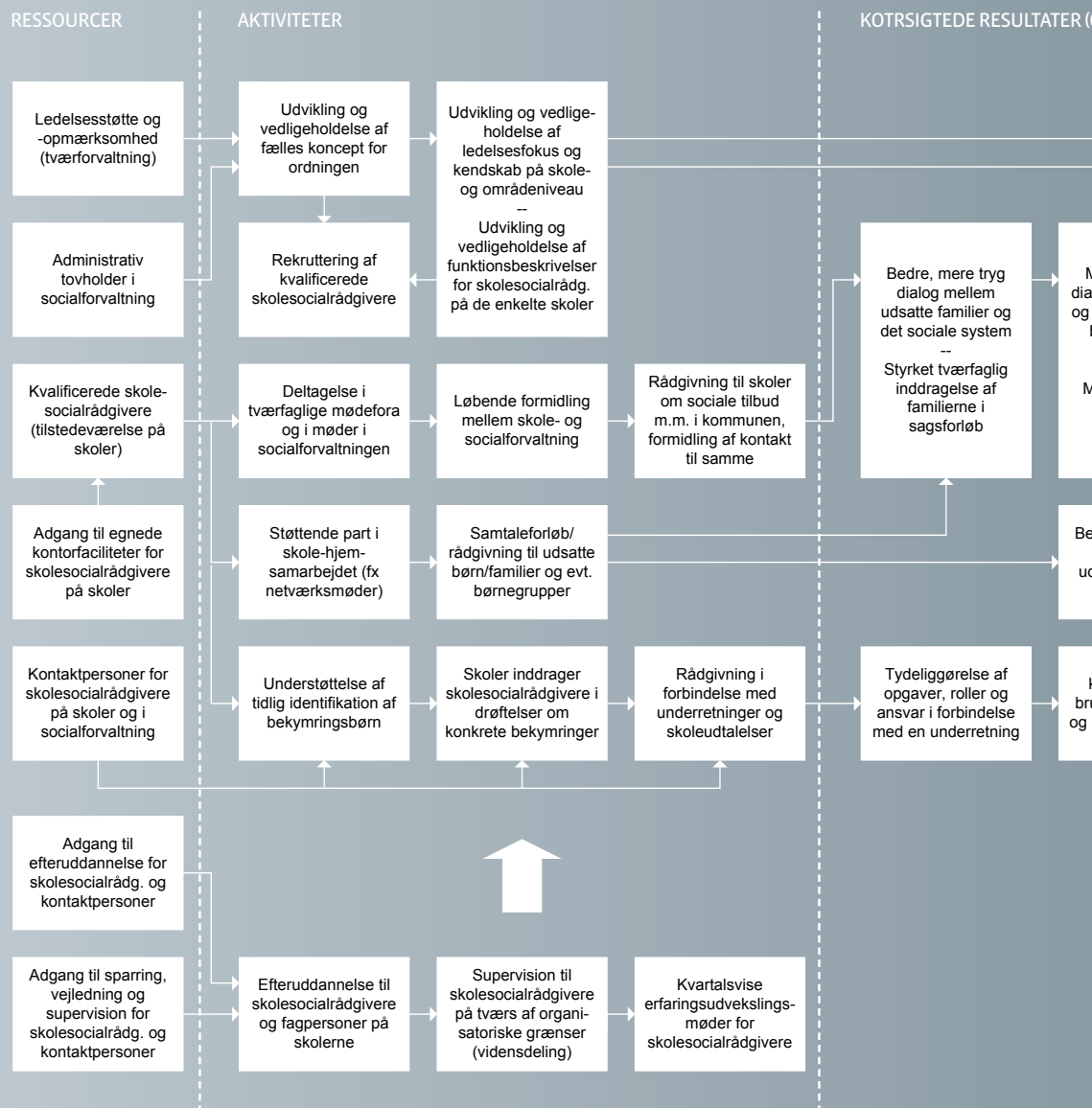

Københavns
Kommune

”Vi har alle oplevet, at det var nødvendigt at komme tættere på skoledelen. [...] Ønsket er opstået nedefra. Både fra os og fra skolerne.”

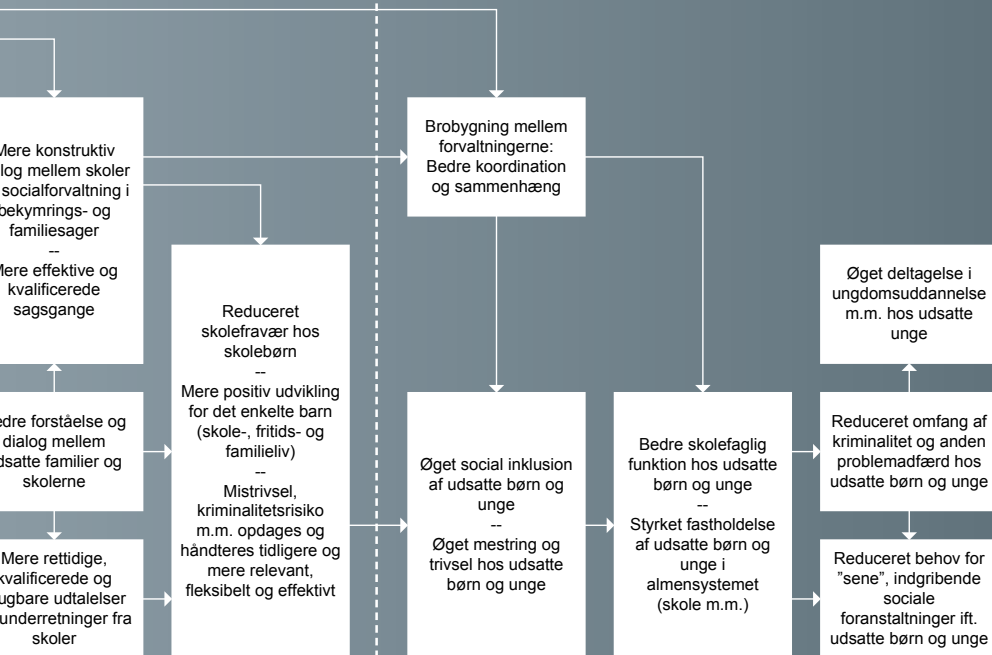
*Fuldmægtig og evaluator Mette Meisner,
socialforvaltningen*

Logisk model – Socialrådgivere på skoler i Københavns Kommune

0-12 MDR.)

LANGSIGTEDE RESULTATER (1-5 ÅR)

Forældre- rådslagning

Vejen
Kommune

KORT INTRODUKTION – PROBLEMFORSTÅELSE

Fagpersoner i kommunerne udfordres til tider af en uigennemsigtig gruppedynamik i en ungegruppe i forbindelse med en bekymring vedrørende de unges trivsel og adfærd. Det komplekse samspil mellem de unge i disse situationer kan betyde, at det er vanskeligt eller ligefrem uhensigtsmæssigt at følge op på bekymringen med individrettede forebyggelsesindsatser.

MÅLGRUPPER

Forælderrådslagning anvendes i kommunens samarbejde med forældre til tydelige grupperinger af unge, som tilsammen er omfattet af en bekymring vedrørende kriminalitet eller lignende problemadfærd; en bekymring der nødvendiggør konkret handling. Metoden er i Vejen Kommune forankret i Ungekontakten, hvis målgruppe er udsatte unge mellem 14 og 17 år. Der arbejdes dog på at udbrede anvendelsen til forældre til børne- og ungegrupper i skolerégi, hvor der sættes ind på et tidligere stadie i et bekymringsforløb.

FORMÅL

Forælderrådslagninger etablerer en ramme omkring myndiggørelse af forældregrupper i beslutninger vedrørende en forebyggende indsats. Hensigten med forælderrådslagning er på struktureret vis at involvere en forældregruppe, hvis børn er genstand for en bekymring, i arbejdet

med de unge, og i den forbindelse styrke dem i deres forælderrolle. Forældrene skal opnå indflydelse på de planer, der lægges, og de beslutninger der træffes. Målet er at hindre, at den problemadfærd, der arbejdes med, gentager sig. Som et sekundært formål sigter metoden på at bidrage til at styrke det indbyrdes kendskab i forældregrupper i kommunen.

METODENS INDHOLD OG VIRKNINGER

Kernen i arbejdet efter metoden er at skabe en struktureret ramme omkring involvering og myndiggørelse – empowerment – af forældrene til de pågældende ungegrupper. Processen faciliteres af uddannede fagpersoner, men metoden skaber et rum, hvor myndighed og formel magt nedtones til fordel for forældreinddragelse og -ansvar. Dette ses som kilden til bedre sagsforløb, beslutninger og løsninger i de konkrete tilfælde. Metodens centrale aktiviteter og forventede resultater er illustreret i figuren nedenfor.

Forælderrådslagning er en ressourcebaseret forebyggelsestilgang med hovedvægt på sekundær indsats. Den forventes at styrke forældreskabet, at forbedre de indbyrdes relationer i familierne og forældregrupperne samt, på lidt længere sigt, at styrke målopfyldelsen i indsatsen for de unge gennem øget social inklusion og gennem reduktion/ophør af problemadfærd hos de unge.

UDDYBENDE METODEBESKRIVELSE

METODISK INDHOLD

Forælderrådslagning er udviklet som forebyggelsesmetode i den svenske Botkyrka Kommune siden år 2000 med afsæt i new zealandske erfaringer og den svenske kommunes arbejde med familierådslagning (Hagman og Nyberg 2005). I implementeringen af forælderrådslagningsmetoden har Vejen Kommune således også trukket på inspiration fra tankegangen bag og erfaringerne med familierådslagning i bl.a. New Zealand, Sverige og Norge (Faureholm og Brønholt 2005). Vejen Kommune har selv arbejdet med familierådslagning igennem en årrække.

Begge disse nærtbeslægtede metoder etablerer en struktur omkring aktiv involvering af forældrene i arbejdet med bekymringer for børn og unge. For begge metoder gælder det, at der er tale om en beslutningsmodel, ikke en behandlingsmodel. Forælderrådslagning adskiller sig dog fra en familierådslagning ved at omfatte en gruppe af forældre frem for én familie (forældre og børn). I forbindelse med forælderrådslagning er det således kun forældregruppen, der deltager i rådslagningsmøderne, ikke de unge. Kernen i begge metoder er, at der arbejdes ud fra et tydeligt forældreansvar. Det er bekymringens karakter – herunder især de unges indbyrdes relationer – som afgør, hvorvidt en forælderrådslagning er det rette skridt.

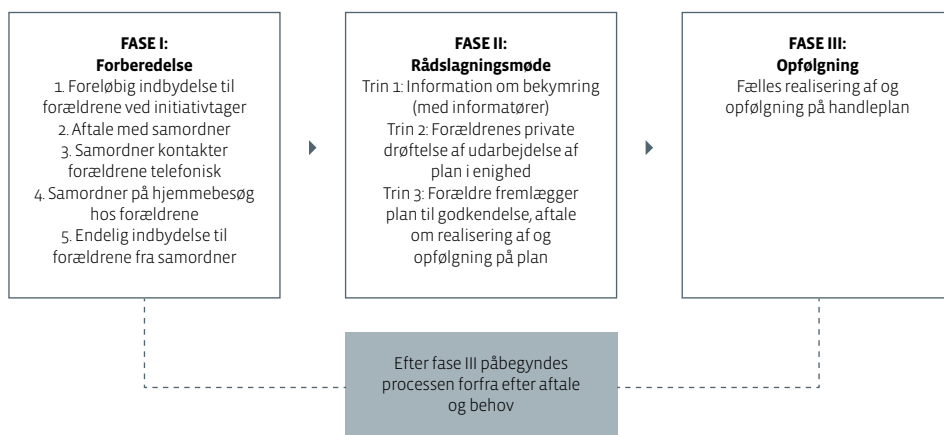
En forælderrådslagningsproces foregår i tre faser: Forberedelse, rådslagningsmøde og opfølgning (se illustrationen nedenfor). I første omgang indledes processen ved, at en "initiativtager" (som

kan være en socialrådgiver, ungekonsulent eller lignende) foreslår forælderrådslagning som det rigtige faglige skridt på baggrund af den konkrete bekymring. Initiativtageren kontakter de berørte forældre med en foreløbig indbydelse til rådslagningen. Hvis tilstrækkeligt mange indvilliger i at deltage, udpeger kommunen en uddannet "samordner", som derfra overtager ansvaret for at facilitere og organisere forløbet. En samordner er neutral i forhold til kommunen, og honoreres på timebasis for sin rolle i forløbet.

Samordneren tager i første omgang telefonisk kontakt til forældrene med henblik på at aftale et hjemmebesøg hos hver af familierne. Hjemmebesøget giver samordneren mulighed for at opnå forældrenes tillid og orientere dem nærmere om processens formål samt rollefordelingen mellem parterne. I forlængelse af hjemmebesøgene sender samordneren forældrene en endelig indbydelse til det første rådslagningsmøde.

Rådslagningsprocessens omdrejningspunkt er selve rådslagningsmødet, hvor forældregruppen via tre trin formulerer en handleplan for de unge baseret på de informationer, forældregruppen modtager på mødet. Samordneren er vært i forbindelse med mødet, og forældrene skal frem for alt have en oplevelse af, at det er deres møde; ikke kommunens møde. Samordneren og de øvrige fagpersoner støtter forældrene i processen, men forældrene er i centrum.

Mødets første trin sigter på at informere forældrene nærmere om bekymringen for deres børn. I denne fase deltager "informatører" (typisk fagpersoner fra skole, klub, familieafdeling m.m.), som med henvisning til konkrete iagttagelser og begivenheder, forklarer bekymringens baggrund og indhold. Forældrene får mulighed for at spørge uddybende, og trin 1 munder ud i, at man i fællesskab formulerer nogle få spørgsmål, som skal være styrende for trin 2. Et spørgsmål kan fx lyde "Hvad kan vi som forældre gøre for, at vores unge ikke befinder sig på steder, hvor kriminalitet fore-

går?”. Kernen i rådslagningsmødet er trin 2, hvor forældrene i enrum drøfter den fælles viden om ungegruppens adfærd, hvorefter de formulerer handleplanen ud fra de fælles spørgsmål. Hvis der opstår tvivlsspørgsmål undervejs, kan forældrene kalde samordner eller fagpersoner ind. Trin 3 indebærer, at planen præsenteres, drøftes og godkendes af både forældregruppen og fagpersonerne. Deltagerne træffer derefter aftale om, hvordan der konkret skal følges op på handleplanen og af hvem. En forældreopfølgning kan fx handle om at forpligte sig selv og hinanden på at tage hånd om mobning eller på at have større opmærksomhed på, hvor barnet er, sammen med hvem. Nogle eksempler på en aftalt kommunal opfølgning kan være at formidle praktiktilbud eller etablere et fælles fritidsprojekt for ungegruppen.

Gruppen aftaler til slut en dato for et opfølgende rådslagningsmøde. Dette er naturligvis frivilligt for forældregruppen, men det er en del af samordnerens opgave at forklare vigtigheden af at have et opfølgningsmøde som milepæl i arbejdet med at føre den fælles plan ud i livet. Normalt vil

en forælderrådslagning således omfatte mindst 1-2 yderligere rådslagningsmøder. Hvis forældregruppen bakker op om det, og det kan begrundes i forhold til arbejdet med de unge, kan flere møder komme på tale. Et forælderrådslagningsforløb kan således vare fra en måned til ca. et år.

Bortset fra den nøje beskrevne proces er det kendetegnende for metoden, at der arbejdes med tydelige rollebeskrivelser. Typisk udfyldes rollen som samordner af personer med en relevant faglig baggrund – fx lærer, socialrådgiver, sygeplejerske eller lignende – og nøglepersonerne nævner desuden, at vedkommende bør have en målrettet, dynamisk personlighedsprofil. Samordneren arbejder under tavshedspligt. Rollen som informatør udfyldes af personer fra de unges professionelle netværk, som deltager ved det første rådslagningsmøde og her introducerer bekymringen, altid på basis af konkrete førstehåndsigttagelser. Sluttelig er der en funktion som initiativtager, som varetages af medarbejdere i kommunen, der har fået kompetenceudvikling i denne funktion, og som løbende superviseres. Initiativtager repræsenterer kommunen, mens

”Jeg tror, det har haft en virkning, at vi lige pludselig vidste, hvem hinanden var. Vi spørger mere bevidst ind til, hvor har du været henne? [...] De unge tror ikke, de er på herrens mark. De oplever, at vi som forældre interesserer os mere for dem, og er mere aktive omkring dem.”

Forældredeltager i forældrerådslagning¹

samordneren er upartisk. Initiativtager og informatorer bringer viden om de unge og deres familier ind i drøftelserne, mens samordneren formidler mellem parterne, arbejder med forældrenes motivation, organiserer, bestiller lokaler osv.

Derudover kan der indkaldes yderligere eksterne deltagere til informationsdelen af møderne, hvis det ønskes og forekommer velbegundet. Det kan fx være en repræsentant for politiet, en misbrugskonsulent eller en forælder fra tidligere rådslagninger. Denne type deltagere bringer faglig viden og generelle erfaringer ind i processen, men altså ikke viden om den specifikke ungegruppe.

CENTRALE FAGLIGE ANTAGELSER

Den grundlæggende antagelse bag forældrerådslagning er, at en ungeproblematik i konkrete tilfælde bedst håndteres via en gruppeorienteret indsats med fokus på at støtte op om og aktivere forældreskab og -ansvar. Der er således tale om en ressourcebaseret forebyggelsestilgang.

Arbejdet med rådslagningsmetoderne kan ses som led i et systemisk paradigmeskifte inden for socialt arbejde. Det er en omstilling, som betyder, at arbejdet med unges mistrivsel og problemadfærd tilrettelægges helhedsorienteret, således at de unges forældre og det øvrige netværk får en rolle som aktive medspillere. Mere konkret antages det, at skabelsen af et rum, hvor myndighed

og formel magt viger for forældreinddragelse og -ansvar, muliggør bedre sagsforløb, beslutninger og løsninger – menneskeligt såvel som fagligt set. Rådslagningen understøtter en empowerment-proces, hvor ressourcer mobiliseres og frigives til gavn for de unge, og hvor forældrene i højere grad tager ansvar for at arbejde med og støtte ungegruppen (se Andersen m.fl. 2000). Der forventes således også en positiv forandring af samspejlet i og mellem familierne samt internt i ungegruppen; børnene og de unge får tydeligere pejlemærker og oplever i højere grad, at forældrene vil dem.

Det antages, at den ovenfor beskrevne empowerment-proces på lidt længere sigt fører til, at børnene og de unges skolefravær, problematiske rusmiddelbrug, kriminalitet m.m. reduceres eller helt ophører, og at de i stedet vinder fodfæste i et prosocialt skole- og fritidsliv.

IMPLEMENTERING LOVGIVNINGSGRUNDLAG

Lovgivningsgrundlaget for forældrerådslagning hentes i servicelovens § 11, stk. 3 vedrørende familieorienteret rådgivning til børnefamilier. Rådslagningerne gennemføres ikke som foranstaltninger, men som en forebyggende aktivitet. I konkrete tilfælde kan sagens karakter betyde, at myndighedsafdelingen skal godkende forældrenes plan som alternativ eller supplement til en handleplan efter servicelovens § 140. Forældre

¹ Citeret i Faureholm, J. (2011): ”Forældrerådslagning – når forældre selv lægger planer til gavn for de unge”, Vejen: Ungekontakten, Vejen Kommune.

nes handleplaner kan desuden i visse tilfælde give anledning til, at der iværksættes foranstaltninger i henhold til serviceloven.

ORGANISATORISK OG LEDELSESMÆSSIG FORANKRING

I Vejen Kommune er det daglige ansvar for arbejdet med metoden placeret i Ungekontakten, hvor en ungdomskonsulent fungerer som tovholder. Ungekontakten er et specialistteam, der arbejder med rådgivning og forebyggelse såvel som myndighedssagsbehandling i forhold til udsatte og kriminalitetstruede børn og unge i alderen 14 til 17 år og deres forældre. Enheden er organisatorisk og ledelsesmæssigt forankret i Vejen Ungdomsskole, hvorfor ledelsesansvaret for arbejdet med forælderrådslagning ligger hos ungdomsskolens leder.

IMPLEMENTERINGS Historie

Vejen Kommune har arbejdet med forælderrådslagning siden begyndelsen af 2011. Den konkrete baggrund for introduktionen af metoden var en episode, hvor en gruppe unge havde begået alvorligt hærværk, og hvor det var vanskeligt at komme til bunds i, hvad der egentlig var sket. Det blev klart for kommunen, at de unge havde udviklet en problematisk gruppedynamik, men man havde problemer med at få ”hul” på gruppen. En ungdomskonsulent, som var involveret i arbejdet med de unge, havde hørt om de svenske erfaringer med forælderrådslagning i anden sammenhæng (bl.a. Höör og Botkyrka kommuner arbejder med metoden), og så et perspektiv i at anvende metoden i det konkrete tilfælde. Man traf derfor aftale med den selvstændige konsulent Jytte Faureholm, som har været en nøglefigur i det danske arbejde med implementering af familierådslagning, om et samarbejde om et forsøg med at anvende forælderrådslagning i Danmark. Hun har i den forbindelse også udarbejdet en kvalitativ evaluering af det første forælderrådslagningsforløb (Faureholm 2011).

Der er foreløbig igangsat tre forælderrådslagningsforløb i Vejen, hvoraf det ene endnu er aktivt.

Derudover er et nyt forløb aktuelt under etablering. Det beskudne antal afspejler, at de alvorlige gruppeproblematikker, som man hidtil har haft fokus på, forekommer forholdsvis sjældent i Vejen Kommune. Deltagerantallet i de hidtil igangsatte forælderrådslagninger har omfattet grupper af vekslende størrelse. I den mindste gruppe indgik fem forældre til en gruppe på tre unge, og i den største gruppe deltog sytten forældre til en gruppe på ni unge. I alle de foreløbig gennemførte forælderrådslagninger har man benyttet en samordner, som kommunen i forvejen samarbejder med i forbindelse med familierådslagninger.

Rådslagningsmøderne lægges normalt uden for normal arbejdstid for at gøre det lettere for forældrene at deltage. Rådslagningerne gennemføres som nævnt ikke som en foranstaltning, men som en forebyggelsesindsats i regi af Ungekontakten.

KVALITETSSIKRING

Forælderrådslagning foregår efter en fast struktur, som er eksplicit beskrevet. Dette muliggør en høj grad af ensartethed på tværs af rådslagningsforløbene. I Vejen Kommune har volumen været så beskudent, at én person som tovholder, initiativtager og vejleder har kunnet sikre ensartethed i forløbene. Samtidig har man benyttet den samme erfarne samordner i de hidtidige forløb. I en større kommune og ved et større volumen, vil der være behov for en mere udbygget kvalitetssikringsfunktion.

Tovholder, initiativtagere og samordnere skal have modtaget relevant uddannelse, før de kan udfylde de respektive roller. I betragtning af den forholdsvis udbredte brug af familierådslagning i Danmark vil mange kommuner kunne benytte en samordner uddannet i dette regi, som blot skal klædes på i forhold til de få forskelle på samordnerrollen i de to sammenhænge. På Samordnerforeningens hjemmeside findes en oversigt over uddannede samordnere (se link bagest i kapitlet). Ligeledes pointerer nøglepersonerne,

”Vi skal tro på, at forældrene faktisk godt selv kan komme frem til nogle brugbare løsninger.”

Ulla Dahl Nielsen, socialrådgiver

at tovholder og initiativtagerer bør have adgang til løbende, relevant supervision.

RESSOURCEFORBRUG

Udgifterne til forælderådslagningerne i Vejen Kommune knytter sig især til honoreringen af samordneren og til overtidsbetaling til den medarbejder fra Ungekontakten, som fungerer som tovholder og initiativtager. Ressourceforbruget trækkes fra kommunens tværgående forebyggelsespulje. Brugen af metoden er dog politisk drøftet og konfirmeret. Tovholderen i Vejen Kommune anslår, at tidsforbruget til et rådslagningsforløb med fem rådslagningsmøder typisk vil ligge på i alt ca. 60-70 timer. Hovedparten af timerne er fordelt nogenlunde ligeligt på samordner og initiativtager, men dertil kommer tidsforbrug hos den socialrådgiver, som repræsenterer myndighedsafdelingen på møderne, hvis sagens art gør dette nødvendigt. Informatørernes tidsforbrug er ikke indregnet i dette estimat og trækkes af en timepulje afsat til den type opgaver på skoler m.m. Informatørernes tidsforbrug er under alle omstændigheder ret beskedent, normalt 1-3 møder à ca. ½-1 time pr. møde pr. informatør.

I tilgift til udgifterne knyttet til det enkelte rådslagningsforløb, skal der som sagt regnes med udgifter til kompetenceudvikling for tovholder, initiativtager og evt. en samordner i en implementeringsfase. Et grundlæggende kursus i familie- og forælderådslagning vil som udgangspunkt have en varighed på ca. tre arbejdsdage. Sluttelig skal der løbende afsættes en mindre timesum til tovholderfunktionen samt til at sikre supervision efter behov for tovholder og initiativtagere.

IMPLEMENTERINGSMÆSSIGE ANBEFALINGER

ORGANISATION, KOMPETENCER: Nøglepersonerne betoner, at handlehastighed er af stor betydning; dette er især initiativtagerens ansvar. Der peges dog på, at det i konkrete tilfælde kan være et problem at sikre rettidig adgang til kvalificerede sa-

modnere. Især de kommuner, som arbejder med familierådslagning, vil have gode forudsætninger for at håndtere denne udfordring. Nøglepersonerne vurderer således, at det normalt vil være uproblematisk at klæde den eller de samordnere, man benytter i familierådslagning, på til også at indgå i forbindelse med forælderådslagning. I det hele taget ses det som særlig oplagt at implementere forælderådslagning i en kommune, som i forvejen arbejder med familierådslagning.

ORGANISATION: I forhold til spørgsmålet om sammensætningen af forældregrupperne vurderer nøglepersonerne, at udgangspunktet må være i de konkrete unges problematik og behov. Man har dog erfaret, at det kan være nødvendigt at justere balancen i forældregruppen, hvis den sammensætning, man som udgangspunkt arbejder med, indebærer en for stor andel af forældre med sociale problemer og en overvejende negativ opfattelse af samarbejdet med kommunen.

LEDELSE, ORGANISATION: Nøglepersonerne i Vejen Kommune vurderer, at man hidtil har haft en for snæver tænkning i forhold til anvendelsen af forælderådslagning. Metoden har vist sit værd i forhold til de forholdsvis alvorlige sager, men forventningen er, at der er et potentiale i også at anvende metoden i det tidlige forebyggende arbejde over for en bredere børne- og ungemålgruppe. Ungekontakten arbejder derfor i øjeblikket på at øge opmærksomheden på metoden hos ledere og medarbejdere på kommunens folkeskoler. Der er foreløbig igangsat en pilotimplementering på en af kommunens folkeskoler. Den centrale lære i denne forbindelse er, at ledelsesopgaven i forbindelse med en implementering både omfatter igangsætning, vedligeholdelse og udbredelse. Forankringen i Ungekontakten har været velegnet i en udviklings- og afprøvningsfase med fokus på en bestemt type sager, men der har hidtil manglet opmærksomhed på de næste implementeringsmæssige skridt. Tovholderen i Vejen Kommune vurderer samlet, at det vil være mere hensigtsmæssigt at

tage udgangspunkt i en implementering på skolerne, fx i AKT-regi, og derfra udbrede metoden til specialområdet.

ORGANISATION: Ifølge nøglepersonerne bør man som udgangspunkt altid anvende informatører med førstehåndsviden om de unges samspil og adfærd i forbindelse med rådslagningsmødernes første trin. Da de konkrete medarbejdere var bange for at få forstyrret relationen til familierne, var det skoleledere, som – i mere generelle termer – bragte bekymringen frem i forbindelse med den første forælderrådslagning i Vejen Kommune. Det skabte en u hensigtsmæssig uklarhed omkring bekymringens baggrund og troværdighed, og man har siden undladt at benytte denne fremgangsmåde.

ORGANISATION, KOMPETENCER: Erfaringen viser, at man skal påregne en vis forældreskepsis især frem mod det første rådslagningsmøde. Det forhold, at rådslagningsmetoderne giver forældrene en oplevelse af værdsættelse, inddragelse og myndiggørelse betyder, at forældrenes motivation generelt øges efter det første møde, men der kan være brug for, at samordneren løbende har opmærksomhed på det enkelte forældrepars motivation og engagement.

EVALUERING OG DOKUMENTATION EVALUERINGSINDIKATORER OG -DATA

En procesmonitorering eller -evaluering af forælderrådslagning bør omfatte en basal registrering af den oprindelige forældregruppes deltagelse i møder og andre aktiviteter og evt. af frafaldet undervejs. Denne registrering kan fx foretages løbende af samordner eller initiativtager. Derudover vil det være oplagt at bede forældredeltagerne give deres oplevelse og vurdering af processen, fx i forbindelse med hvert eller evt. bare det sidste rådslagningsmøde. Det vil være muligt at udvikle et gennemgående, kortfattet spørgeskema, som spørger til, i hvor høj grad den tydelige struktur i rådslagningsprocessen er blevet overholdt i det konkrete tilfælde: Invitations- og

forberedelsesfase; rådslagningsmøde (med en klar trinopdelte struktur); og en opfølgingsfase med en tydelig, aftalt rollefordeling. Mere vurderingsmæssigt kan skemaet også spørge til, hvorvidt forældrene oplever at være blevet anerkendt og respekteret af samordner og fagpersoner, og hvorvidt de har oplevet at have fået reel indflydelse på arbejdet med de unge. Sluttelig kan der inkluderes et eller flere spørgsmål om forældrenes oplevelse af eget og forældregruppens bidrag til og engagement i processen. Det kan også være relevant at indhente samordners og initiativtagers svar på de relevante dele af dette spørgsmålssæt ved processens afslutning. I denne forbindelse kan der hentes nyttig inspiration i det skemamateriale, som kan findes under "Hent værktøjer" på Socialstyrelsens inddrag.nu-hjemmeside (se link bagest i kapitlet).

En evaluering af de kortsigtede resultater bør primært have fokus på de unges udvikling og kan fx foretages tre måneder efter det første rådslagningsmøde, uanset om rådslagningsforløbet er afsluttet eller endnu aktivt. Evalueringen kan mest oplagt bestå i en spørgeskemaafsvarelse fra en lærer eller pædagog, som har godt kendskab til den enkelte unge. Man vil kunne få værdifuld information selv med et meget kortfattet spørgeskema – fx med fokus på udviklingen i den unges skolefremmøde, -adfærd og -trivsel. Det kan også være relevant at spørge til fagpersonens oplevelse af udviklingen i den unges forældres synlighed og engagement i forhold til den unges skolegang m.m. En yderligere mulighed er på samme tidspunkt at indhente forældre- og evt. ungebesvarelser vedrørende nogle af de samme emner: Især vedrørende udviklingen i den unges adfærd og trivsel generelt. I det omfang kommunen har en åben familiesag vedrørende den unge, kan det sluttelig også overvejes at indhente oplysninger og vurderinger fra sagsbehandleren. Det kan ske via et kort spørgeskema med fokus på de mest centrale temaer i lyset af formålet med forælderrådslagning, herunder svarpersonens oplevelse af udviklingen i foræl-

dreengagement i og -ansvar for den unges udfor- dringer samt spørgsmål i forhold til udviklingen i bekymringsniveauet (kriminalitet og anden proble- madfærd, rusmiddelbrug m.m.).

En langsigtet resultatevaluering – fx tolv måne- der efter det første rådslagningsmøde – vil kunne betjene sig af nogle af de samme besvarelestyper som en opfølgning på de kortsigtede resultater. Dvs. lærer- eller pædagogagttagelser og -vurde- ringer samt svar fra de unges forældre. I forhold til forældreskemaet vil det være oplagt at supplere med spørgsmål vedrørende forældrenes ople- velse af at være blevet inddraget og myndiggjort, samt vedrørende rådslagningsforløbets virkning i henseende til øget indbyrdes kendskab og sam- arbejde i forældregruppen. I forbindelse med den langsigtede opfølgning bør man sluttelig ind- samle opdateret viden om udviklingen i bekym- ringsbilledet vedrørende den unge fra familie- afdeling eller tilsvarende – har der været under- retninger, oprettet familiesag m.m. og i givet fald på hvilken baggrund?

Bemærk, at dataindsamlingen til den ovenfor beskrevne opfølgning på resultaterne bør forbe- redes gennem indhentning af et informeret sam- tykke fra forældrene og de unge i forbindelse med igangsætningen af rådslagningsprocessen.

VIDEN OM VIRKNINGER FOR MÅLGRUPPEN

Samlet set skal det pointeres, at der endnu ikke kan siges at foreligge solid effektdokumentation for forælderådslagningsmetoden. Vejen Kom- mune har fået udarbejdet en interviewbaseret evaluering af den første forælderådslagning gennemført i kommunen. Alle involverede aktører gav en positiv samlet vurdering af resultaterne for såvel forældregruppen som for ungegruppen. Det bemærkes dog, at der var et vist frafald i for- ældregruppen undervejs i processen. Rapporten kan hentes på Ungekontaktens hjemmeside (se link nedenfor). To af de tre forælderådslagninger vurderes som vellykkede af fagpersonerne i kom- munen. Det tredje forløb vedrørte en forholdsvi-

lille gruppe af forældre, og da to af familierne hurtigt fik vendt deres børns kurs markant i positiv retning, var der ikke basis for at fortsætte forløbet i gruppen. Indsatsen over for resten af ungegruppen fortsatte derfor på individuel basis. Kommunen har holdt kontakten til de familier, som har delta- get i de to planmæssigt gennemførte forældre- rådslagninger. Man har ved lejlighed tilbudt assistance eller støtte i et vist omfang (fx formid- ling af fritidsjob), men det generelle billede er, at de unges adfærd har udviklet sig gunstigt, og at forældrenes vurdering af udbyttet er positiv – også på længere sigt.

Der er udarbejdet en svensk evaluering af meto- den på basis af register- og interviewdata vedrø- rende familier fra Botkyrka, som giver en positiv samlet bedømmelse af resultaterne af arbejdet med forældregrupperne såvel som med de unges problemadfærd (Hagman og Nyberg 2005). Ingen af de unge, der forelå registerdata for, havde haft nye familiesager i opfølgningsperioden efter råd- slagningerne. De interviewede forældre gav ge- nerelt udtryk for at have set en positiv forandring hos deres unge, og forbandt denne med rådslag- ningerne. Rapporten er baseret på data vedrø- rende resultaterne af i alt seks forælderådslag- ninger.

Nøglepersonerne i Vejen Kommune lægger vægt på det tætte metodiske og faglige slægtskab mel- lem familie- og forælderådslagning, og det er derfor relevant at henvise til den forskning, som udpeger familierådslagning som en virksom forebyggelsesmetode (Wang m.fl. 2012; Weigens- berg m.fl. 2009). Det skal dog nævnes, at der også findes forskningsoversigter, som ikke kan afklare spørgsmålet om effekten af familierådslagning generelt og specifikt i forhold til forebyggelse af kriminalitet (Huntsman 2006; Manuel og Jørgen- sen 2013). Se henvisninger og links til yderligere viden om rådslagningsmetoderne nedenfor.

YDERLIGERE INFORMATION

LINKS

Ungekontaktens hjemmeside:
www.vejenungdomsskole.dk/ungekontakten/

Samordnerforeningens hjemmeside:
www.samordnerforeningen.dk

Socialstyrelsens inddrag.nu-hjemmeside om familierådslagning: www.inddrag.nu/familieradslagning

Opslag på Socialstyrelsens Vidensportal om familierådslagning: www.vidensportal.servicestyrelsen.dk/temaer/Styring%20og%20sagsbehandling/forskning/effekter-af-familieradslagning

LITTERATURHENVISNINGER

Andersen, M., Brok, P. og Mathiasen, H. (2000): "Empowerment på dansk", Frederikshavn: Dafolo.

Faureholm, J. (2011): "Forældreådslagning – når forældre selv lægger planer til gavn for de unge", Vejen: Ungekontakten, Vejen Kommune.

Faureholm, J. og Brønholt, L. (red.) (2005): "Familierådslagning. En beslutningsmodel", København: Hans Reitzel.

Hagman, J. og Nyberg, E. (2005): "Mer Magt åt folket!?! En utvärdering av föräldrarrådslag i Botkyrka kommun", Stockholm: FoU Södertörn.

Huntsman, L. (2006): "Family group conferencing in a child welfare context", Ashfield: Centre for Parenting & Research.

Manuel, C. og Jørgensen, A. (2013): "Systematic Review of Youth Crime Prevention Interventions", 13:11, København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Wang, E., Lambert, M., Johnson, L., Boudreau, B., Breidenbach, R. og Baumann, D. (2012): "Expediting permanent placement from foster care systems: The role of family group decision-making", Children and Youth Services Review, årg. 34, s. 845-850.

Weigensberg, E., Barth, R. og Guo, S. (2009): "Family group decision making: A propensity score analysis to evaluate child and family services at baseline and after 36-months", Children and Youth Services Review, årg. 31, s. 383-390.

KONTAKTPERSONER

Ungdomskonsulent Keld Bjørnbæk, ksbj@vejenkom.dk, tlf. 40 36 29 59.

LOGISK MODEL

Se næste side

Logisk model

Forældre- rådslagning

Vejen
Kommune

”Hvis vi tænker empowerment, så kan man jo sige, at det har været med til at mobilisere noget, hvor nogle forældre måske havde sluppet lidt eller ikke var klar over, hvad deres børn gik og lavede. De fik taget ved med det samme.”

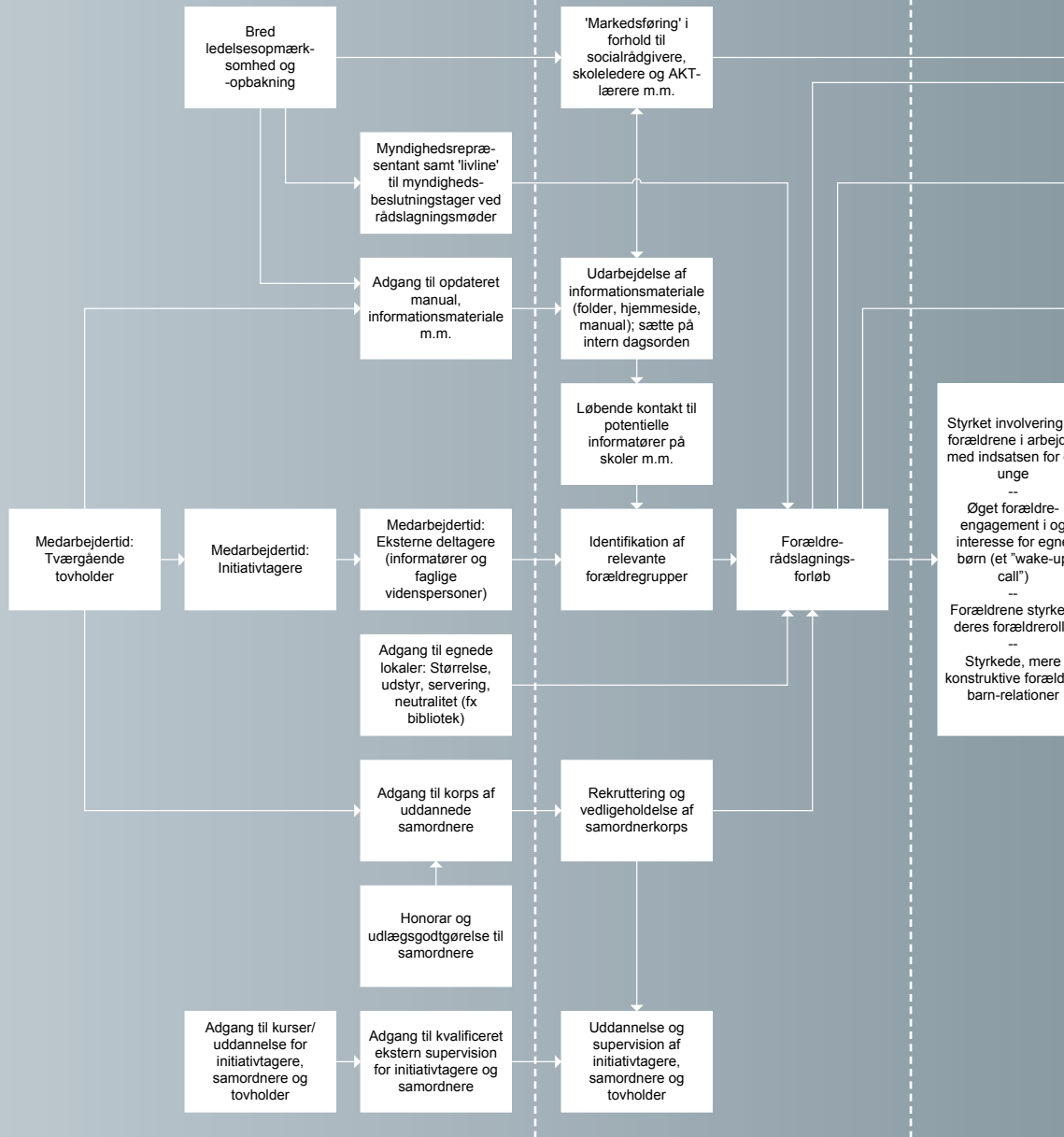
*Keld Bjørbæk,
ungdomskonsulent*

Logisk model – Forældrerådslagning i Vejen Kommune

RESSOURCER

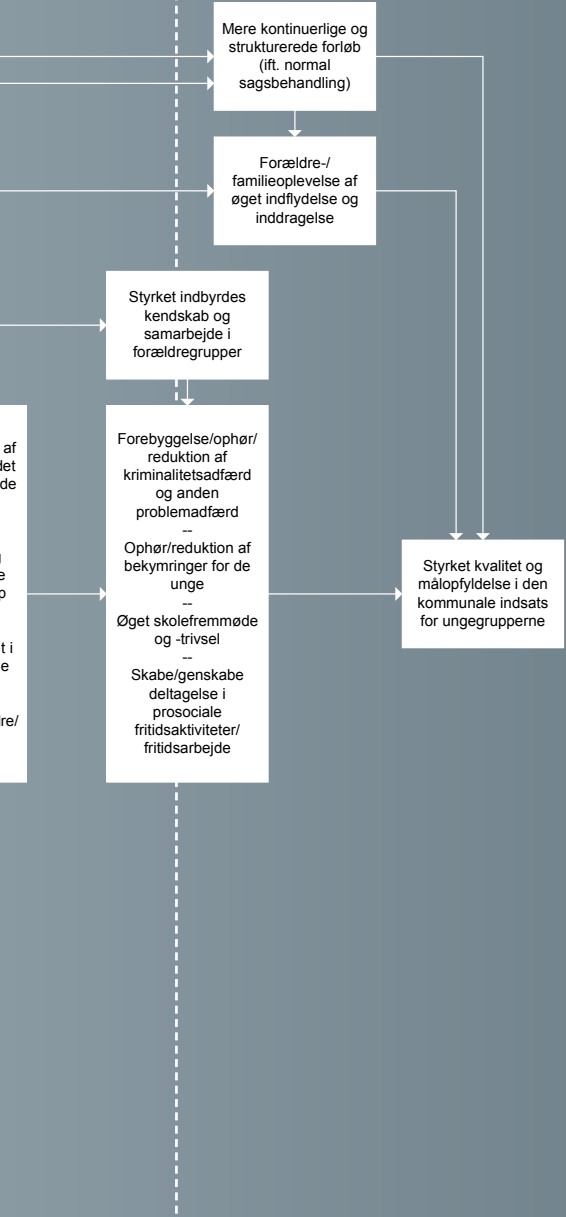
AKTIVITETER

KOTRSIGTEDE RESULTATER (0-3 MDR.)

RESULTATER

LANGSIGTEDE RESULTATER
(3-12 MDR.)

Frivillige mentorer

Roskilde
Kommune

KORT INTRODUKTION – PROBLEMFORSTÅELSE

Nogle børn og unge mistrives og savner gode voksenrelationer i løbet af deres opvækst og ungdom. De risikerer derfor at blive socialt marginaliserede og udvikle en kriminel løbebane og/eller anden alvorlig problemadfærd.

MÅLGRUPPER

Mentortilbuddet er møntet på unge mellem 13 og 17 år, som har begået kriminalitet, eller unge hvor der er en bekymring for, at de kan udvikle en kriminel løbebane. Fælles for de unge er, at de mangler en god voksenrelation. Siden udviklingsprojektet i perioden 2010-2012 er målgruppeforståelsen blevet udvidet, således at også unge, hvor kriminalitetsaspektet umiddelbart fylder mindre, kan inkluderes. Der er desuden åbnet op for, at en velfungerende mentorrelation kan videreføres op til den unges 23. år.

FORMÅL

Mentortilbuddet sigter på at støtte den unge gennem en længerevarende relation til en frivillig voksen mentor. Mentorrelationen skal styrke den unges trivsel og selvværd, udvikle den unges sociale kompetencer, understøtte den unges del-

tagelse i arbejds- og uddannelsesliv samt forebygge kriminalitet og anden problemadfærd. Som en afledt effekt sigter tilbuddet på at reducere behovet for døgnanbringelser og andre indgribende sociale foranstaltninger i forhold til målgruppen.

METODENS INDHOLD OG VIRKNINGER

Antagelsen bag mentormetoden er, at tilbuddet til udsatte unge om en længerevarende, tillidsfuld relation til en ikke-professionel voksen, hvor ligeværdighed og frivillighed er nøgleord, kan have en række gunstige sociale og individuelle virkninger. Mentormatchning sker på baggrund af en konkret socialfaglig vurdering enten som alternativ til at iværksætte en social foranstaltning eller ved udslusning fra en foranstaltning. Metodens centrale aktiviteter og forventede resultater er illustreret i figuren nedenfor.

En velfungerende mentorrelation forventes på kort sigt at øget den unges selvindsigt, trivsel og mestring. På længere sigt forventes den at føre til styrket social inklusion for den unge, ligesom den forventes at bidrage til reduktion eller bortfald af kriminalitet og anden problemadfærd og dermed reduktion/ophør af behov for sociale foranstaltninger.

UDDYBENDE METODEBESKRIVELSE

METODISK INDHOLD

Mentorindsatser kan generelt defineres som en organiseret (dvs. ikke-spontan), længerevarende relation til en specifik og støttende ældre eller voksen person – i denne sammenhæng for en udsat ung. Mentorstøtte kan ydes af både professionelle og frivillige, men mentor bør arbejde med en vis ”systemafhængighed” (jf. Christiansen 2012). Mentorforening og kommune i Roskilde lægger stor vægt på frivilligheden som en integreret del af metoden. Visiteringen af unge til mentortilbuddet og dermed matchning med en egnet mentor fra mentorforeningen, sker dog altid på baggrund af en socialfaglig vurdering fra Børn og Unge-afdelingen.

Mentoren fungerer som den voksne sparringspartner, der har viden og erfaring, og som den unge kan lære af og menneskeligt relatere sig til. I mentorrelationen er det imidlertid den unge, som sætter dagsordenen for, hvad der skal være omdrejningspunktet for samværet. Mentoren sætter nogle rammer for samværet ved at stille spørgsmål og lytte, men det er den unges ønsker og behov, som er i centrum. Mentoren søger at vejlede den unge til at træffe egne valg om eget liv; valg der kan understøtte en positiv udvikling i den unges liv. Nøglepersonerne peger dog på, at mentorernes opgave i mange tilfælde ikke mindst er at støtte den unge i at fastholde en udvikling, der er igangsat i samarbejde med socialforvaltningen.

Mere konkret beskriver nøglepersonerne mentorrollen under tre overskrifter:

Mentoren støtter og vejleder den unge med afsæt i egne erfaringer og egen viden. Det kan fx handle om rådgivning i forhold til åbne tilbud i kommunalt eller andet regi, praktisk hjælp, støtte i forhold til forældrerelationen, skolearbejde m.m.

Mentoren deltager i aktiviteter sammen med den unge. Indholdet af aktiviteterne afhænger af den unges interesser og behov, men kan fx omfatte sport og andre fritidsaktiviteter, ture i byen, i naturen osv., følgeskab i forbindelse med kontakt til offentlige instanser m.m.

Mentoren fungerer som rollemodel for den unge. Her handler der primært om den positive indirekte påvirkning via samvær med en mere erfaren person, som har overskud til at være til rådighed som en positiv indflydelse i et ungt menneskes liv.

Det Kriminalpræventive Råds internationale forskningsoversigt har kortlagt det nærmere indhold i et stort antal mentortilbud (Christensen 2012), og bedømt på dette grundlag synes mentorforløbene i Roskilde indholdsmæssigt at svare til det typiske i en række andre ordninger.

CENTRALE FAGLIGE ANTAGELSER

Den grundlæggende antagelse bag mentorarbejdet er, at tilbuddet til udsatte unge om en længerevarende, tillidsfuld relation til en frivillig voksen kan have en række gunstige virkninger for den unge. Relationen antages at kunne fungere som en indgang til stærkere positive relationer til voksne generelt, ligesom den kan bringe den unge i bedre kontakt med egne behov m.m. Mentorrelationen antages samtidig at udgøre et attraktivt alternativ til antisociale kammeratskaber. På længere sigt er det forventningen, at mentorrelationen kan føre til øget trivsel og styrket social inklusion for den unge, ligesom den forventes at bidrage til reduktion eller bortfald af kriminalitet og anden problemadfærd. Tilsammen leder dette til en forventning om, at den unge over tid vil have mindre eller slet intet behov for sociale foranstaltninger.

Der gøres samtidig nogle antagelser om selve mentortilbuddet: Det forudsættes for det første, at de frivillige mentorer kan klædes tilstrækkeligt på til at løfte mentoropgaven i samarbejde med kommunen via et obligatorisk uddannelses-tilbud af begrænset varighed samt via løbende sparring og supervision. For det andet antages det, at foreningsformen på længere sigt er den bedste ramme om mentortilbuddet. Kommunen bør med andre ord acceptere til en vis grad at slippe kontrollen med mentorarbejdet i det daglige. Mentorforeningen skal dog indgå i et forpligtende, understøttende samarbejde med kommune og evt. andre professionelle aktører omkring den unge, så længe denne har behov for dette.

IMPLEMENTERING LOVGIVNINGSGRUNDLAG

Roskilde Kommune samarbejder med mentorforeningen på grundlag af servicelovens § 11, stk. 3 vedrørende kommunernes udvidede rådgivnings- og støtteforpligtelse i forhold til udsatte børn og unge. Den økonomiske støtte til driften af en mentorforening kan ydes på baggrund af ansøgning med henvisning til servicelovens § 18, stk. 1-2 omhandlende kommunernes forpligtelse til at samarbejde med og afsætte midler til at støtte frivillige sociale foreninger.

ORGANISATORISK OG LEDELSESMÆSSIG FORANKRING

Roskilde Kommunes løbende samarbejde med mentorforeningen er forankret i ungeafsnittet i Børn og Unge-afdelingen, som også har myndighedsopgaven på familieområdet i forhold til unge mellem 14 og 17 år. Det daglige ledelsesmæssige ansvar ligger således hos lederen af ungeafsnittet, mens kvalitetssikrings- og driftsansvaret er placeret hos en SSP-konsulent fra ungeafsnittets forebyggelsesteam. Udviklingen af mentornetværket skete i projektperioden med afsæt i en tværfaglig kommunal styregruppe, men i dag er samarbejdet med mentorforeningen udelukkende forankret i ungeafsnittet. I pro-

jektperioden var der desuden ansat en tværgående projektleder for tre sideløbende fondsstøttede projekter i kommunen, som løftede hovedparten af de daglige projektlederopgaver, men i dag er det alene SSP-konsulenten, der har tovholderopgaven fra kommunens side.

IMPLEMENTERINGS Historie

Afsættet for etableringen af mentortilbuddet i Roskilde Kommune kom i form af en samarbejdsaftale med Bikuben Fonden, som i begyndelsen af 2010 gav en samlet bevilling til tre samarbejdsprojekter med Roskilde Kommune, heriblandt etablering af et frivilligt mentornetværk. Projektet løb i første omgang fra maj 2010 til maj 2012, men projektperioden blev udvidet til udgangen af 2012, da projektmidlerne ikke var opbrugt. Konkret omfattede projektet rekruttering og uddannelse af egnede frivillige mentorer blandt kommunens borgere; matchning af unge og mentorer; samt løbende støtte til mentorerne i form af sparring, netværksmøder og supervision. Det viste sig forholdsvis let at finde egnede mentorkandidater, og processen mandede ud i ansættelse af 12 mentorer blandt 16 kandidater på baggrund af individuelle ansøgninger og samtaler. I slutningen af 2010 deltog de 12 nyansatte mentorer alle i en uddannelsesweekend planlagt og gennemført af Roskilde Kommune. Med udgangen af 2012 var 9 af disse stadig aktive som mentorer.

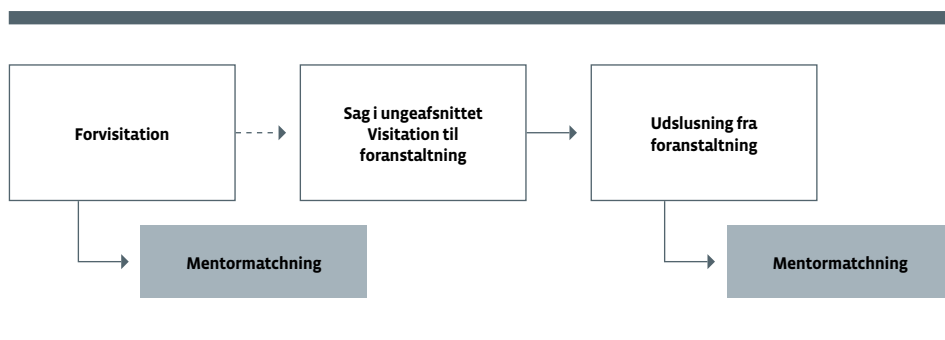
Etableringsfasen blev længere end planlagt, hvorfor matchningen først kom i gang for alvor i anden halvdel af 2011 (se uddybning nedenfor), men med udgangen af de første to år var der foretaget 21 matchninger, hvoraf 13 endnu var aktive på opgørelsestidspunktet (DISCUS 2012). Aktuelt indgår alle 9 aktive mentorer i mindst én mentorrelation til en ung.

I juni 2012 konstituerede mentornetværket sig efter eget ønske som en selvstændig forening under navnet "Gadespejlet". Roskilde Kommune indgik derefter en formel samarbejdsaftale med

foreningen – foreløbig af to års varighed. Foreningen blev fra starten drevet for 50.000 kr. fra Justitsministeriets kriminalpræventive pris, som kommunen modtog i efteråret 2012 og efterfølgende donerede til foreningen. Ressourceforbruget i foreningen er så beskedent, at halvdelen af disse midler endnu ikke er brugt. Når foreningen på et tidspunkt får behov for nye driftsmidler, er det forventningen, at den vil ansøge om kommunal foreningsstøtte i henhold til servicelovens regler om kommunal støtte til frivillige sociale foreninger.

Kommunen identificerer unge i målgruppen og formidler kontakten mellem de unge og mentor-

foreningen. I den første del af projektperioden lå identifikationsarbejdet hos sagsbehandlerne i ungeafsnittet, men i og med at målgruppen siden er blevet udvidet, har SSP-konsulenten fået en større rolle i kraft af sit netværk i almensystemet. Visiteringen til mentormatchning foregår dog fortsat fra ungeafsnittets forebyggelsesteam. Det sker efter en fast procedure, hvor ungeafsnittets leder træffer den endelige afgørelse om, hvilke unge der skal visiteres til mentormatchning. På matchmøder mellem SSP-konsulenten og foreningen drøftes og besluttes det så efterfølgende, hvordan der skal matches mellem mentor og mentee. Udgangspunktet for matchningen er illustreret i figuren nedenfor.

Som det fremgår, foretager Ungeafsnittet mentormatchning enten før eller efter en familiesag og evt. visitation til foranstaltning efter serviceloven, aldrig parallelt med denne proces. Den socialfaglige vurdering bag matchningen sker således enten i forbindelse med en "forvisitation" – hvor vurderingen er, at der ikke er basis for at åbne en ny familiesag – eller som led i udslusning fra en socialfaglig foranstaltning. I konkrete tilfælde kan det dog forekomme, at en velfungerende mentormatchning videreføres, selv om en ny social begivenhed efterfølgende skaber behov for at åbne en familiesag vedrørende den unge.

KVALITETSSIKRING

Kvalitetssikringen foregår især ad tre veje. For det første udvises der betydelig omhyggelighed i forbindelse med rekruttering af nye mentorer. Rekrutteringen sker i et samarbejde mellem kommune og mentorforening i henhold til faste procedurer og kriterier, ligesom der bl.a. indhentes straffe- og børneattest. For det andet skal alle nye mentorer gennemgå en obligatorisk uddannelse af tre dages varighed. Undervisningsprogrammet sammensættes af bidrag fra kommunens egne medarbejdere og eksterne undervisere. Det består af en række forskellige elementer,

herunder introduktion til den løsningsfokuserede Signs of Safety-metode, den narrative tilgang, konflikthåndtering, samtaleteknik samt grænsesætning i frivilligt arbejde. Undervisningen indebærer også rollespil og orientering om reglerne om tavsheds- og underretningspligt. For det tredje sker kvalitetssikringen gennem løbende sparring, netværksmøder og gruppesupervision for mentorerne. Netværksmøder henholdsvis gruppesupervision afholdes hver anden måned med en måneds forskydning. SSP-konsulenten står for supervisionen, mens netværksmøderne planlægges af foreningens bestyrelse i samarbejde med konsulenten.

RESSOURCEFORBRUG

I forbindelse med udviklingsprojektet fra maj 2010 til udgangen af 2012 var der bevilget i alt 300.000 kr. fra Bikuben Fonden til mentorarbejdet, men denne ramme blev langt fra udnyttet. Den årlige udgift til mentornetværket lå på ca. 40.000 kr. Foreningen benytter kommunale lokaler, men afregnes ikke for brugen heraf. SSP-konsulenten faciliterer netværksmøder en gang månedligt og deltager desuden i løbende matchmøder, når der skal findes et match mellem en ung og en mentor. Tidsforbruget til koordination, undervisning, supervision, netværksmøder og kontakt til foreningen ligger i dag på ca. fem timer om ugen i gennemsnit.

IMPLEMENTERINGSMÆSSIGE ANBEFALINGER

ORGANISATION: Nøglepersonerne i Roskilde Kommune vurderer, at det bedste afsæt for udviklingen af et mentornetværk er enten at tage udgangspunkt i et tidsafgrænset kommunalt udviklingsprojekt, som det skete i Roskilde, eller i en veletableret frivillig forening (med udviklingsstøtte fra kommunen efter behov). Etableringsfasen har en sårbarhed, som bedst håndteres på denne vis. I forbindelse med førstnævnte model understreger nøglepersonerne, at man bør invitere en eller flere repræsentanter for de frivillige med i styregruppe eller lignende så tidligt som

muligt for at sikre indflydelse og medejerskab. Fagpersonerne fra Roskilde Kommune vurderer, at dette skete for sent i deres tilfælde. Forholdsvis tidligt i en kommunalt styret udviklingsproces bør der tænkes i videreførelse i foreningsregi, vurderer nøglepersonerne. Der henvises i denne forbindelse til de lokale frivilligcentre, som en nyttig kilde til sparring og rådgivning (se link til centrenes medlemsorganisation bagest i kapitlet).

LEDELSE, ORGANISATION: Samarbejdet mellem kommune og mentornetværk og -forening har ind imellem været vanskeligt, og nøglepersonerne peger på, at man bør formulere en tydeligere samarbejdsaftale, end det typisk sker i forbindelse med samarbejde mellem kommuner og frivillige foreninger. Især er det vigtigt med tydelighed omkring de gensidige roller og forventninger. Samarbejdsaftalen bør have karakter af et dynamisk dokument, som revideres med fastsatte intervaller (i Roskilde: Efter to år). Fagpersonerne fra Roskilde Kommune vedgår, at man fra kommunens side i starten har ageret for meget som en ”bestiller”, men oplever også, at kommunen er gået bort fra denne tilgang undervejs.

KOMPETENCER: Nøglepersonerne indkredsedde en mentorprofil på baggrund af erfaringerne fra Roskilde: En mentor skal have mod på at investere sig selv i en relation med den unge, menneskelig robusthed, en empatisk og lyttende indstilling samt fordomsfrihed og nysgerrighed. Erfaringerne viser derimod, at vedkommendes faglige og uddannelsesmæssige baggrund er mindre væsentlig. Den formaliserede rekrutteringsproces med opslag, ansøgninger og samtaler vurderer både kommune og mentorer er en styrke, da det giver et signal om seriøsitet, som appellerer til en særlig relevant kandidatgruppe. Kommunen forventer ikke, at det vil blive aktuelt at ansætte mentorer, som er yngre end de 25 år, som er alderen på den yngste person, der foreløbig er blevet rekrutteret til mentorrollen.

”Han vil jo gerne gøre en forskel. Det er dejligt at have en snak med en, som holder tingene under fire øjne. Det var også ham, der sagde ”stop med det hash!”. [...] Jeg tror, jeg kan komme langt med [mentor]. Jeg tror, han kan give mig en ny livsmåde.”

Ung i mentorrelation¹

ORGANISATION: Man bør have opmærksomhed på grænsen for, hvor svære sociale problemer de unge kan have. Nøglepersonerne anbefaler som udgangspunkt, at man altid foretager en konkret vurdering i dialog med mentorforeningen; det gælder også unge, som fx har udvist aggressiv eller voldelig adfærd. Man fraråder dog under alle omstændigheder mentormatchning til unge med behandlingskrævende misbrugsproblemer og svære psykiske problemer. Det anbefales, at selve matchningen tager afsæt i en bred, samlet vurdering med afsæt i både køn, alder, den unges behov og interesser, personlighed, kulturbaggrund og geografi/bopæl. I Roskilde kom matchningerne for sent i gang, først adskillige måneder efter mentorerne havde gennemført uddannelsen. Det handlede både om, at man fra kommunens side havde en ret snæver målgruppeafgrænsning, og om at kendskabsspredningen hos myndighedssagsbehandlerne kunne have været igangsat tidligere, end det faktisk skete – evt. allerede før man første gang gennemførte mentoruddannelsen. I den forbindelse peger nøglepersonerne på, at det kan være en udfordring, hvis man har forpligtet sig på en snæver og ufleksibel målgruppeforståelse i de aftaler, der indgås i forbindelse med eksternt finansierede udviklingsprojekter.

LEDELSE, ORGANISATION: I forhold til spørgsmålet om overholdelse af lovgivningskrav er fokus

især på kommunens opfølgingspligt i forhold til de unge, og på mentorernes underretnings- såvel som tavshedspligt. Nøglepersonerne oplever, at man har håndteret dette spørgsmål med en kombination af indbyrdes tillid og klare aftaler om, at mentor melder tilbage, så snart det bliver nødvendigt – efter aftale med den unge eller som underretning, hvis dette ikke er muligt. Kommunen har samtidig en aftale med den unge om, at SSP-konsulenten på eget initiativ kan tage kontakt med henblik på at få en status fra den unge. Fra kommunens side ser man både dette som et kontrol- og udviklingstiltag.

EVALUERING OG DOKUMENTATION EVALUERINGSINDIKATORER OG -DATA

Forskningen i effekterne af mentorordninger viser generelt, at mentorrelationens varighed, intensitet og indhold har stor betydning for målopfyldelsen (se uddybning nedenfor). Af samme årsag bør en procesevaluering af et mentortilbud have særligt fokus på indikatorer med dette sigte. For det første bør kommune og mentorforening i fællesskab vedligeholde en statistik over start- og sluttidspunktet for hver enkelt mentorrelation. Man bør desuden registrere alle fejlslagne forsøg på at etablere et mentormatch, således at det bliver muligt at monitorere kvaliteten i arbejdet med dette første led i samarbejdet mellem kommune og mentorforening. For det andet bør man tilstræbe at indsamle data,

¹ Interview på Roskilde Kommunes Youtube-kanal: <http://www.youtube.com/watch?v=aC4ry01JhHs>.

der kan belyse det overordnede indhold i mentorrelationen, herunder især hvorvidt der kan siges at være tale om en tillidsfuld, emotionel relation. I samme forbindelse er det nærliggende at spørge både mentorer og unge til deres vurdering af den matchning, de aktuelt indgår i (fx i hvor høj grad gemytter, interesser, ønsker til samværet osv. er forenelige). En måde at gøre dette på kunne være at udforme to korte spørgeskemaer – ét til den unge og ét til mentoren – som mentorforeningen kan formidle til alle mentorer, hvis aktuelle matchning har haft en vis minimumsvarighed på tidspunktet for dataindsamlingen (fx én gang om året). Besvarelserne kan formentlig bedst indsamles på anonyme papirskeemaer, som mentoren medbringer næste gang vedkommende mødes med den unge. Der bør samtidig udleveres en konvolut sammen med hvert skema, som besvarelserne kan forsegles i, inden mentoren afleverer begge besvarelser til foreningen, der videregiver dem til kommunen.

En evalueringssæssig opfølgning på resultaterne af mentorarbejdet vil formentlig i første række skulle fokusere på målopfølgningen på mellem-langt og langt sigt. En relevant indgang kan være opfølgninger på objektive indikatorer vedrørende den unges udvikling. Der tænkes i første række på status vedrørende uddannelse og/eller beskæftigelse, kriminalitet og anden problemadfærd, rusmiddelforbrug og iværksatte sociale foranstaltninger. Oplysningerne kan fx indhentes med tanke på en afgrænset periode op til besvarelsen (fx de seneste seks måneder) hos de unges sagsbehandlere eller andre fagpersoner med den nødvendige viden via et kort spørgeskema. Det kan ske enten løbende på et bestemt opfølgningstidspunkt regnet fra mentormatchningen eller, mere enkelt, på én gang i forhold til alle unge, som har været i en mentormatchning i en vis periode (fx mindst seks måneder) på tidspunktet for dataindsamlingen. Afhængig af volumen i og forventninger til mentorordningen kan det evt. også være relevant indirekte at monitorere virkningen af indsatsen på basis af aggrege-

rede opgørelser af omfanget af døgnanbringelser og indgribende sociale foranstaltninger i kommunen over tid.

Den langsigtede målopfølgning kan desuden afdekkes via baseline- og opfølgningmålinger med det psykometriske instrument "Strengths and Difficulties Questionnaire" (SDQ). SDQ omfatter 25 spørgsmål (det kan normalt udfyldes på 5-7 minutter) og er i bred anvendelse i Danmark både i en selvrapporteringsversion og i en version beregnet til fagpersoners vurdering. Instrumentet giver et billede af den unges adfærd, sociale kompetencer og psykiske befindende. Der er adgang til at hente validerede danske oversættelser, som er gratis at anvende (SDQ-Dan, se links bagest i kapitlet). Det er oplagt at bede den unge besvare SDQ-selvrapporteringskemaet som en baseline i forbindelse med matchningen med en mentor. Det er ganske vist ofte forbundet med udfordringer at indsamle denne type besvarelser fra unge i mentortilbuddets målgruppe, men SDQ-skemaet har vist sig anvendeligt i disse sammenhænge, både pga. det beskedne omfang og spørgsmåle-nes karakter. Ungebesvarelserne ved baseline (dvs. ved matchningen) bør indsamles anonymt ved at udlevere skemaet sammen med en konvolut, som den unge kan forsegle besvarelsen i, inden den afleveres til sagsbehandleren. En opfølgningssmåling kunne foretages fx 12 måneder efter matchningen ved at bede den unges mentor om at give den unge skemaet samt en frankeret svarkuvert, som kan sendes med posten, umiddelbart efter at besvarelsen er foretaget. SDQ kunne evt. også besvares på de samme tidspunkter af en fagperson med kendskab til den unge – mest oplagt den unges sagsbehandler.

Dataindsamlingen til den ovenfor beskrevne opfølgning på resultaterne bør forberedes gennem indhentning af et informeret samtykke fra de unge og deres forældre i forbindelse med matchningen med en mentor.

”Det her skal være anderledes i forhold til det, som vi som professionelle ellers arbejder med. Så det er jo den unge, som [...] i princippet sætter målene for, hvad er det, jeg skal have støtte til?”

SSP-konsulent Ole Hansen

VIDEN OM VIRKNINGER FOR MÅLGRUPPEN

Konsulentfirmaet DISCUS (2012) har foretaget en samlet evaluering af tre socialfaglige udviklingsprojekter i Roskilde Kommune for Bikuben Fonden, heriblandt mentorordningen. Evalueringens datagrundlag muliggjorde ikke en egentlig effektvurdering af mentortilbuddet. Det foreliggende kvalitative materiale viser dog, at hovedparten af de matchede unge oplevede at have fået en værdifuld ny voksenkontakt i deres mentor. Disse unge giver udtryk for, at ligeværdighed og frivillighed skaber en god relation. Der var dog også en gruppe unge, hvor mentorrelationen opførte sig hurtigt. Vurderingen er, at dette bl.a. har hængt sammen med, at de pågældende unge har haft for tunge sociale problemer i udgangspunktet. Roskilde Kommune har ikke selv foretaget en systematisk opfølgning på effekten af mentortilbuddet.

Der eksisterer til gengæld en forholdsvis omfattende international forskning med fokus på effekterne af mentor- og fritidstilbud på forskellige typer sociale og adfærdsmæssige problemer. Det Kriminalpræventive Råd har foretaget en kortlægning af eksisterende undersøgelser af denne art (Christiansen 2012). Konklusionen er, at der er belæg for samlet set at betegne de kriminalitetsforebyggende virkninger af mentorindsatser som velunderbyggede. De mest veldokumenterede positive effekter af mentorindsatser omhandler dog ikke kriminalitetsadfærd i sig selv, men medierende faktorer for kriminalitet – fx brug af rusmidler, relationer til venner og familie mv.

Kortlægningen konkluderer, at en mentorindsats alt andet lige vil have bedst udsigt til at lykkes, hvis den:

- er intens med ugentlige møder, der varer flere timer
- varer i mindst et år (relationer, som varer mindre end tre måneder, kan omvendt have en negativ effekt på den unges selvværd)
- tager form af en støttende, tillidsfuld og emotionel relation

- har professionelle ansatte, der screener, matcher, oplærer, støtter og superviserer frivillige mentorer.

Roskilde Kommune og mentorforeningen indsamler ikke systematisk statistik vedrørende mentormatchningernes varighed og samværrets intensitet. På baggrund af SSP-konsulentens forholdsvis tætte opfølgning er vurderingen, at de ovennævnte retningslinjer typisk overholdes, men der findes ikke eksakte opgørelser. Man har indtil nu desuden været tilbageholdende med at stille detaljerede krav til fx omfanget af det ugentlige samvær. Det er aktuelt under overvejelse at påbegynde en registrering af oplysninger vedrørende relationernes varighed.

Andre forskningsoversigter, hvoraf flere er metaanalyser baseret på kontrollerede lodtrækningsforsøg, har også påvist positive kriminalitetsforebyggende effekter af mentorindsats sammenlignet med relevante alternative indsatser – dog med den ovenfor nævnte kvalifikation, at bl.a. relationens varighed influerer på effekten. Der gøres desuden et yderligere forbehold om, at effekten vurderes at være sikrest, hvor der også tilbydes socialfaglig støtte eller indsats til unge med væsentlige sociale problemer (Brottsforebyggende rådet 2008; Jolliffe og Farrington 2007; Medina m.fl. 2012; Tolan m.fl. 2008).

YDERLIGERE INFORMATION

LINKS

Roskilde Kommunes hjemmeside med information om mentortilbuddet: www.roskilde.dk/webtop/site.aspx?p=17254

Mentorforeningen Gadespejlets Facebook-side: <https://da-dk.facebook.com/Gadespejlet>

Frivilligcentrenes fælles hjemmeside: www.frise.dk/

Det Kriminalpræventive Råds hjemmeside om mentor- og fritidsindsatser: www.dkr.dk/mentor-og-fritidsindsatser-baggrund

Opslag på Socialstyrelsens Vidensportal om effekten af mentorordninger: www.vidensportal.servicestyrelsen.dk/temaer/Kriminalitet/forskning/mentorordninger%20effektiv%20indsats%20mod%20ungdomskriminalitet

SDQ-hjemmesiden: www.sdqinfo.org/

Socialstyrelsens hjemmeside om SDQ: www.socialstyrelsen.dk/forebyggelse-boernogunge/effekt/sdq

LITTERATURHENVISNINGER

Brottsförebyggande rådet (2008): "Mentorskaps inverkan på återfall i brott. En systematisk forskningsgenomgång", Stockholm: Brå.

Christiansen, H. N. (2012): "Effekten af mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko. En systematisk kortlægning", Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

DISCUS (2012): "EVALUERING af sociale udviklingsprojekter på ungeområdet. Familie og Børn, Roskilde Kommune", København: Bikuben Fonden og DISCUS.

Jolliffe, D. og Farrington, D. (2007): "A rapid evidence assessment of the impact of mentoring on re-offending: a summary", London: Home Office Online Report 11/07.

Medina, J., Ralphs, R. og Aldridge, J. (2012): "Mentoring siblings of gang members: A template for reaching families of gang members?", Children & Society, årg. 26, nr. 1, s. 14-24.

Tolan, P.; Henry, D.; Schoeny, M. og Bass, A. (2008): "Mentoring Interventions to Affect Juvenile Delinquency and Associated Problems". Oslo: The Campbell Collaboration.

KONTAKTPERSONER

SSP-konsulent Ole Hansen, olehans@roskilde.dk, tlf. 46 31 41 18.

LOGISK MODEL

Se næste side

Logisk model

Frivillige mentorer

Roskilde
Kommune

”Jeg plejer gerne at give det billede, at vi har det frivillige område, og så har vi det kommunale område, og et eller andet sted derimellem har vi udviklet et eller andet, har vi skabt et eller andet, der er anderledes.”

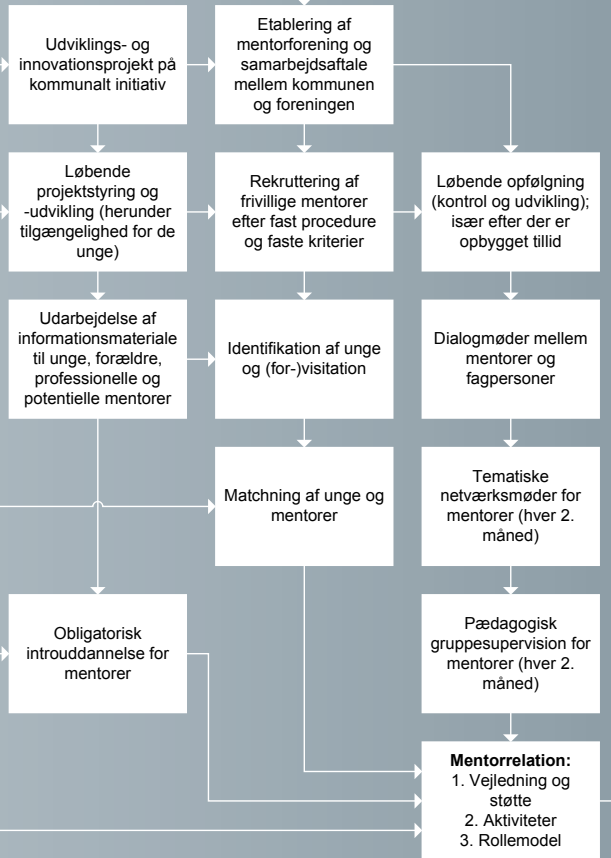
*Børn og Unge-chef
Margit Næsby*

Logisk model – Frivillige mentorer i Roskilde Kommune

RESSOURCER

AKTIVITETER

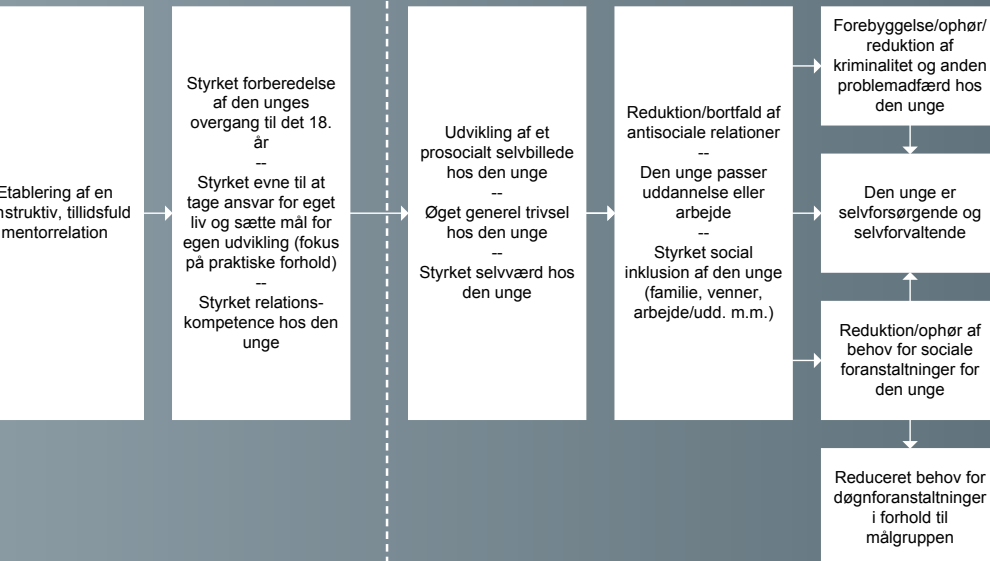

KONTAKT

KORTSIGTEDE RESULTATER (3-6 MDR.)

LANGSIGTEDE RESULTATER (12-18 MDR.)

Spyd- spidsen

Københavns
Kommune

KORT INTRODUKTION – PROBLEMFORSTÅELSE

Nogle unge forlader grundskolen uden de nødvendige forudsætninger for at indgå i videre uddannelse, og ofte uden at have bestået 9. klasses afgangsprøve. Disse unge marginaliseres i mange tilfælde i uddannelsessystemet på baggrund af faglige, sociale og adfærdsmæssige problemstillinger.

MÅLGRUPPE

Spydspidsen er et foranstaltet tilbud under socialforvaltningen for 15-17-årige unge, der ikke har et skoletilbud, de kan eller vil modtage, og som har sociale problemer i et omfang, der berettiger at visitere dem til en kontaktperson i henhold til serviceloven. En stor del af de visiterede unge har desuden gjort erfaringer med kriminalitet (det gjaldt for ca. 70 % af de unge henvist til Spydspidsen i perioden 2011-2012) og har et aktivt forbrug af rusmidler (ca. 50 %). Mange har desuden psykiske vanskeligheder af forskelligt omfang.

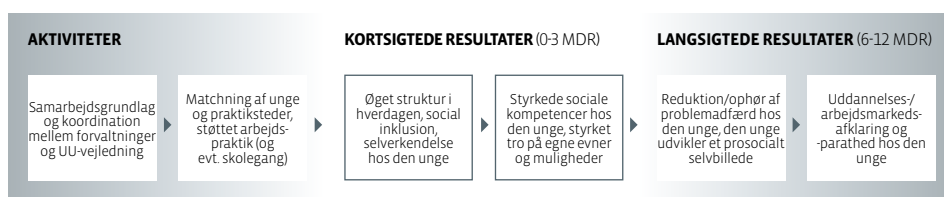
FORMÅL

Spydspidsen yder støtte og behandling til socialt marginaliserede unge i form af formidling af og støtte til arbejdspraktik i almindelige virksomheder. Derudover kan Spydspidsen tilbyde individu-

elt tilpasset undervisning på 9. og 10. klasseniveau. Arbejdspraktik og skoletilbud hos Spydspidsen sigter på at give den unge en ny, mere meningsfuld dagligdag, nye sociale kontakter, bedre inklusion i samfundslivet og i sidste ende afklaring i forhold til beskæftigelse og uddannelse.

METODENS INDHOLD OG VIRKNINGER

Praktikformidling og -støtte i regi af Spydspidsen er en specialiseret socialfaglig ydelse, hvor ungekonsulenter samarbejder tæt med praktiksteder og skoleforvaltning om at støtte udsatte unge i at opnå forudsætninger for uddannelses- og arbejdsmarkedsdeltagelse gennem et forløb på op til et års varighed. Metodens centrale aktiviteter og forventede resultater er illustreret i figuren nedenfor.

Metoden forventes på kort sigt at hjælpe den unge til en mere struktureret dagligdag og øget selvindsigt. På længere sigt forventes gunstige virkninger i form af forbedrede sociale kompetencer, styrket samfundssind og social inklusion samt reduktion/ophør af kriminalitetsadfærd og rusmiddelforbrug m.m. Tilsammen lægges dermed grundlaget for uddannelses- og beskæftigelsesmæssig afklaring og -parathed hos den unge.

UDDYBENDE METODEBESKRIVELSE METODISK INDHOLD

Spydspidsen tilbyder unge i målgruppen matchning og støtte i forbindelse med arbejdspraktik på baggrund af henvisning fra familiesagsbehandler. Den unge har mulighed for at prøve forskellige brancher, og kan derfor være i flere praktikforløb undervejs i indskrivningen i Spydspidsen. De opgaver, den unge får i forbindelse med praktikken, vil typisk svare til en førsteårslærlings funktioner, så den primære læring knytter sig til det at indgå i et fagligt og socialt fællesskab. Det afgørende er, at den unge udvikler sig under indskrivningen, og derigennem nærmer sig inklusion i almensamfundets fællesskaber via bl.a. relevant uddannelse. Den unge kan være indskrevet i Spydspidsen i op til et år. I perioden 2011-2012 har indskrivningerne gennemsnitligt varet ni måneder.

Behandlingsmæssigt arbejder Spydspidsen ud fra en systemisk narrativ tilgang (se fx Riber 2005). Der arbejdes bl.a. med den unges selvbillide og selvværd og med en styrkelse af evnen til selvkontrol. Kriminalitets- og misbrugsproblemer gøres ikke til en hindring for at starte et forløb, og behandlingen fokuserer kun målrettet på sådanne problemstillinger i det omfang, de er af betydning for den unges evne til at passe praktik og evt. skole. De unges eget netværk inddrages aktivt for at støtte op om arbejdspraktikken (bl.a. via regelmæssige netværksmøder).

Over tid har Spydspidsen erfaret, at det er vigtigt for resultatet af indsatsen, at man arbejder med

en vis "hurtighed" – at de unge hurtigt ser konkrete tegn på, at det faktisk kan lade sig gøre at etablere en praktik. Det er således en fælles præmis for Spydspidsens ungekonsulenter, at praktikken skal søges etableret inden for få uger efter indskrivningen.

Det er et krav i forbindelse med en indskrivning i Spydspidsen, at den unge skal have bevilget en kontaktperson (som udgangspunkt i ca. fem timer om ugen). Konceptet indebærer således en tydelig arbejdsdeling mellem Spydspidsen og kontaktpersonen, hvor sidstnævnte varetager praktiske opgaver i forbindelse med etablering af praktikken – afklaring af skatteforhold, nemkonto og lignende samt, efter behov, støtte til at komme op om morgenen m.m. Relationsarbejdet i forhold til den unge ligger også primært hos kontaktpersonen. Jobfunktionen som ungekonsulent fokuserer derimod primært på den unges praktikforløb samt kontakten med og støtten til arbejdspladserne. I Københavns Kommune matches de unge i et Spydspids-forløb med professionelle kontaktpersoner, som har en tydelig og specialiseret profil i forhold til arbejdsmarkedstretted indsats for målgruppen.

Opbygningen af Spydspidsens netværk af praktiksteder sker via opsøgende virksomhed (ofte med afsæt i de konkrete ønsker hos den enkelte unge), via distribution af skriftligt informationsmateriale og via tilbagevendende intromøder for nuværende og potentielle samarbejdspartnere. Spydspidsen lægger stor vægt på at supportere praktikvirksomhederne både via regelmæssig opfølgning på de enkelte praktikforløb og via hurtig reaktion i forbindelse med akutte problemstillinger knyttet til den unges fremmøde og adfærd. Som udgangspunkt reagerer Spydspidsen samme dag i disse situationer.

Undervisningstilbuddet i Spydspidsen tilrettelægges målrettet den enkelte unges behov og tilpasses skemamæssigt til praktikforløbet. Undervisningen kan omfatte fagene dansk, ma-

tematik og engelsk på 9.-10. kl.-niveau. Den planlægges og varetages af lærere fra ungdomsskolen. Selve undervisningen foregår i Spydspidsens lokaler, mens den unge kan gå til folkeskolens afgangsprøve i ungdomsskolens lokaler. Skoletilbuddet har plads til op til 12 unge, der passer deres arbejdspraktik, fordelt på to hold.

CENTRALE FAGLIGE ANTAGELSER

Metoden bygger på en præmis om, at praktikformidling for udsatte unge skal betragtes som en specialiseret faglig ydelse. En virksom støtte til de unges praktikforløb forudsætter, at ungekonsulenterne fuldt ud eller primært kan koncentrere sig om dette arbejde. Der er dårlige udsigter til at lykkes med en implementering, hvis arbejdet med de unges praktikker reduceres til én opgave blandt mange andre. Københavns Kommune har bl.a. erfaret dette i forbindelse med et internt forsøg på at udbrede metoden til de enkelte børnefamilieenheder. En implementering af et tilbud med afsæt i Spydspidsens erfaringer forudsætter desuden en afstemt tværforvaltningsindsats, hvor social-, skole- og beskæftigelsessystemerne leverer opbakning til og udvikler en fælles forståelse af tilbuddet.

Det er en central faglig antagelse bag metoden, at øget uddannelses-/beskæftigelsesparathed hos den unge og etablering af en ny og mere struktureret dagligdag har en række positive afledte virkninger. Disse virkninger ses i form af forbedrede sociale kompetencer, styrket samfundssind og social inklusion, reduktion/ophør af kriminalitetsadfærd og rusmiddelforbrug m.m. Det tillægges endvidere betydning, at tilbuddet om praktikstøtte er individuelt. De unge i målgruppen samles med andre ord ikke i større grupper i forbindelse med støtte- og behandlingsindsatsen med den deraf følgende risiko for negativ påvirkning. Det antages, at metoden som udgangspunkt forudsætter en individuel matching mellem den unge og praktikstedet i hvert enkelt tilfælde; også hvis dette nødvendiggør op-søgning af nye partnervirksomheder. Spydspid-

sen har erfaret, at kernen i motivationsarbejdet er at tage den unges ønsker alvorligt.

Konjunktursituationen og den generelle omstilling af arbejdsmarkedet de senere år har betydet, at Spydspidsen har skærpet fokus på uddannelse frem for ufaglært beskæftigelse i arbejdet med de unge. Forventningen er, at dette vil være et varigt mønster.

IMPLEMENTERING LOVGIVNINGSGRUNDLAG

Som udgangspunkt kan der findes lovgivningsgrundlag for praktikformidling efter Spydspidsen-modellen i servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6 (visitation til kontaktperson) og nr. 8 (praktiktilbud med godtgørelse). Da praktikgodtgørelsen i Københavns Kommune udbetales af beskæftigelses- og integrationsforvaltningen hentes lovgrundlaget for godtgørelsen i denne sammenhæng i Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 25 for så vidt angår udbetaling og i § 75 c for så vidt angår bevilling.

ORGANISATORISK OG LEDELSESMÆSSIG FORANKRING

I Københavns Kommune er metoden forankret som ét blandt en række selvstændige tilbud under Center for forebyggelse og rådgivning i socialforvaltningen. Tilbuddet har egen matrikel og eget budget. Ansvar for den daglige ledelse og udvikling af tilbuddet ligger hos en tilbudsleder med reference til centerchefen. Ansvar for visitationen af de unge til tilbuddet og til kontaktperson ligger hos de enkelte børnefamilieenheder. Lærerekræfterne i Spydspidsens skoletilbud kommer fra ungdomsskolen, som også står for at arrangere eksamen og lægge lokaler til samme.

IMPLEMENTERINGS Historie

Spydspidsen startede som et projekt med støtte fra Socialministeriet i marts 2000, men blev gjort permanent i 2004. I denne periode udbyggede man bl.a. kapaciteten på de sikrede ungeinstitutioner markant, men Københavns Kommune øn-

”Jeg føler, jeg har fået en arbejdsplads, eller jeg er mere sådan kommet ind i, hvordan er det i voksenlivet. Jeg har jo sådan set ikke gået i skole. Jeg har ikke rigtigt lært, hvad er det en voksen skal gøre.”

16-årig dreng¹

skede især at satse på inklusion via normaliserende arbejdspraktik. Den største hurdle i forbindelse med udviklingen af metoden var de lovgivningsmæssige barrierer for udbetaling af praktikgodtgørelse til unge under 18 år. Lovgivningen blev ændret i denne forbindelse og udgør ikke længere en udfordring for at etablere forebyggelsesindsats efter metoden.

Spydspidsen har løbende ca. 60 unge indskrevet (ca. 90-120 unge på årsbasis) og etablerer op til 200 arbejdspraktikker årligt. Dette volumen har man haft i en årrække. Spydspidsen har i perioden 2011-2012 haft unge tilknyttet i alt 177 forskellige virksomheder, men det samlede virksomhedsnetværk er betydeligt større, ca. 500 virksomheder. Praktikkerne er etableret i vidt forskellige virksomheder: Hos en mekaniker, en frisør, hos DSB, i et musikstudie, hos Statens Museum for Kunst og alt derimellem.

Tilbuddet har fra starten haft til huse i en stor lejlighed i Københavns indre by, der er indrettet med kontor og mødelokaler samt skolelokaler. I den københavnske kontekst vurderer nøglepersonerne, at det har betydning, at lokalerne ligger i et ”neutralt” område set i forhold til de unges egne nabolag, som bl.a. kan være præget af problematiske ungegrupperinger. Samtidig vurderes det, at de fysiske forhold medvirker til at skabe en attraktiv og ikke-stigmatiserende ramme om tilbuddet.

Bemandingen består i dag af en leder, seks ungekonsulenter og en administrativ medarbejder. Alle ungekonsulenterne har en pædagogisk eller socialfaglig baggrund (socialrådgiver, pædagog, lærer eller lignende), dog i en del tilfælde kombineret med en anden uddannelsesbaggrund som fx tømrer. Uanset omskiftelige konjunkturer har ungekonsulenterne generelt haft forholdsvis let ved at finde praktiksteder, uanset hvilken retning den unges interesser har gået i. I mange tilfælde er der enkeltmedarbejdere i virksomhederne, som kaster sig ind i praktikstøtten til den unge med stort engagement.

KVALITETSSIKRING

Arbejdet i Spydspidsen er tæt konceptbeskrevet med hensyn til bl.a. journaliseringskrav, internt fastsatte frister i arbejdet med de unges praktikker og det socialfaglige behandlingskoncept. Der arbejdes fx med regelmæssig, planlagt opfølgning i forhold til praktikforløb og praktiksteder. Der foretages minimum ét opfølgingsbesøg om måneden på virksomheder med deltagelse af ungekonsulenten, den unge og virksomhedskontaktpersonen. Møderne sigter bl.a. på at vurdere og evt. tilpasse den unges opgaver. I forbindelse med nyansættelser lægges der stor vægt på kollegial oplæring. Desuden organiseres indsatsen således, at alle unge har en ”etter” (en primær ungdomskonsulent) og en ”toer” (en anden ungekonsulent, der kan fungere som afløser, yde sparring m.m.). Kvaliteten monitoreres løbende via

1 Citeret i Sørensen, T. (2003): ”Når de udsatte bli'r ansatte – en evaluering af Spydspidsens indslusning af særligt udsatte unge på arbejdsmarkedet”, Frederiksberg: Center for Forskning i Socialt Arbejde, Den Sociale Højskole.

resultatdokumentation og tilbagevendende selvevalueringer.

RESSOURCEFORBRUG

Spydspidsens årlige driftsomkostninger er pr. 2012 ca. 4,7 mio. kr., svarende til en årlig gennemsnitsudgift pr. indskrevet ung på ca. 45.000 kr. Selve tilbuddet finansieres primært af socialforvaltningen. Lærertimerne i skolefunktionen betales dog af børne- og ungdomsforvaltningen, mens beskæftigelses- og integrationsforvaltningen finansierer praktikgodtgørelsen til de unge. De unge får en månedlig godtgørelse for udført praktiskarbejde på op til ca. 5.500 kr./md. Praktikgodtgørelsen fastsættes efter praktikkens ugentlige timetal, dog således at den ikke kan overstige det beløb, som en ung udeboende kan modtage i kontanthjælp. Praktikkerne er derfor også typisk på maksimalt 20-25 timer/uge.

IMPLEMENTERINGSMÆSSIGE ANBEFALINGER

LEDELSE, ORGANISATION: Nøglepersonerne vurderer ikke, at modellen med et selvstændigt tilbud med egen matrikel i regi af et forebyggelsescenter er den eneste mulige forankring. Hvis integriteten i den metodiske og faglige kerne sikres, kan den organisatoriske og ledelsesmæssige forankring formentlig udformes ganske fleksibelt efter lokale forhold. Der peges dog på, at det vil være hensigtsmæssigt at holde fast i, at hovedansvaret for at udvikle og drive et tilbud efter metoden bør placeres i en social- eller familieforvaltning.

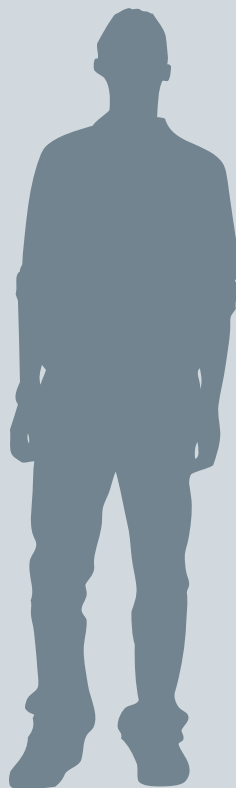
ORGANISATION: I Københavns Kommune har man fra første færd udpeget en forholdsvis belastet målgruppe for Spydspidsen. I forbindelse med det forberedende arbejde var det en præmis, at tilbuddet skulle møntes på en gruppe på ca. 200 "særligt udsatte" unge. Denne målgruppebeskrivelse er grundlæggende fastholdt sidenhen. Vurderingen fra nøglepersonerne er dog, at man vil kunne forestille sig bredere målgruppeafgrænsninger i andre kommuner, som fx har et mindre

volumen og anderledes sammensatte ungegrupper. Der peges på, at man kan arbejde med en bredere, "truet" målgruppe ved fx at erstatte kontaktpersonstøtte med en frivillig mentor ude på arbejdspladserne. Erfaringen er, at der vil kunne findes egnede og motiverede mentorkandidater på mange arbejdspladser. Den største udfordring i denne forbindelse er at undgå, at en udvikelse af målgruppen afføder en udhuling af selve det specialiserede faglige koncept.

ORGANISATION, KOMPETENCER: Ifølge nøglepersonerne skal der i første omgang helst være en normering på mindst tre medarbejdere, hvis arbejdet med at udvikle et fagligt miljø, finde praktiksteder og etablere praktikker skal komme godt i gang. En bredere målgruppeafgrænsning gør dette mere realistisk i kommuner med mindre volumen, end man har i København. Der peges i den forbindelse også på muligheden af at etablere et fælles praktikstøtte-tilbud i to nabokommuner.

ORGANISATION, KOMPETENCER: Den "interne" skolegang i Spydspidsens egne lokaler indebærer, at man har let adgang til at afstemme den unges skolegang og praktik i ét ugeskema. Nøglepersonerne betoner dog, at det har positiv betydning, at lærerkræfterne ikke er ansat i Spydspidsen. Frem for alt giver denne model det bedste grundlag for at sikre en opdateret høj faglighed hos de enkelte lærere. Det er forventningen, at koordinationen også vil kunne fungere, selv om skoletilbuddet konkret tilrettelægges i et andet regi. Det vigtigste er, at skoletilbuddet placeres neutralt – dvs. ikke på en skole, den unge er blevet smidt ud af.

ORGANISATION, KOMPETENCER: Spydspidsen har indgået aftale med en UU-vejleder, som kommer fast hos Spydspidsen bl.a. med henblik på at opdatere ungekonsulenternes viden om uddannelses-tilbud, relevant lovgivning m.m. Der er gjort positive erfaringer med denne ordning, men mindre udbyggede samarbejdsmodeller vil formentlig også kunne opfylde behovet, vurderes det.

”Hvis de får en voksenkontakt, hvis de får et arbejde, som de synes er interessant at stå op til, så er det pludseligt ikke så interessant at ryge hash hele natten.”

*Unna Madsen, centerchef,
Center for unge og misbrug*

LEDELSE, ORGANISATION: Tidligt i udviklingsforløbet havde man en uformel dialog med de relevante faglige organisationer med henblik på at orientere om praktikkerens indhold og sigte, de unges løn- og arbejdsforhold m.m. Der har i praksis ikke været væsentlige problemstillinger på dette område i København, men det er relevant at have opmærksomhed på denne relation i den første implementeringsfase for at forebygge misforståelser og unødvendige spændinger.

KOMPETENCER: Nøglepersonerne beskriver de medarbejderprofiler, der fungerer godt i rollen som ungekonsulent, som "autentiske voksne". Konsulenterne skal turde tage udgangspunkt i en tro på de unges ønsker og drømme. Selv om egentligt relationsarbejde ikke er en del af funktionsbeskrivelsen, er det derfor væsentligt, at ungekonsulenterne investerer sig selv som personer i mødet med de unge. Man beskriver ungekonsulenten som en coach for den unge, snarere end en instruerende og bedrevidende myndighedsperson. Det pointeres, at mange fagpersoner umiddelbart vil se en form for naivitet i denne grundholdning.

LEDELSE, ORGANISATION: Der skal regnes med en forholdsvis langvarig etableringsperiode. Det skyldes især, at det typisk vil tage tid at udvikle samarbejdet med andre fagprofessionelle (sagsbehandlere, lærere, UU-vejledere osv.). Spydspidsen lægger som sagt vægt på at tage udgangspunkt i en tro på den unge; på at den unge faktisk kan løfte opgaven. Erfaringen fra Københavns Kommune er, at det har taget tid at skabe bred accept af dette udgangspunkt blandt samarbejdspartnere, som ofte har tabt tilliden til den unges evne og vilje til at modtage og profitere af støtte fra kommunen. Spydspidsen oplever i dag at blive brugt bredt af børnefamilieenhederne, men også at der er betydelig personafhængighed i visitationsmønstrene. Man anbefaler derfor, at der arbejdes bevidst og opsøgende med at synliggøre tilbuddet – både i en etableringsfase og efterfølgende. I den forbindelse ser man det

samtidig som væsentligt at fastsætte generelle interne standarder for, hvordan man ønsker at betjene samarbejdspartnere, fx i forhold til responstid ved henvendelser. Dette understøtter tilbuddets eksterne troværdighed og renommé.

LEDELSE: Der skal sikres solid opbakning i de forvaltninger, som skal bevilge midler til kontaktpersonstøtte, til timelønnede lærere og til praktikgodtgørelse. Det gælder især social- og beskæftigelsesforvaltningerne, hvor der med fordel kan etableres en stående aftale om, at kompetencen til at sige god for arbejdspraktikken (og den dermed forbundne godtgørelse) er uddelegeret til praktikstøttetilbuddet – som dermed kan handle hurtigt i forbindelse med visitationen. Det er desuden vigtigt at etablere et tydeligt grundlag for samspillet mellem tilbuddet og den øvrige socialforvaltning (med fokus på visitation, gensidig information m.m.).

EVALUERING OG DOKUMENTATION EVALUERINGSINDIKATORER OG -DATA

En procesevaluering af arbejdet efter metoden kan særligt oplagt fokusere på praktikstedernes vurdering af støtten undervejs i det enkelte praktikforløb. Besvarelsen vil fx kunne indsamles i form af et kort spørgeskema, som udleveres af ungekonsulenten og udfyldes på stedet af virksomhedskontaktpersonen ved afslutningen af det enkelte praktikforløb. Skemaet kan med fordel rumme en vurdering af kvaliteten af matchningen mellem ung og praktiksted; af den unges introduktion til praktikstedet; af adgangen til støtte, vejledning og akut assistance undervejs; samt af afrundingen af forløbet. Skemaet kan evt. gøres anonymt (dvs. fravær af navne, løbenummer eller anden identifikation) og suppleres med en kuvert, som det besvarede spørgeskema kan forsegles i, inden det returneres til ungekonsulenten (eller evt. sendes med posten i en frankeret svarkuvert).

En evaluering af resultaterne på kort sigt kan drage fordel af, at den unge sideløbende er visite-

ret til en kontaktperson, som har en vis uafhængighed i forhold til indsatsen fra Spydspidsen. Det kan fx ske ved at indhente en status fra kontaktpersonen én eller to gange i løbet af indskrivningen i Spydspidsen. Statusvurderingen kan fx indsamles med et kort spørgeskema, som enten udfyldes af kontaktpersonen eller udfyldes af ungekonsulenten på basis af en mundtlig dialog med kontaktpersonen. Skemaet kan omfatte spørgsmål vedrørende udviklingen i den unges døgnrytme, sociale kompetencer, prosociale netværk, selverkendelse samt omfanget af den unges kriminelle eller kriminalitetslignende adfærd og brug af rusmidler.

En evaluering af resultaterne på længere sigt kan gå flere forskellige veje. Én mulighed er at udarbejde resultatdokumentation i form af før- og eftermålinger, som det er tilfældet i Københavns Kommune. Oplagte resultatmål er angivelser af den unges kriminalitetsadfærd og rusmiddelforbrug i en angiven periode op til henvisning (fx 6 mdr.) henholdsvis den tilsvarende periode op til udskrivningen. Registreringer af denne type kan foretages af tilbuddets egne ungekonsulenter eller, hvis der ønskes større uafhængighed, af den visiterende sagsbehandler. Resultatdokumentationen bør desuden omfatte en vurdering af udviklingen i den unges uddannelses-/arbejds-markedsparethed mellem ind- og udskrivning. Det kan enten ske som uafhængige vurderinger på en gennemgående skala (med fx 5-7 trin) ved ind- og udskrivning eller som en sammenlignende vurdering ved udskrivningen.

En anden mulig tilgang til måling af den langsigtede målopfyldelse er før- og eftermålinger ved hjælp af det psykometriske instrument "Strengths and Difficulties Questionnaire" (SDQ). SDQ omfatter 25 spørgsmål og er i bred anvendelse i Danmark. Det kan normalt udfyldes på 5-7 minutter. Instrumentet giver et billede af den unges adfærd, sociale kompetencer og psykiske befindende. Instrumentet findes både i en selvrapporteringsversion og i en version beregnet til fagpersoners

vurdering. Der er adgang til at hente validerede danske oversættelser, som er gratis at anvende (SDQ-Dan, se links bagest i kapitlet). SDQ kunne fx besvares af den unges sagsbehandler i forbindelse med henholdsvis ind- og udskrivning fra Spydspidsen. Hvis sagsbehandleren ikke har et tilstrækkeligt vidensgrundlag ved udskrivningen kunne begge besvarelser evt. foretages af sagsbehandler og kontaktperson i fællesskab. Det kan også overvejes at bede den unge besvare selvrapporteringskemaet på de samme tidspunkter. Det er som udgangspunkt forbundet med udfordringer at indsamle denne type besvarelser fra unge i Spydspidsens målgruppe, men SDQ-skemaet har vist sig anvendeligt i disse sammenhænge, både pga. det beskedne omfang og spørgsmålenes karakter. Ungebesvarelser bør indsamles anonymt ved at udlevere skemaet sammen med en konvolut, som den unge kan forsegle besvarelsen i, inden den fx afleveres til sagsbehandleren.

VIDEN OM VIRKNINGER FOR MÅLGRUPPEN

Spydspidsens medarbejdere har foretaget løbende resultatmålinger i en årrække. Der kan henvises til følgende resultater vedrørende gennemførte forløb i årene 2011-2012:

46 % af de unge, der afsluttede et forløb på Spydspidsen i perioden, fortsatte i ordinær beskæftigelse eller påbegyndte uddannelse; yderligere 17 % var i brobygning til andre tilbud 94 % de unge, der havde begået gentagen og personfarlig kriminalitet inden indskrivningen, havde ikke begået ny kriminalitet undervejs i forløbet; 92 % af den samlede ungegruppe havde ikke begået kriminalitet undervejs i forløbet

59 % de unge, der havde et problematisk forbrug af rusmidler ved indskrivningen, var ophørt med eller havde mindsket dette forbrug ved udskrivningen

Spydspidsens arbejde blev første gang kortlagt og evalueret sammen med de tre andre projekter, der modtog midler fra Socialministeriet i forlængelse af regeringens voldspakke i 1997 (Bonke og

Carøe 2001). Datagrundlaget var dog for spinkelt til at vurdere virkningen af indsatsen. Kortlægningen viste til gengæld, at Spydspidsen på daværende tidspunkt endnu delvist savnede et tydeligt metodegrundlag. I slutningen af den oprindelige afprøvningsperiode gennemførtes en forskningsmæssig evaluering på basis af bl.a. interview- og før-/efter-data vedrørende 61 udskrevne unge (Sørensen 2003). Undersøgelsen viste resultater på niveau med Spydspidsens egen resultatdokumentation, ligesom der bl.a. henvistes til positive virkninger i forhold til de unges psykiske befindende. Evalueringen viste desuden, at flere unge var i beskæftigelse eller uddannelse ved en senere opfølgning end ved udskrivningen. I betragtning af målgruppens karakter vurderedes det, at der var tale om resultater, som måler sig fordelagtigt med resultaterne af sammenlignelige indsatser for den samme udsatte målgruppe. Evalueringen viste sluttelig, at Spydspidsen i løbet af 2003 havde lagt sig fast på en mere tydelig og ensartet metode med primært fokus på den arbejdsmarkedsrettede indsats.

Der ydes forskellige former for socialpædagogisk støtte til arbejdspraktik i andre sammenhænge, som på flere punkter minder om indsatsen i

Spydspidsen. Det mest markante eksempel er det landsdækkende netværksprojekt High:five. High:five var for nylig genstand for en evaluering med et matchet kontrolgruppedesign, der påviste en positiv kriminalpræventiv virkning (Rambøll Management 2012, se desuden link nedenfor). High:five adskiller sig dog på flere punkter fra Spydspidsen – bl.a. i den forstand, at det er et krav fra High:five, at den unge er stoffri ved begyndelsen af praktikken. Der findes generelt kun få egentlige effektevalueringer på området, men flere danske undersøgelser tyder på, at der kan opnås gode resultater med en praktikstøtteindsats i forhold til udsatte unge (se Greve og Knudsen 2010; Knudsen og Nielsen 2010). SFI's nylige internationale forskningsoversigt med fokus på forebyggelse af ungdomskriminalitet identificerede ikke effektstudier med fokus på metoder/interventioner, som svarer nøje til Spydspidsen, men forskningsoversigten viser, at der er påvist positiv kriminalpræventiv virkning af beslægtede indsatser, fx arbejdsmarkedsrettet træning i skoleregi, "job-shadowing" (dvs. ophold på en virksomhed som "føl") og tilknytning af en mentor fra en relevant virksomhed (Manuel og Jørgensen 2013).

YDERLIGERE INFORMATION

LINKS

Spydspidsens hjemmeside:
www.spydspidsen.dk

Center for forebyggelse og rådgivnings
hjemmeside: www.forebyggelsederivirer.dk/

High:five's hjemmeside: www.highfive.net/

SDQ-hjemmesiden: www.sdqinfo.org/

Socialstyrelsens hjemmeside om SDQ:
www.socialstyrelsen.dk/forebyggelse-boernogunge/effekt/sdq

LITTERATURHENVISNINGER

Bonke, J. og Carøe, C. (2001): "En forstærket indsats over for kriminalitetstruede børn og unge – en evaluering", 01:09, København: Socialforskningsinstituttet.

Greve, M. og Knudsen, E. (2010): "Projekt JUMP: Organisering, erfaringer og resultater. En interviewbaseret evalueringsundersøgelse", Aarhus: CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling.

Knudsen, L. og Nielsen, V. (2010): "Effekten af kommunernes forebyggende foranstaltninger for unge", København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:13.

Manuel, C. og Jørgensen, A. (2013): "Systematic Review of Youth Crime Prevention Interventions", København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 13:11.

Rambøll Management (2012): "Evaluering af projekt High:five", København: Rambøll Management.

Riber, J. (2005): "Forstået og forstyrret – om systemisk og narrativ pædagogik", København: Akademisk.

Sørensen, T. (2003): "Når de udsatte bli'r ansatte – en evaluering af Spydspidsens indslusning af særligt udsatte unge på arbejdsmarkedet", Frederiksberg: Center for Forskning i Socialt Arbejde, Den Sociale Højskole.

KONTAKTPERSONER

Leder af Spydspidsen Sofie Klinken, eu21@sof.kk.dk, tlf. 33 17 68 00.

LOGISK MODEL

Se næste side

Logisk model

Spyd- spidsen

Københavns
Kommune

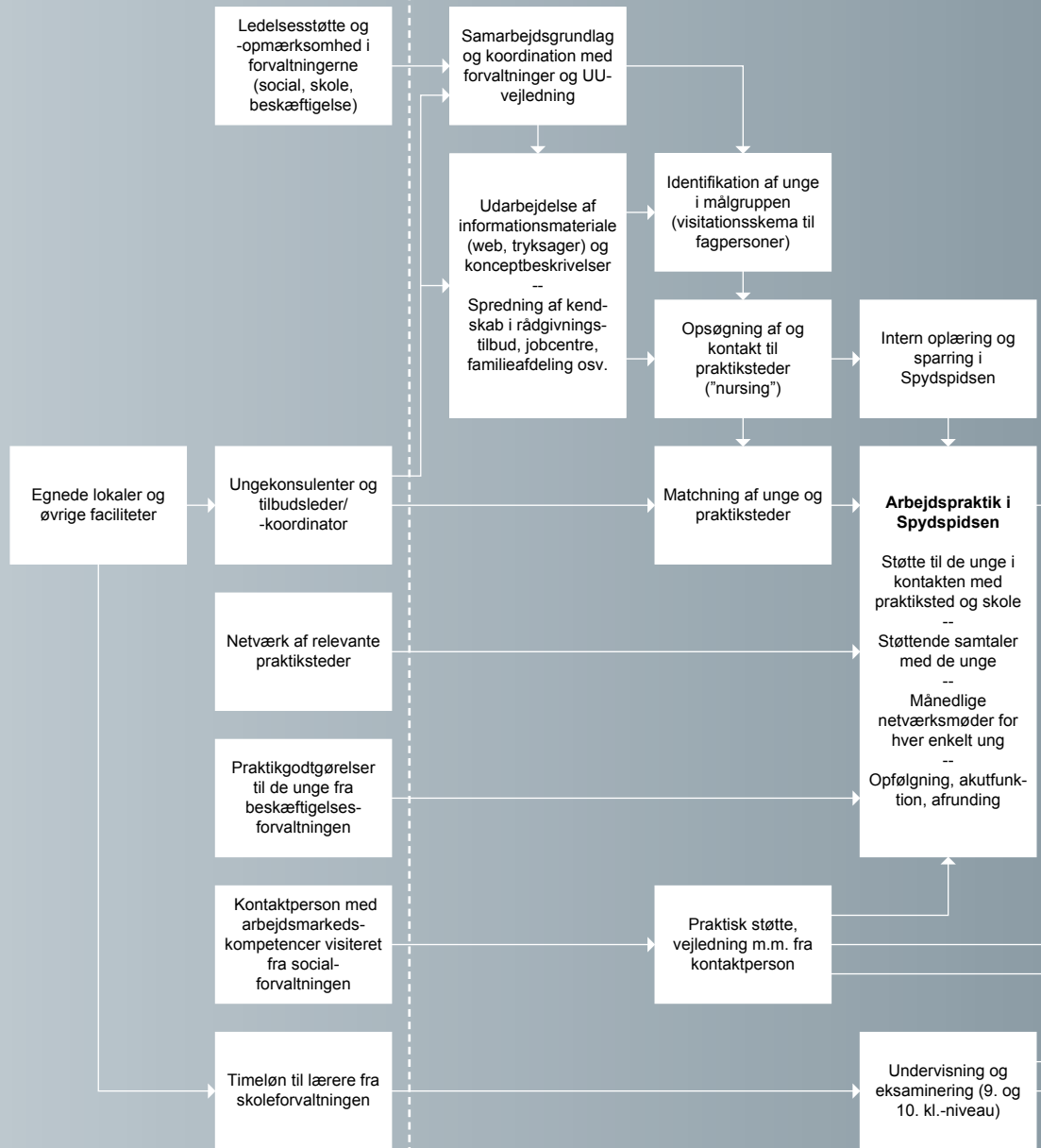
”Og så er det også noget med at tænke i, at det er en arbejdsmarkedsrettet tilgang. Altså, man skal også stille nogle krav til de unge. Og passe godt på virksomhederne.”

*Sofie Klinken,
leder af Spydspidsen*

Logisk model – Spydspidsen i Københavns Kommune

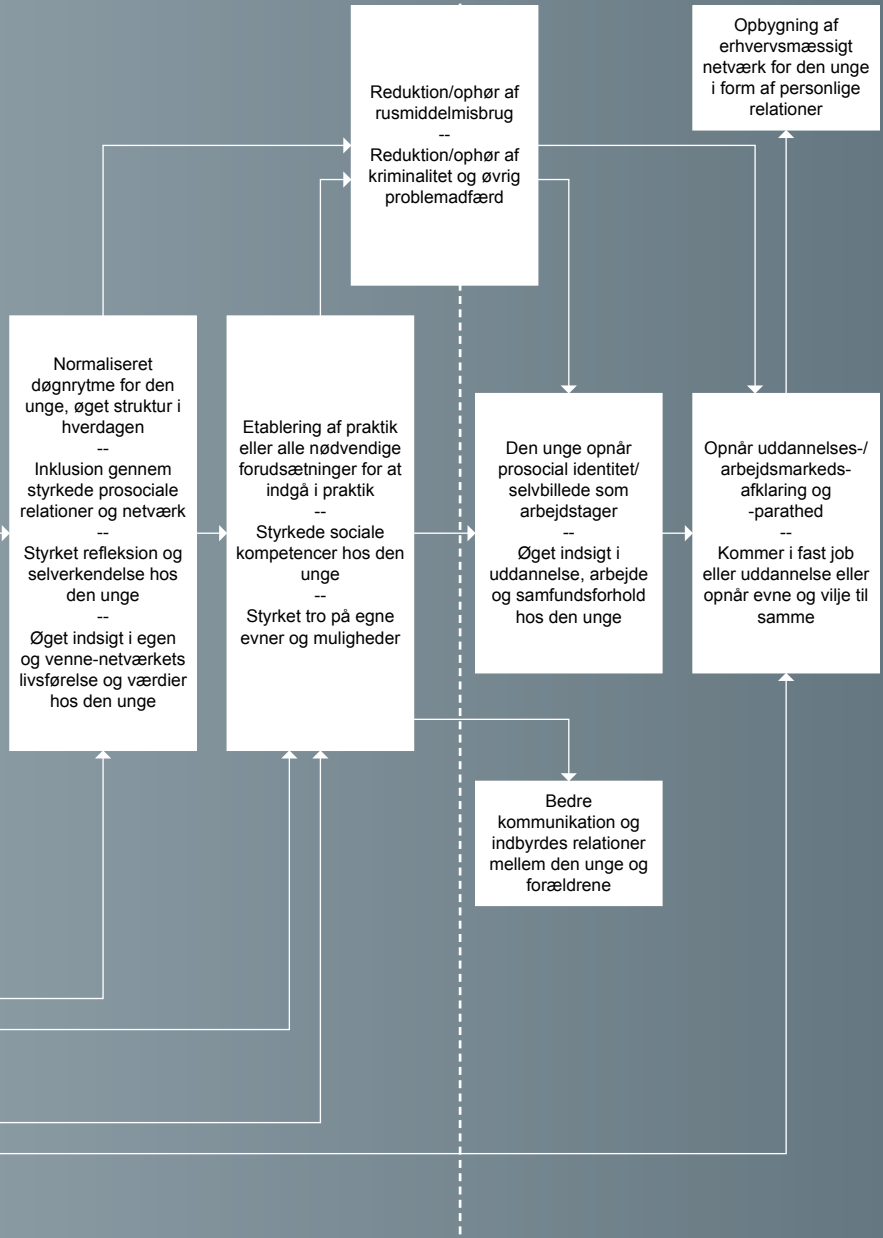
RESSOURCER

AKTIVITETER

KOTRSIGTEDE RESULTATER (0-3 MDR.)

LANGSIGTEDE RESULTATER (6-12 MDR.)

For yderligere information:

Socialstyrelsen

Anja Mangelsen

Souschef, VISO

Telefon: +45 72 42 41 11

E-mail: ama@socialstyrelsen.dk

www.socialstyrelsen.dk/viso